

ÖVERSIKTSPLAN PITEÅ KOMMUN

Fördjupning för Skärgården

Piteå Båtklubbs hamn, Svinöra

Foto: Eva Nyström

Piteå Kommun

**Antagen av kommunfullmäktige
2004-03-22 § 22**

INNEHÅLL

FÖRORD.....	2
SAMMANFATTNING.....	3
INLEDNING KAP 1	6
PLANENS SYFTE KAP 2	9
FÖRUTSÄTTNINGAR KAP 3	12
FÖRORDNINGAR KAP 4	15
SKÄRGÅRDENS NATUR KAP 5	37
BOENDE KAP 6	47
SJÖFART,HAMNAR, ANLÄGGNINGAR, VERKSAMHETER KAP 7.....	54
KULTUR KAP 8	62
AREELLA NÄRINGAR KAP 9	66
ANSVARSFÖRDELNING KAP 10	74
MELLANKOMMUNALA FRÅGOR KAP 11	76
MILJÖ- OCH RISKFAKTORER KAP 12	77
ÖVRIGT	78

MARKANVÄNINGSKARTA OCH REKOMMENDATIONSKARTA FINNS I PLASTFICKA LÄNGST BAK I PLANEN

I EN SÄRSKILD BILAGA FINNS

1. SAMRÅDSREDOGÖRELSE
2. SKRIVELSER INLÄMNADE VID SAMRÅDET INKL. LÄNSSTYRELSENS SAMRÅDSYTTRANDE
3. UTLÅTANDE
4. SKRIVELSER INLÄMNADE VID UTSTÄLLNING INKL. LÄNSSTYRELSENS GRANSKNINGSYTTRANDE
5. FÖRSLAG TILL BESLUT
6. KOMMUNFULLMÄKTIGES BESLUT ATT ANTA PLANEN

FÖRORD

Skriften du håller i din hand är Piteås översiktsplan för skärgården och den första i sitt slag. Planen visar vår viljeinriktning över hur vi vill bevara och utveckla skärgården på ett miljömässigt hållbart sätt.

I det politiskt antagna tillväxtprogrammet har vi också beslutat att Piteå ska utveckla upplevelse- och skärgårdsturismen bl.a. genom att stimulera turist-entreprenörer och genomföra nödvändiga infrastruktursatsningar såsom båtförbindelser och bryggor. En ambition är att möjliggöra för fler, såväl pitebor som turister, att kunna vistas och njuta av vår vackra skärgård.

Jag vill också passa på att tacka alla som på olika sätt medverkat i framtagandet av denna översiktsplan och hoppas på ett stort initiativ från många för att vi gemensamt skall kunna genomföra de idéer som är föreslagna i planen för att skapa en levande skärgård tillgänglig för alla.

Piteå i juni 2004

Peter Roslund
Kommunstyrelsens ordförande

SAMMANFATTNING

Skärgården ger möjlighet till rekreation och spänning året runt

Foto: Christer Berg

Inledning

Kommunen bör i sin planering bättre ta tillvara de fördelar man har av sitt läge vid havet. Människor har alltid attraherats av den havsnära miljön. Närheten till havet har oftast varit en förutsättning för en orts tillväxtpotentialer. Kommunens målsättning är att skapa mer liv och aktivitet i skärgården.

Översiktsplanen skall, så långt möjligt, underlätta för lokalisering av nya etableringar och anläggningar, stimulera utvecklingen av besöksnäringen i kommunen och stödja en positiv utvecklingen av det rörliga friluftslivets möjligheter att nyttja området.

I skärgården finns områden med mycket höga natur- och kulturvärden som bör lyftas fram, ges erforderligt skydd och bli tillgängliga för allmänheten.

Intentionen i planen är att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling.

I kapitlet finns en läsanvisning, en genomgång av det regelsystem som finns i plan- och bygglagen samt översiktsplanens roll i systemet.

Planens syfte

Syftet med en revidering av översikts- och utvecklingsplanen för skärgården är att undersöka och föreslå åtgärder för hur man bäst nyttjar och skyddar skärgårdens natur. Planen syftar till en långsiktigt hållbar utveckling.

I planen:

- * Undersöks förutsättningar och föreslås åtgärder för utvecklingen av turismnäringen i skärgårdsområdet.
- * Identifieras lämpliga områden för lokalisering av ny bebyggelse.
- * Föreslås åtgärder för ökad tillgänglighet och säkerhet för ett rörligt friluftsliv i skärgården.
- * Föreslås åtgärder för hur man kan nyttja, ta tillvara och skydda områden som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt eller ur ett kulturhistoriskt perspektiv.
- * Tydliggörs roller och ansvarsfördelning för det fortsatta skärgårdsarbetet.

I kapitlet presenteras de nationella miljömålen som är fastställda av riksdagen. Miljömålen, som är femton till antalet, har kommit till för att säkerställa en hållbar utveckling och skall beaktas vid all planering. För att uppnå det goda samhället krävs även att andra aspekter som barnens bästa och alla människors lika rätt vägs in i planeringen. Kommunen bedömer att planen bidrar till uppfyllelse av de nationella miljömålen.

Förutsättningar

Fördjupningen omfattar hela Piteå skärgård. Mot fastlandet har plangränsen satts några hundra meter från strandlinjen. De fastlandsanknutna öarna bl. a Bondön, Nörd-Haraholmen, Renön, Sandön - Mjoön och Trundön - Berkön har tagits med inom planområdet. Kapitlet innehåller även en historik och en beskrivning av topografin i området.

Förordningar

I kapitlet redovisas vilka gällande planer som finns för området. En karta över skeppsvrak finns medtagen. Här finns även en förteckning på de naturreservat som finns i området. Hela området utgör ett riksintresse för rörligt friluftsliv och stora delar är skyddade genom reservatsbildningar eller utgör Natura 2000-områden. I kapitlet görs en kommentar över riksintressenas påverkan på planen.

Skärgårdens natur

Piteås och Norrbottens skärgård är unik. Detta gäller även i ett nationellt perspektiv. Skärgården har berikats med många fina naturmiljöer och bildar i dagsläget Piteås sista vildmark. Skärgårdens värdefulla natur-, friluftsliv- och rekreationsmiljöer utgör en tillgång. De speciella kvaliteterna är dock känsliga och kan lätt förbrukas om de inte hanteras varsamt. Det är viktigt att vi värnar om dessa värden. Med rätt vilja och lite omtanke kan även kommande generationer av Pitebor se på skärgårdens natur som en tillgång och möjlighet till stora naturupplevelser och ökad livskvalitet. Det är vi som lever nu som kan se till att det verkligen blir så.

Boende

Skärgårdsområdet i Piteå kommun skall erbjuda ett attraktivt och varierat utbud av bostäder oavsett det rör sig om fritidsboende eller permanentbostäder. Kommunen skall i översiktsplanen skapa möjlighet till att nya områden i strandnära lägen får bebyggas. Kostnaderna för allmänheten att äga, hyra eller nyttja en stuga i skärgården skall hållas så låga som möjligt. Utbudet av tomter och stugor skall därför ökas och tillgängligheten förbättras i området. Kommunen skall aktivt verka för en levande landsbygd.

Sjöfart, hamnar, anläggningar och verksamheter

Piteå skall erbjuda ett bra företagsklimat för små och stora turistentreprenörer. Verksamheter knutna till skärgården skall i framtiden bli en allt viktigare del av turistnäringen.

Havets resurser, vare sig det rör sig om energi, fiske, rekreations-, eller skönhetsvärden skall tas tillvara på ett bättre sätt än idag. Kommunen skall genom administrativa och fysiska åtgärder tillgängliggöra området för allmänheten.

Kultur

Vi ska lyfta fram vår kulturmiljö som en viktig resurs för dagens och kommande generationer. Kulturmiljön är en del av vårt kulturarv som ger oss den nödvändiga bakgrunden till dagens och morgondagens utveckling och förståelsen för sambandet med tidigare epoker. Kommande generationer ska också ha rätt till en synlig historia.

Areella näringar

Piteå kust och skärgård ska erbjuda ett givande fiske, både för yrkes- och sportfiskare, med livskraftiga bestånd av naturligt förekommande fiskarter. Sportfisketurismen ökar och ger arbetstillfällen under åtminstone sommarhalvåret.

Skogsbruket i skärgården bedrivs med utgångspunkt och hänsyn utifrån förekommande natur- och friluftsvärden samt med särskilt beaktande av möjligheter till utveckling av besöksnäring.

Jordbruk har ett stort kulturellt värde och bör därför bibehållas. Vid konflikter i samband med andra exploateringsintressen ges jordbruket företräde

Ansvarsfördelning

Under de senaste årens arbete med skärgårdsfrågorna har många förvaltningar varit involverade. Ansvars- och rollfördelningen har av berörda förvaltningar upplevts som väldigt splittrad. En viktig del i denna utvecklingsplan är att tydliggöra ansvarsfördelningen för skärgårdsarbetet.

Mellankommunala frågor

I Plan- och bygglagen anges att mellankommunala frågor skall vägas in i översiktsplanen. I vår målsättning med översiktsplanarbetet har vi också angett –bättre regional samverkan. Nödvändigheten av att kommuner samarbetar blir allt tydligare och viktigare i framtiden. Med en översiktsplan där de viktigaste frågorna för kommunens utveckling lyfts fram är det lättare att identifiera samarbetsfrågor och samarbetspartners. I dagsläget sker en hel del samarbete och ambitionen bör vara att utveckla det redan påbörjade samarbetet.

Miljö- och riskfaktorer

Inom planområdet finns två miljö- och riskfaktorer identifierade.

Kappa pappersbruks har sitt utsläpp i Vargödraget. Kontinuerliga prover tas på avloppsvattnet. Utsläppet bedöms ej utgöra några olägenheter.

Farleden in till Piteås handelshamn på Haraholmen går genom planområdet. Risken för haveri bedöms som liten och ger en låg risk.

Haraholmens hamn ligger i omedelbar närhet av planområdet. Inom hamnområdet lagras stora mängder petroleum produkter. Säkerheten är hög varför risken bedömts som låg. SCA Pappersbruk har sitt utsläpp av avloppsvatten direkt i Piteälven. Miljörisken bedöms som liten.

Piteå Kommun har sex avloppsreningsverk vars utsläpp sker till havet. Reningsverken har hög rening. Vid haverier kan sämre renat avloppsvatten släppas ut. Detta inträffar sällan varför miljöpåverkan bedöms som liten.

I. INLEDNING

Den nu gällande översiktsplanen upprättades 1990 och är i många stycken inaktuell. Etablerings- och bebyggelsestrycket har under den senaste 10-årsperioden ej varit särskilt stort och de få försök till nyetableringar som gjorts har mött stora svårigheter genom att gällande översiktsplan ej tillåtit någon verksamhet.

Sommar i Piteå skärgård Foto: P Roslund

Kommunen bör i sin planering bättre ta tillvara de fördelar man har av sitt läge vid havet. Människan har alltid attraherats av den havsnära miljön. Närheten till havet har oftast varit en förutsättning för en orts tillväxtpotentialer. Städer har byggts upp och handel, industrier och hantverk har lokaliserats till våra kustregioner. Havets möjligheter som kommunikationsmedel och dess positiva påverkan på människan har gjort att en stor del av samhällsutvecklingen skett i sjönära miljöer. Detta gäller såväl näringslivet som den privata delen av livet.

De förslag som tagits fram i planen syftar till en långsikt hållbar utveckling av området. Nya verksamheter och exploateringar måste drivas och byggas med hänsyn till miljön. Översiktsplanen skall, så långt möjligt, underlätta för lokalisering av nya etableringar och anläggningar som stimulerar utvecklingen av besöksnäringen i kommunen och dessutom stödja en positiv utveckling av det rörliga friluftslivets möjligheter att nyttja området.

För att skapa mer liv och aktivitet i skärgården bör även en utveckling av fritidsboendet stimuleras. Detta kan ske genom att nya områden för både fritidshus och stugor för uthyrning tillåts på de större öarna. Tillgängligheten bör även förbättras i området. Möjligheten att nyttja den vindenergi som finns i skärgården bör tas tillvara. Ett område samt två utredningsområden för vindkraft finns redovisade i översiktsplanen.

I skärgården finns områden med mycket höga natur- och kulturvärden. Kommunens målsättning är att dessa områdens kvalitéer skall lyftas fram och ges erforderligt skydd men områdena skall, liksom skärgården i övrigt, göras tillgänglig för allmänheten.

Vid bedrivande av verksamhet inom områden med höga natur- eller kulturvärden skall denna anpassas till förutsättningarna på platsen beträffande intensitet och omfattning och uppfylla målsättningen om en långsiktigt hållbar utveckling. Endast en mindre del av mark och vattenområdena kommer att nyttjas verksamheter.

Staten har anmält ett antal större områden som Natura 2000-områden samt påbörjat vissa reservatsbildningar.

Kommunen har ej delat länsstyrelsens förslag till avgränsning av Natura 2000-områdena. Anledningen till detta är att det enligt kommunens bedömning kan äventyra en fortsatt hamnverksamhet vid Haraholmens handelshamn. Kommunen har uppvakttat såväl Miljödepartementet som länsstyrelsen för att få en ändring tillstånd.

Länsstyrelsen har hos regeringen begärt en ändring av avgränsningen. Något beslut om ändring är ej taget (15 november 2003).

Det nya synsättet som präglar miljöbalken, där bevarande framför nyttjande har stärkts, har fått genomslag i föreliggande plan. Detta medför en betydligt starkare styrning av vilka verksamheter som får bedrivas i området.

Länsstyrelsen har under remisstiden haft avvikande mening.

Läsanvisning

Denna plan består av två huvuddelar, beskrivning/förslag samt bilagda kartor. Planen indelas i 11 kapitel. I de två första kapitlen redovisas syftet och de generella förutsättningarna för översiktsplanen. I det tredje beskrivs hur området nyttjas idag samt vilka regleringar som gäller.

I kapitlen 4 till 10 behandlas de områden som bedöms som särskilt viktiga för skärgårdens utveckling samt hur kommunen bör organisera sin verksamhet. Kapitlen är uppbyggda med en vision, nulägesbeskrivning, tankar om framtiden, rekommendationer till mark och vattenanvändningen samt en konsekvensbeskrivning.

I de avslutande kapitlen behandlas mellankommunala frågor och miljö- och riskhänsyn.

Vad är en översiktsplan och varför ska den finnas?

Översiktsplanen skall ge vägledning för beslut om mark- och vattenanvändningen samt ange hur den bebyggda miljön ska bevaras och utvecklas. Översiktsplanen är en "framtidspan". För att kunna ange dessa mål och riktlinjer måste översiktsplanen bygga på de politiskt bestämda målen för hur kommunen bör utvecklas.

Översiktsplanen är:

Ett samlat beslutsunderlag som belyser allmänna intressen och kommunens miljösituation.

Ett handlingsprogram som visar hur kommunen ser på mark- och vattenanvändning och byggelseutveckling i kommunens olika delar. Vägledande för efterföljande beslut. Den förmedlar kommunens helhetssyn och skapar förutsebarhet.

En överenskommelse mellan stat och kommun om hur värden av nationellt slag kan beaktas och tas tillvara.

Eftersom planen är *beslutsunderlag*, *handlingsprogram* och *överenskommelse* är det nödvändigt att den hålls aktuell. Det kan ske genom att planen successivt utvecklas i en löpande process som lägger pusselbit till pusselbit till en helhet. Beslutsfattarna kan då få det smidiga verktyg som översiktsplanen är tänkt att vara.

Planeringen kan bl.a. med stöd av regionalt och nationellt beslutsunderlag sätta in kommunen i sitt omvärldssammanhang. Ett nödvändigt perspektiv för en kommunal planering.

Planeringen som miljöpolitiskt instrument:

Den kommunala översiktsplaneringen har fått nya uppgifter i det förebyggande miljöarbetet. Den ska främja hållbar utveckling. Vid planläggning skall bestämmelserna i miljöbalkens kap 3 och 4 tillämpas. Den grundläggande uppgiften är att medverka till en lämplig fysisk struktur för olika anläggningar och verksamheter så att mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt en långsiktig god hushållning tryggas. Dessutom ska planeringen bidra till att skydda och vårda värdefulla natur- och kulturmiljöer samt bevara den biologiska mångfalden.

Vad säger lagen (Plan- och bygglagen)?

Planeringens uppgift är att medverka till en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Dessutom ska planeringen främja goda miljöförhållanden och en långsiktigt god hushållning med mark- och vattenområden, energi och råvaror, samt främja en från social synpunkt god livsmiljö.

Planerna ska redovisa rik- och andra allmänna intressen, de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas samt avvägningen mellan olika intressen. För att medge insyn och medborgarinflytande ska planens innebörd och konsekvenser kunna utläsas utan svårighet.

Plansystemet

Översiktsplanen är obligatorisk och skall hållas aktuell enligt PBL (Plan och Bygglagen), d v s kommunfullmäktige skall minst en gång under mandatperioden ta ställning till översiktsplanens aktualitet.

Översiktsplanen är inte bindande men den ska ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt om hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Frågor i översiktsplanen som bör bli bindande mot enskilda intressen måste därför följas upp med områdesbestämmelser eller detaljplan.

- Områdesbestämmelser kan användas för begränsade områden och reglera markanvändningen i vissa avseenden. Genom områdesbestämmelser kan översiktsplanens intentioner ges bindande verkan för enskilda och myndigheter. Områdesbestämmelser ger inte någon byggrätt.

- Detaljplan är till för den närmare regleringen av markens användning, bebyggelse och anläggningar. Detaljplan medför rätt att bygga i enlighet med planbestämmelserna och är således bindande för enskilda och myndigheter.

- Lov prövas antingen mot detaljplan eller om sådan inte finns mot de generella kraven i PBL.

Översiktsplanens roll

En hållbar samhällsplanering handlar om att - efter inventering, analys och avvägning mellan olika intressen - komma fram till hur mark och vatten bäst kan nyttjas och därigenom skapa förutsättningar för en ur allmän synpunkt positiv utveckling.

I den fysiska planeringen fokuseras på användningen av mark- och vattenområden ur ett resurshushållande perspektiv. Syftet är att planeringen ska leda till ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt samhälle där utvecklingen sker med hänsyn till miljön och människors hälsa och välbefinnande.

Kommunerna bestämmer själva hur mark- och vattenområden ska användas inom kommunens gränser. Hur det ska gå till regleras i plan- och bygglagen (PBL). Alla kommuner ska ha en aktuell kommuntäckande översiktsplan. Kommunens invånare, exploitörer och andra intresserade kan i översiktsplanen - eller i olika fördjupningar av översiktsplanen - se vilken användning som föreslagits i stort.

Under samrådsskedet hämtar kommunen in synpunkter på planen bl. a. från länsstyrelsen, medborgarna, grannkommunerna, landstinget och näringslivet.

2. PLANENS SYFTE

Skärgården har en stor outnyttjad potential för naturupplevelser och turism Foto: Gerd Sävenstedt

Underlag

Kommunstyrelsen har 1998-03-23 beslutat att ett program som upprättats av Miljö- och byggkontoret, skall utgöra utgångspunkten för en revidering av översiktsplanen för Piteå skärgård. Med utgångspunkt från det upprättade programmet har ett planeringsunderlag tagits fram av Pinova Arkitekter AB under år 2000. Kommunledningskontoret och miljö- och byggkontoret har genomfört ett antal träffar och samråd med Piteå Båtklubb, Piteå Segelsällskap samt kommunens övriga förvaltningar.

Mål och inriktning

Syftet med en revidering av översikts- och utvecklingsplanen för skärgården är att undersöka och föreslå åtgärder både för hur man bäst nyttjar och skyddar skärgården och se vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten och underlätta nyttjandet av området. De föreslagna åtgärderna skall bidra till en långsiktigt hållbar utveckling.

I planen:

- * Undersöks förutsättningar och föreslås åtgärder för utvecklingen av turism i skärgårdsområdet.
- * Identifieras lämpliga områden för lokalisering av ny bebyggelse.
- * Föreslås åtgärder för ökad tillgänglighet och säkerhet för ett rörligt friluftsliv i skärgården.
- * Föreslås åtgärder för hur man kan nyttja, ta tillvara och skydda områden som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt eller ur ett kulturhistoriskt perspektiv.
- * Tydliggörs roller och ansvarsfördelning för det fortsatta skärgårdsarbetet.

Nationella miljömål

Allmänt

Det övergripande målet i all planering enligt plan- och bygglagen och miljöbalken är en hållbar utveckling ur ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella aspekter.

För att säkerställa en hållbar utveckling och att nästa generation ska kunna överta ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta har riksdagen i april 1999 fastställt 15 övergripande nationella miljömål. Resursutnyttjandet får inte överstiga den nivå som på sikt utgör ett hot också för den ekonomiska utvecklingen.

Svenska miljömål

1. Frisk luft
2. Grundvatten av god kvalitet
3. Levande sjöar och vattendrag
4. Myllrande våtmarker
5. Hav i balans & levande kust och skärgård
6. Ingen övergödning
7. Bara naturlig försurning
8. Levande skogar
9. Ett rikt odlingslandskap
10. Storslagen fjällmiljö
11. God bebyggd miljö
12. Giftfri miljö
13. Säker strålmiljö
14. Skyddande ozonskikt
15. Begränsad klimatpåverkan

Måluppfyllelse

De miljömål som främst berörs är mål nr 4, nr 5, nr 8, nr 9 och nr 11.

Myllrande våtmarker

På grund av bland annat landhöjningen är våtmarkerna i området utsatta för en ständig förändring. Äldre våtmarker torkar ut, nya tillkommer. Planens intentioner är att denna process i möjligaste mån ska få fortgå, ostört. Planens utformning ger ett starkt skydd för våra våtmarksområden. Särskilt värdefulla våtmarker, klass 1 avses bevaras. Påverkan genom bebyggelse, utdikning, skogsbruk eller annan samhällslig påverkan minimeras. Värdefulla strandnära eller genom uppgrundning nybildade våtmarker avses att lämnas opåverkade.

För att uppnå planens mål kommer att krävas viss kompletterande inventeringsarbeten.

Hav i balans och en levande kust och skärgård

I det nu upprättade förslaget till översiktsplan görs ett försök att tillskapa förutsättningar för nya aktiviteter i skärgården utan att fördenskull öka utsläppen till vattenområdet. Den föreslagna exploateringen måste anses som mycket begränsad sett till den stora land och vattenyta det här är fråga om. De föreslagna turbåtslinjerna bedöms ej hellre i någon större utsträckning påverka den marina miljön. Ett problem med planen är att det blir svårt att uppnå det nationella målet om en levande skärgård med den begränsade exploateringen men får ses som ett första försök att få fler människor ut till vår skärgård. För att i någon mån avhjälpa bristen på boende i Piteå skärgård föreslås därför ett antal åtgärder för att underlätta för befolkningen att ta sig ut i skärgården och att locka utifrån kommande människor att besöka området.

Levande skogar

Den öriska och mångfacetterade skärgården bildar för Piteås del något som vi närmast kan likna vid vår sista vildmark. Här finns våra enda områden av urskogar.

I översiktsplanen har avsatts stora sammanhängande områden som kommer att skyddas och sparas för framtida generationer. Genom att uppgrundad mark skyddas tillskapas hela tiden ny urskog som sparas. Tidigare generationer har i princip nyttjat markerna så snart ekonomiska skäl förelagat. Planen innebär härigenom ett trendbrott.

Kommunen anser därför att man uppfyllt miljömålet om "levande skogar".

Ett rikt odlingslandskap

De jordbruk som finns idag är lokaliserade till Trundön och representerar ett äldre kustnära jordbruk som fortfarande är i bruk. Länsstyrelsen har klassat området som ett klass 1 område, vilket är den högsta bevarandeklassen.

Det torde dock på sikt vara svårt att kunna bibehålla en lönsam drift på de arealer det här är fråga om varför risken för en nedläggning bedöms som stor.

Traditionellt så har det kustnära jordbruket tagit nya marker i anspråk allt eftersom uppgrundningen skett. Denna möjlighet till att ta nya marker i anspråk försvåras allt mer genom dels lagstiftning och dels av ekonomiska skäl. Kommunen bedömer att målet om ett rikt odlingslandskap i kustnära lägen sett över en längre tidsperiod ej kommer att kunna uppfyllas.

God bebyggd miljö

Piteå skärgård saknar i stort sett äldre permanent bebyggelse. Undantaget utgörs av Trundön, med sin gamla jordbruksbebyggelse.

Fritidshusbebyggelsen är koncentrerad till de inre delarna av skärgården, hit föreslås även större delen av nyttillkommande bebyggelse lokaliseras.

I de yttre delarna av skärgården finns i huvudsak äldre bebyggelse som tidigare nyttjats för fisket men som nu används som fritidshus. Planen medger i ytterskärgården endast en sparsam komplettering med stugor av fiskelägeskaraktär. Tanken är att tillkommande bebyggelse skall anpassas till landskap och tradition.

De i planen av länsstyrelsen anmälda Natura 2000-områdena kan på sikt medföra svårigheter att bibehålla nuvarande farled in till Piteå och nödvändiggöra en överflyttning av godstransporter från sjöfart till lastbil.

Kommunen anser att planen väl uppfyller målet för "God bebyggd miljö" i de delar kommunen själv kan påverka utformningen.

Barnkonventionen och jämställdhet

Om vi vill uppnå *det goda samhället* krävs också att andra aspekter t.ex. *barnens bästa* och *alla människors lika rätt* till delaktighet och inflytande, vägs in i planeringen. Barnens bästa måste stå i fokus och barnkonventionens tankar genomsyra arbetet liksom arbetet för en ökad jämställdhet mellan olika kön och grupper i samhället.

Översiktsplanen är ett av de kommunala styrinstrumenten mot det goda samhället. Ovan nämnda utgångspunkter ska vara vägledande och genomsyra översiktsplanen.

Barnets bästa

Genom att stora områden av urskogskaraktär sparas till kommande generationer ges de möjlighet att ta del av en orörd natur. Den befintliga bebyggelsens karaktär kommer att bibehållas och nya hus anpassas till omgivningen. Genom att den befintliga miljön sparas och fornminnen synliggörs kommer framtida generationer att kunna ta del av den historia som finns bevarad i skärgården. För att skapa intresse och förståelse kommer det att bli nödvändigt att ta fram informationsmaterial om skärgårdsområdet.

Jämställdhet

De i planen föreslagna åtgärderna om ökad tillgänglighet, fler områden för bebyggelse av fiskelägeskaraktär samt uppförande av ett antal övernattningsstugor syftar alla att förbättra jämställdheten.

3. FÖRUTSÄTTNINGAR

Planområdet

Fördjupningen omfattar hela Piteå skärgård. Mot fastlandet har plangränsen satts några hundra meter från strandlinjen. De fastlandsanknutna öarna bl. a Bondön, Nörd-Haraholmen, Renön, Sandön-Mjoön och Trundön-Berkön har tagits med inom planområdet.

Kommunen har i ett tidigt skede valt att genomföra omarbetningarna av gällande översiktsplan i tre delar.

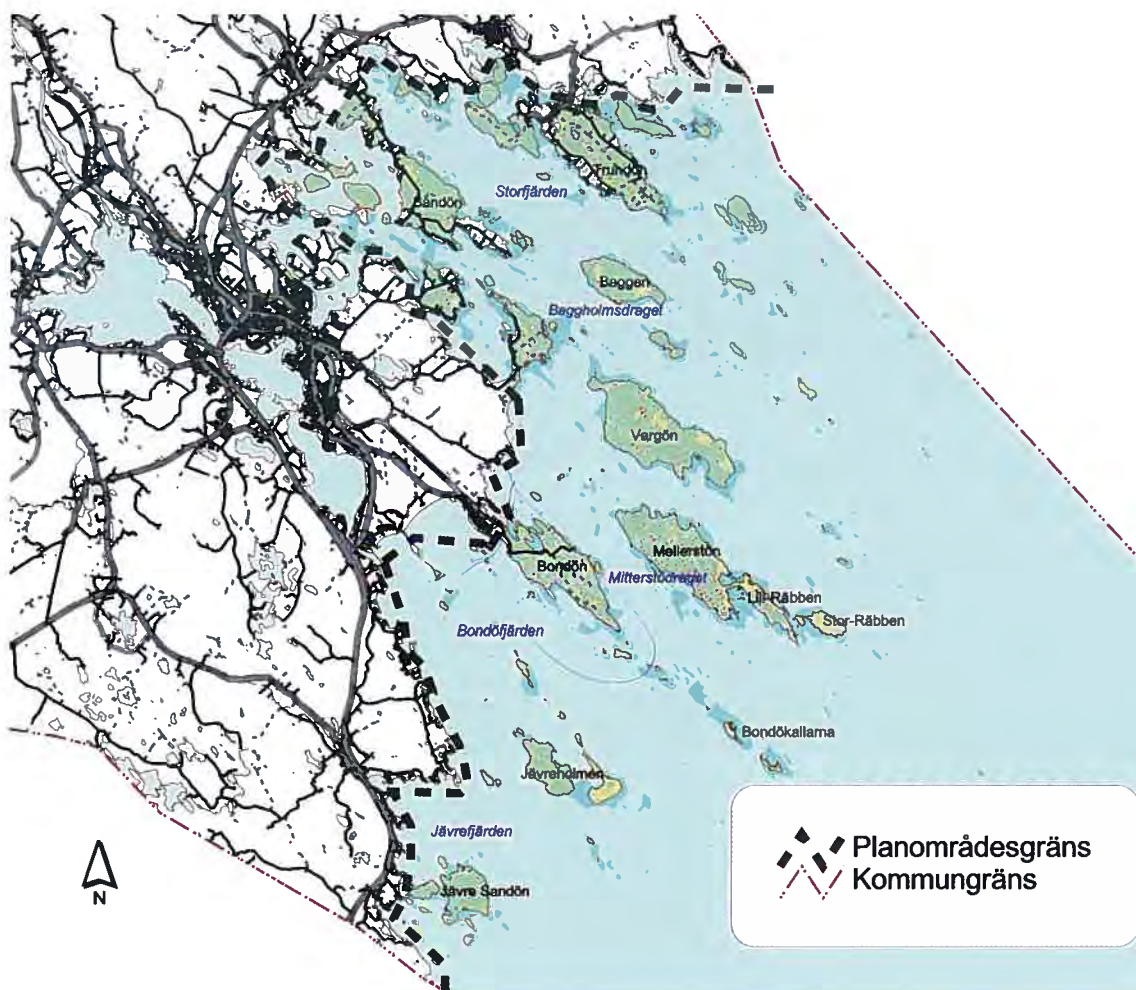
Tidigare är en fördjupning genomförd av översiktsplan för stadsbygden.

Den nu aktuella planen omfattar fördjupning av Skärgården.

I en tredje etapp genomförs en revidering som kommer att omfatta landsbygden.

Kommunen har valt att behandla verksamheter och bebyggelse längs kuststräckan i samband med en framtida fördjupning av översiktsplan för landsbygden. Anledningen till detta är att verksamhet med koppling till fritidsbebyggelse oftast är av stor betydelse för byarnas utveckling.

Bondön som ingick i översiktsplanen för stadsbygden tas även med i skärgården då nya anläggningar har tillkommit i de inre delarna av Bondön.

Historik

Skärgården i Norrbotten är en gåva av havet, och havet gör varje år Norrbotten lite större. Genom denna omdaning förnyas och förändras förutsättningarna för människans liv i skärgården.

Efter istidens slut för ca 9000 år sedan började människorna med tiden att ta marken i besittning. Då låg vattenytan ca 240 m högre än idag. De äldsta boplatserna ligger därför långt från våra nuvarande kustlinjer.

Under sten- och bronsåldern var säljakt av stor betydelse för människorna i kustbygden. Säljagarboplatserna från stenåldern ligger idag tiotals meter över dagens havsnivå. Platsen där 1500-talets fiskehamn förlades, är idag torra land fem meter över havet. Grunden för 1800-talets sjöbod ligger ett par meter över strandkanten. Vissa av dagens farleder kommer om några decennier eller inom hundra år att vara uppgrundade.

En av de viktigaste förändringarna är just landhöjningen som är omkring en centimeter per år. Landhöjningen avgör var dagens fiskare skall lägga sina nät, men också var vi kommer att finna spår av forntidens säljägare. Landhöjningens betydelse kan inte överskattas. Förutom landhöjningen är en viktig förändringsfaktor sedimentationen i älvmyrningarna. Denna sedimentation kan på bara några år förändra undervattenslandskapet.

Människornas utnyttjande av skärgårdslandskapet har varit av olika karaktär vid olika tidpunkter. Störst betydelse har de havsanknutna näringarna fiske och säljakt haft. Som komplement till dessa har man bedrivit jakt och fångst, under senare tid också jordbruk och boskapsskötsel i begränsad omfattning.

Idag bedrivs aktivt skogsbruk på de större öarna. Yrkesfiske förekommer också liksom renskötsel. Ett alltmer sentida nyttjande är friluftsliv, rekreation, jakt och fritidsfiske.

Vid en titt på kartan ser man många namn som Fördärvet, Koskäret, Varvsudden och Ryssgrundet. Dessa vittnar om någon speciell händelse eller verksamhet som ägt rum där.

Till en början låg hela Norrbotten under havet, men för ca 6000 år sedan började Degerbergets topp sticka upp som en liten ö i en ytterskärgård. Ön växte med tiden och för 3000 år sedan fick den sällskap av Vargön som växte från rev till skär, för att slutligen bli en ö.

Idag höjer sig Degerberget på fastlandet till drygt 80 meter över havet. Berget har branta sidor och erbjuder från krönet en mycket fin utsikt ut över skärgården i öster och in mot det vidsträckta skogslandet i väster.

Den branta klippväggen i öster har blivit ett välkänt landmärke som syns vida omkring i skärgården.

Topografi

Piteå skärgård utgör den sydligaste delen av Norrbottens skärgård, som även ibland kallas "Låga Kusten". Skärgården präglas som framhållits tidigare av en kraftig landhöjning på omkring en centimeter per år, vilket resulterar i att kustlinjen vandrar österut och att nya öar ständigt dyker upp allt längre ut i havsbandet. Skärgården består av både större och mindre öar. Till de största hör Vargön, Mellerstön, Jävreholmen, Jävre-Sandön och Baggen.

De yttre delarna av skärgården karaktäriseras av låga grus- och sandrika öar som är kraftigt påverkade av havets svallningseffekter. De större öarna är bevuxna med barrskog och på dessa bedrivs oftast ett skogsbruk enligt moderna metoder. På de mindre öarna består marken ofta av ursvallat material, vilket ger upphov till en mycket mager, hedartad vegetation. På dessa torra marker domineras trädsiktet, där sådant finns, till största delen av tall och vårtbjörk.

I Piteå skärgård finns även enstaka klippöar med hållar som sluttar i havet. Även på större öar finns exempel på relativt stora hållmarkspartier.

Dessa miljöer är förhållandevis vanliga i sydligare skärgårdar i Sverige, medan de är ganska sällsynta i Norrbottens skärgård.

De inre delarna av Piteå skärgård t ex i området norr om Piteå stad, ligger förhållandevis skyddade från havets krafter och är i mindre grad påverkade av svallningseffekter. Moränöar dominerar och fjärdarna karaktäriseras av mjuka finsedimentbottnar med mycket hög produktion. Stränderna kantas av frodiga strandängar och mäktiga vassbälten, vilket bidrar till ett rikt fågelliv.

Undervattenstopografin präglas av en mångfald grynnor och skär, vilka med tiden kommer att bilda nya öar. Piteälven bildar i sin förlängning en djupränna som i nordöst flankeras av en sand- och grusås som på sina ställen sticker upp ovanför vattenytan och bildar öar. Sandskär, Lillhörun och Stenskär är delar av denna årsbildning.

Många andra skärgårdsöar är orienterade i NV-SO, vilket beror på att det var i denna riktning som inlandsisen drog sig tillbaka vid avsmältningen.

*Piteås skärgård ingår i ett kustparti som brukar kallas Låga kusten
Foto: Christer Berg*

4. FÖRORDNINGAR

Kapitlet Förordningar innefattar, gällande planer (översiktsplan och detaljplan) byggnadsminnen samt strandskydd, skyddad natur (naturreservat, naturminnen, fornlämningar, fågelskyddsområden och biotopskydd) samt riksintressen.

Gällande planer

Inom skärgårdsområdet gäller ett antal fördjupningar i den kommunomfattande översiktsplanen samt ett flertal antagna detaljplaner och planutredningar.

Översiktsplan

Den gällande översiktsplanen antogs av kommunfullmäktige 1990-11-19 § 276 och består av ett antal äldre plandokument. Dessa sammanställdes och fick fungera som fördjupningar i översiktsplanen.

Två av de fördjupningar som berör skärgårdsområdet är benämnda Piteå generalplan-stadsbygden och Piteå generalplan (kustområdet).

Ytterligare tre fördjupningar som berörs är benämnda ”områdesplaner”. Dessa omfattar de större fastlandsanknutna öarna Trundön, Sandön - Mjoön och Renön. Planerna reglerar i huvudsak fritidsbebyggelse.

Fördjupning för Trundön (upprättad 1982-83)

Översiktsplanen reglerar ett antal grupper för fritidshus längs med norra resp. södra Trundövägen vilka beräknades inrymma ett nytillskott av ca 160 fritidshus. Den inre delen av ön sparades för pågående markanvändning, huvudsakligen skogsbruk.

I områdesplanen förutsattes att mindre grupper av hus skulle kunna komma till utförande på basis av en ”planutredning. Denna typ av planläggning har också tillämpats i flera ärenden på Trundön.

Översiktsplanen är i förhållandevis liten grad genomförd.

Fördjupning för Sandön – Mjoön (upprättad 1982-84)

Översiktsplanen beräknades vid upprättandet inrymma ett nytillskott av 167 fritidshus, varav 140 hus på Sandön och 27 på Mjoön. Därutöver beräknades ca 20 hus kunna inrymmas på avstyckningar från redan bef. fritidsfastigheter. Planen reglerar också Borgaruddens camping där mark för en utökning av verksamheten finns avsatt. Vidare regleras värdefulla naturområden.

Vad gäller fritidsbebyggelse har planen i princip genomförts endast vad gäller Sandön i Bergtjärn. På Mjoön har ett flertal fritidshus kommit till utförande på de områden som översiktsplanen anger. Vidare har en vägförlängning skett över Mjoösundet längs efter åsen på Mjoön. Mindre utökning har skett av campingen.

Fördjupning för Renön (upprättad 1977)

I den nu gällande översiktsplanen beräknades att ca 150 fritidshus kunde byggas. Det mesta av den planerade bebyggelsen är idag planlagd och genomförd.

Översiktsplanen omfattar också Renö småbåtshamn som är en strategiskt viktig hamn för Piteå skärgård.

Detaljplaner

Detaljplaner är till skillnad från översiktsplanen juridiskt bindande och i dem kan man se tänkt användning mer i detalj.

Inom skärgårdsområdet gäller ett flertal detaljplaner som i princip enbart reglerar fritidsbebyggelse. I huvudsak rör det fritidshusområden på de fastlandsanknutna öarna. På senare tid har en detaljplan upprättats för en stugby av fiskelägeskaraktär på Vargön. Gällande detaljplaner finns redovisade på särskild karta.

Planutredningar

Planutredningar, en enklare form av detaljplanläggning har tillämpats framförallt på Trundön.

Planutredningar används inte idag eftersom kommunen i och med tillkomsten av plan- och bygglagen fått möjlighet att handlägga vissa detaljplaner med ett förenklat planförfarande.

Skydd av kulturvärden

Byggnadsminnen

En byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde får förklaras för byggnadsminne.

Även parker, trädgårdar eller andra anläggningar av kulturhistoriskt värde kan bli byggnadsminnen.

Beslut om att en byggnad ska förklaras som byggnadsminne fattas av länsstyrelsen.

En byggnad eller en miljö kan även få ett skydd i kommunernas detaljplaner och områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen, detta betecknas med lilla q eller stora Q i planen. I vardagligt tal kallar man ofta detta för K-märkning.

För närvarande finns inga byggnadsminnen inom skärgården.

Fornlämningar

Fasta fornlämningar

Fasta fornlämningar är skyddade enligt lag om kulturminnen.

Fornlämning är lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt lämnade.

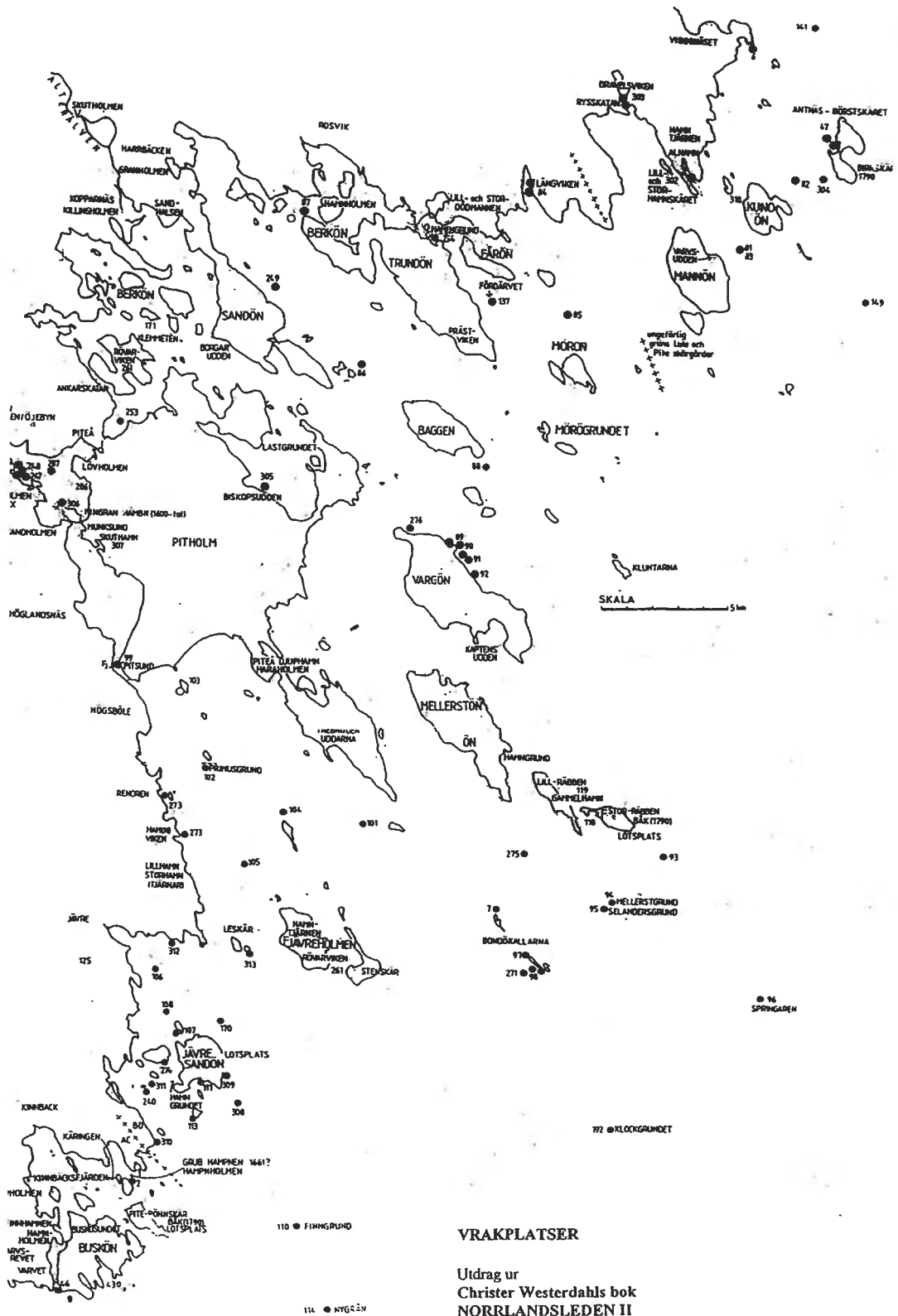
Som exempel på fornlämning kan nämnas, gravar, resta stenar, kors, samlingsplatser för handel, boplatser, kulturlager, ruiner, färdvägar och broar, hamnanläggningar och skeppsvrak äldre än 100 år. Kända fornlämningar finns redovisade på ekonomiska kartan samt i Länsstyrelsens fornlämningsregister.

Skeppsvrak

Till en typ av fornlämning räknas skeppsvrak. Dessa finns ej redovisade på ekonomiska kartan. Inom kommunens vattenområden finns ett antal kända skeppsvrak.

Christer Westerdahl har i sin bok , Norrlandsleden II, systematiserat ett antal platser med skeppsvrak och där angivit fartygets namn och året för förlisningen.

Till planen har fogats en kartbilaga som bygger på Westerdahl kartor och register.

Skyddad natur

Naturresevat

Allmänt

I Piteå skärgård finns för närvarande tio naturresevat av varierande storlek. Samtliga är beslutade av länsstyrelsen år 1997 utom Koskäret som i och med tillkomsten av miljöbalken automatiskt övergick från "naturvårdsområde" till naturresevat. Stenskär respektive Stor- och Lill-Räbben ingick sedan tidigare i avsatta naturresevat men utökades i samband med länsstyrelsens beslut år 1997 till att omfatta ett ännu större område med öar och vatten. Ett flertal öar som ingår i de nya/utökade resevaten är kronoholmar som var avsatta som så kallat domänresevat.

Ändamålet med resevaten

Generellt sett är ändamålet med resevaten att bevara öarnas naturliga utveckling av flora och fauna. Ändamålet är även att bevara de typiska landformer och jordarter, vilka bildats och fortfarande bildas av vind- och vågpåverkan på de nya stränderna som genom landhöjningen reser sig ur havet. Vidare skall resevaten skydda ingående fornlämnings- och kulturmiljöer. Inom ramen för dessa mål skall resevaten även ge möjlighet till naturupplevelser, friluftsliv och vetenskaplig forskning i orörd natur. Inte minst sker detta genom anordningar, stigar och skyltning som underlättar tillgängligheten till naturen i resevaten.

Föreskrifter för naturresevat

Varje resevat har föreskrifter som reglerar markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastigheter inom resevatet (t ex förbud mot avverkning av skog och att ta bort döda träd). Vidare finns föreskrifter om vad allmänheten har att iaktta inom resevatet (t ex förbud mot att skada mark eller vegetation, döda stående eller liggande träd, störa djurlivet). Dessutom finns föreskrifter som reglerar skötsel av naturresevatet.

Beslutade reservat

Nedan redovisas de naturreservat som finns beslutade i Piteå skärgård samt en kort beskrivning av vart och ett av dem.

Naturreservat i Piteå skärgård	Bildat år	Area i ha total area/ landarea	Öar och skär som ingår
Stor-Räbben	1969, 1997	3555 / 231	Stor- och Lill-Räbben, Ol-Svensakallen, Bondökallarna
Bondöfjärden (Stenskar)	1979, 1997	5510 / 188	Stenskäret, Lill- och Storhörun, Stor-Sandskäret, Lill-Sandskäret, Huvan, Sandskärsgrundet, Klinten, Tallskäret, Hällskäret, Hällskärsgrundet, Yttre Degerstensgrundet, Baljan, Medgrundet, Medgrundsrevet, Spaningsören, Storrevet och Lillrevet, Grundkallen
Halsören	1997	37 / 10,5	Halsören
Skabbgrundet	1997	37 / 3	Skabbgrundet
Patta Peken	1997	1910 / 30,3	Klacken, Peken, PattaPeken Timmermannen, Gråsjälhällan, Kluntarna
Vargödraget	1997	350 / 14,1	Lill-Rönnskäret, Storstensrevet, ett namnlöst grund samt Klingergrundet och Klingergrundsrevet
Leskären	1997	63 / 17	Stor-Leskäret och Lill-Leskäret
Döman	1997	74 / 15,5	Gråsjälen och Döman
Lilla Björn	1997	67 / 0,1	Lilla Björn och Ol-Svensastenarna
Koskäret	1977, 1983	173	Koskäret på Vargön

Stor-Räbbens naturreservat

Stor-Räbbens naturreservat består av ett antal öar som sinsemellan är mycket olika. De flesta av öarna är kraftigt påverkade av havets svallning och domineras av trädlös, hedartad vegetation. Lill-Räbben är dock mindre svallad och bevuxen med urskogsartad gammelgranskog. De grunda, steniga vatten som omger de flesta av öarna är av stort värde för fågellivet. Till skydd för känsliga arter har därför flera av öarna skyddats med landstigningsförbud under häckningsperioden.

Reservatet hyser även en rik flora som bl. a är knuten till de kraftigt fågelgödslade hållmarker som förekommer. På den mycket natursköna Stor-Räbben finns ett gammalt fiskeläge och den rikliga förekomsten av fornlämningar visar på att ön har använts som utgångspunkt för fiske och säljakt ända sedan 500-talet.

Bondöfjärdens naturreservat

Bondöfjärdens naturreservat är med sina 5 510 ha kommunens största reservat, och omfattar de flesta av öarna i Bondöfjärden. Av den totala ytan utgörs dock endast 188 ha av land. Reservatet domineras av den geologiskt riksintressanta Piteälvsåsen, vars synliga delar bildar ett pärlband av öar som sträcker sig i sydostlig riktning från älvens mynningsområde. Öarna i åsen är uppbyggda av glaci-fluvialt material, dvs material som uppkommit genom inlandsisens verksamhet, samt de många fina sandstränderna och den karga särpräglade naturen gör flera av öarna till omtyckta utflyktsmål. De öar som har en högre topografi är delvis täckta med tallskog, medan de lägre öarna ofta saknar trädsikt. Den största ön i reservatet är Stenskär, som utgör den sydligaste synliga utlöparen av Piteälvsåsen. Ön är en av skärgårdens allra vackraste och mest välbesökta öar med bl. a ett gammalt fiskeläge, labyrinter och badvikar. I reservatet finns även ett par klippgrund som är skyddade med landstigningsförbud till skydd för fågellivet.

Halsörens naturreservat

Halsörens naturreservat omfattar ön Halsören som en osvallad, granskogsbevuxen moränö. På ön finns tre fiskestugor. Skogen är i viss mån påverkad av vedtäkt, men beståndet är trots detta

fläckvis av naturskogskaraktär. Resterande delar har god utvecklingspotential om det tillåts fri utveckling.

Skabbgrundets naturreservat

Skabbgrundet är en liten, blandskogsklädd ö med storblockiga stränder som helt saknar spår av skogsbruk. Kring ön finns ett stort, mycket stenigt grundområde som är känt för att kunna erbjuda ett bra fiske efter bl. a havslevande harr.

Patta-Pekens naturreservat

Patta-Pekens naturreservat utgörs av en antal små skär i yttersta skärgården som domineras av klippor och hållmarker. Reservatet hyser en rik flora och fauna. Med anledning av den störningskänsliga fågelfaunan är flera av öarna skyddade med landstigningsförbud under häckningsperioden. I reservatets södra del ligger Kluntarna, en mycket naturskön ö med intressant historia. Ön har under lång tid fungerat som fiskeläge och hyser rikligt med fornlämningar. Kluntarna har höga geovetenskapliga naturvärden och är ett av skärgårdens mest besökta utflyktsmål.

Vargödragets naturreservat

Vargödragets naturreservat utgörs till största delen av större och mindre grund som är kraftigt påverkade av havets svallning. Dessa hyser ett mycket rikt fågelliv och flera av öarna är därför skyddade med landstigningsförbud under häckningsperioden. Lill-Rönnskäret i reservatets södra del är däremot en osvallad moränö som är klädd med gammal granskog.

Leskärens naturreservat

Leskärens naturreservat utgörs av de två öarna Lill- och Stor-Leskär som är kraftigt påverkade av havets svallning. Kalspolade hållmarker tillsammans med opåverkade strandvallar och magra block- och klapperstränder karaktärar öarna. Stor-Leskär är delvis bevuxen med tallskog medan Lill-Leskär saknar trädsikt. På öarna finns dessutom fornlämningar som minner om äldre tiders fiskarkulturer.

Dömans naturreservat

Dömans naturreservat består av öarna Döman och Gråsjälen som bägge är kraftigt svallade. De norra delarna består av grus och klappersten som spolats ur de nu grovblockiga södra delarna. Strandvallar når på västra sidan av Döman upp till öns högsta punkt. På öarna förekommer mindre björkbestånd med inslag av barrträd.

Lilla Björns naturreservat

Reservatet ligger norr om Stor-Rebbens naturreservat i den allra yttersta delen av Piteå skärgård. I reservatet ingår den nakna klipphällan Lilla Björn samt de två nordligaste Ol-Svensastenarna.

Koskärs naturreservat

Koskärs naturreservat domineras av ett stort område med mer eller mindre öppen sandmark. Här finns både aktiva och fossila sanddyner som är bevuxen med gles, mycket mager tallskog. De många tjärdalarna i området vittnar om äldre tiders skogsbruk. Inom reservatet finns även en föga påverkad, lövrik sumpskog med mycket höga naturvärden. Området är skyddat till förmån för rörligt friluftsliv och är ett omtyckt utflyktsmål.

Naturminnen

Med skyddsformen naturminne är avsikten att bevara enstaka naturobjekt. I Piteå skärgård finns ett naturminne på Sandön, i form av en grov tall som använts som utkikspost för säljägare.

Fågelskyddsområden

Djurskyddsområden t ex för fågelskydd har tidigare bildats för att skydda djur från störning etc. Nedan redovisas fågelskyddsområden som finns beslutade i Piteå skärgård.

Fågelskyddsområden och landstigningsförbud	Tillträdesförbud	Kommentar
Örsgrönnan	1/5-31/7	Fågelskyddsområde
V:a Storfjärdsgrundet	1/5-31/7	Fågelskyddsområde
Bergskärsgrundet	1/5-31/7	Fågelskyddsområde
Lilla Björn	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Storhörun	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Lillhörun	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Gråsjälhällan	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Timmermannen	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Pattapeken	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat
Klingergrundet, Klingergrundsrevet samt grundet nordost om Storstensrevet	1/5-31/7	Landstigningsförbud på öar som ingår i naturreservat

Före år 1997 gällde att ett flertal öar/skär var fågelskyddsområden. I och med länsstyrelsens beslut om nya/utökade naturreservat har fågelskyddsområdena kommit att inkorporeras i reservaten och har därför utgått som särskilt fågelskyddsområde.

Däremot har landstigningsförbud behållits på de flesta av de öar som var utmärkta som fågelskyddsområden. Landstigningsförbudet eller att varaktigt uppehålla sig närmare från land än 200 meter gäller under perioden 1 maj – 31 juli. Idag är Bergskärsgrundet, Örsgrönnan och Storfjärdsgrundren odlade fågelskyddsområden.

Biotopskydd

Länsstyrelsen eller kommunen kan med stöd av Miljöbalken bilda naturreservat för att skydda större områden med höga naturvärden. För mindre områden (normalt upp till fem hektar) kan Skogsvårdsstyrelsen besluta om biotopskydd, förutsatt att det är frågan om skogsmiljöer. För närvarande finns inga biotopskydd beslutade i skärgården.

Strandskydd

I anslutning till skärgårdsområdet gäller strandskydd enligt bestämmelserna i miljöbalkens kap. 7. Syftet med strandskyddet är att säkerställa att allmänheten har tillgång till strandområdet för bad och friluftsliv (Allemansrätten) och att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtliv. Generellt gäller strandskydd för land- och vattenområden intill 100 meter från strandlinjen vid havet, sjöar och vattendrag. En kommunal strandskyddspolicy är upprättad och antagen av miljö- och byggnämnden.

Riksintressen

Allmänt

De områden som utpekats som riksintressen med hänsyn till sina natur- eller kulturvärden finns förtecknade i 4 kap. miljöbalken. Till områden av riksintresse räknas även områden som genom särskilt beslut blivit utpekade som Natura 2000-områden.

Områden av riksintresse är värdefulla områden ur ett nationellt perspektiv. De åskådliggör huvuddragen i den svenska natur- och kulturmiljön.

Mark- och vattenområden ska skyddas om de har betydelse för totalförsvaret, yrkesfisket, utvinning av värdefulla ämnen och material, för energi- och industriell produktion, energidistribution, kommunikationer, för vattenförsörjning eller avfallshantering. Mark- och vattenområden som har stora natur- och kulturvärden eller behövs för det rörliga friluftslivet ska också bevaras och skyddas.

Ett riksintresse är en signal om att här finns så höga värden att natur- och kulturmiljön har företräde vid en avvägning med motstående intressen, förutsatt att de motstående intressena inte är av riksintresse.

För område som utpekats som riksintresse gäller att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön endast får komma tillstånd om det inte möter något hinder mot riksintresset eller påtagligt skadar områdenas natur- eller kulturvärden.

Riksintresseområdena utgör ett viktigt planeringsunderlag för kommun och kan på sikt innebära konkurrensfördelar i samband med utveckling av turist- och besöksnäringen.

Skulle det bli aktuellt att ändra markanvändningen inom område som omfattas av riksintresse, ska prövningsmyndigheterna, främst kommunerna och länsstyrelserna, väga in åtgärdens påverkan på riksintresset.

För att ge ett område ett starkare skydd kan ett område avsättas som naturreservat, kulturreservat, nationalpark eller Natura 2000-område.

Förslag till riksobjekt tas fram av länsstyrelserna efter kriterier fastställda av naturvårdsverket i samråd med Boverket,

riksantikvarieämbetet, fiskeriverket och berörda kommuner. Länsstyrelserna har ansvaret att föra ut "statens anspråk" för riksintressen till kommunerna, som i sin översiktsplan (ÖP) ska redovisa områden av riksintresse och ange hur riksintresset ska tillgodoses i samhällsplaneringen.

Se även karta riksintressen.

Geografisk avgränsning av områden som omfattas av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken

Kustområdet och skärgården i Norrbotten är med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området i sin helhet av riksintresse. Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljö får komma tillstånd endast om de inte påtagligt skadar natur- och kulturvärdena i området. Dessutom skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen beaktas vid prövningen.

Bestämmelsen utgör inte hinder för utveckling av befintliga tätorter eller det lokala näringslivet eller för anläggningar för utvinning av värdefulla ämnen och material.

Inom Piteå kommun har riksintresset bestämts gälla land- och vattenområden från E4 och ut mot havet räknat.

Riksintresset berör således all mark som ingår i fördjupningen av översiktsplanen för skärgården.

Områden som omfattas av riksintresse finns redovisade i översiktsplanen på kartor i anslutning till detta kapitel.

RIKSOBJEKT INOM PITEÅ SKÄRGÅRD

De kategorier som berörs i detta fall är riksobjekt för friluftslivet, naturvärden och kulturmiljövärden.

Riksobjekt för friluftsliv är områden som har stora friluftsvärden p g a särskilda natur- och kulturkvalitéer och som är tillgängliga för allmänheten. De ska möjliggöra vistelse i naturen, fysisk aktivitet och avkoppling.

Kustområdet och skärgården i Norrbotten utgör riksintresse för friluftsliv. Avgränsningen av riksintresset sammanfaller med de geografiska bestämmelserna enligt ovan.

Riksobjekt för naturvärden är områden som är belysande för regionen, representativa, väl utformade samt som uppvisar en stor mångfald av biotoper. Ett krav är att riksobjekten ska ha förutsättningar att bibehålla sina samlade naturvärden.

I Piteå skärgård är utlöparen av Piteå älvåsen i havet (Bondöfjärden) avsatt som riksintresse för naturvård. Åsen bygger upp ett pärlband av öar där Stenskär utgör den yttersta ön i havet. I det riksintressanta området ingår bl a också öarna Lill-Räbben och Stor-Räbben.

Riksobjekt för kulturmiljövården är områden som visar hur människan utnyttjat tillgängliga naturresurser, samhällets utveckling, näringsliv, sociala villkor, byggnadsskick och olika estetiska ideal m.m.

Stor-Räbben och Svarthällan med fiskelägen är avsatta som riksintresse för kulturminnesvård. Området har nyttjats kontinuerligt av fiskare och fångstmän sedan 500-talet. Lämningarna i form av tomtningar belägna på de gamla strandvallarna, i klipperstensfälten, och medeltida labyrinter samt det moderna fiskeläget gör öns historia mycket tydlig. Detta ger området ett högt vetenskapligt och pedagogiskt värde.

Natura 2000

För att skydda natur, vilda djur och växter har EU skapat ett nätverk, Natura 2000. Nätverket består av värdefulla naturområden för att skydda ingående arter eller livsmiljöer. I och med anslutningen till Europeiska unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera detta nätverk. Inom naturvårdsområdet utgör Natura 2000 EU:s viktigaste bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden. Natura 2000 baseras på två lagtexter:

- Fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/CEE av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar).
 - Habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/ CEE du Conseil av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter).
- Natura 2000-områden jämföras med

riksintressen enligt Miljöbalken. Tillstånd enligt Miljöbalken krävs för verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett sådant område även om verksamheten ligger utanför Natura 2000-området.

Natura 2000-områden i Piteå skärgård utgörs av befintliga naturreservat samt några pågående reservatsbildningar. Aktuella områden redovisas på **"Rekommendationskarta för skärgården"** samt i nedanstående lista:

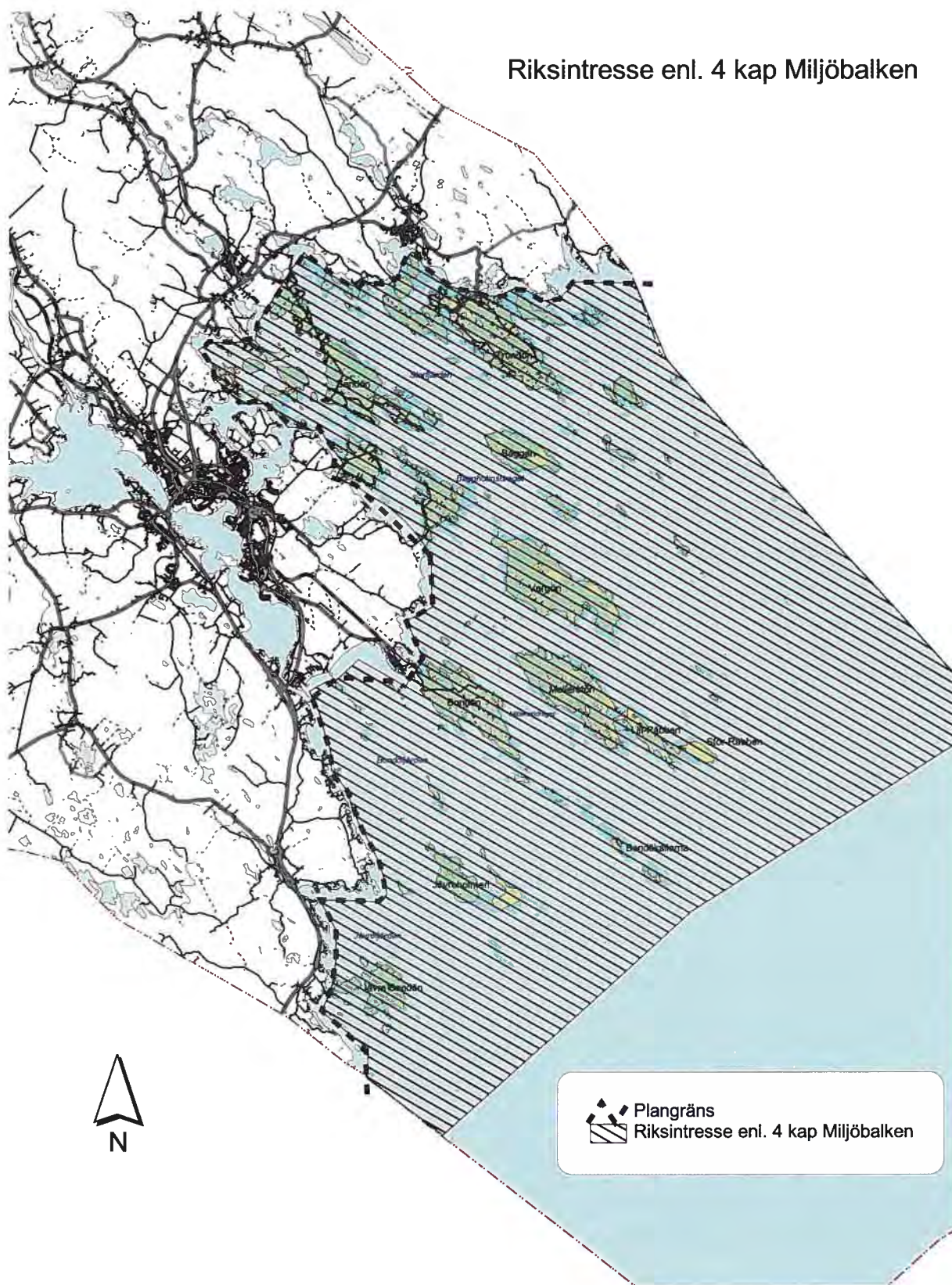
- * Stor-Räbben (naturreservat)
- * Bondöfjärden (naturreservat)
- * Halsören (naturreservat)
- * Patta Peken (naturreservat)
- * Vargödraget (naturreservat)
- * Koskäret (naturreservat)
- * Leskär (naturreservat)
- * Jävreholmen (pågående reservatsbildning)
- * Delar av Mellerstön (pågående reservatsbildning)
- * Delar av Vargön (pågående reservatsbildning)

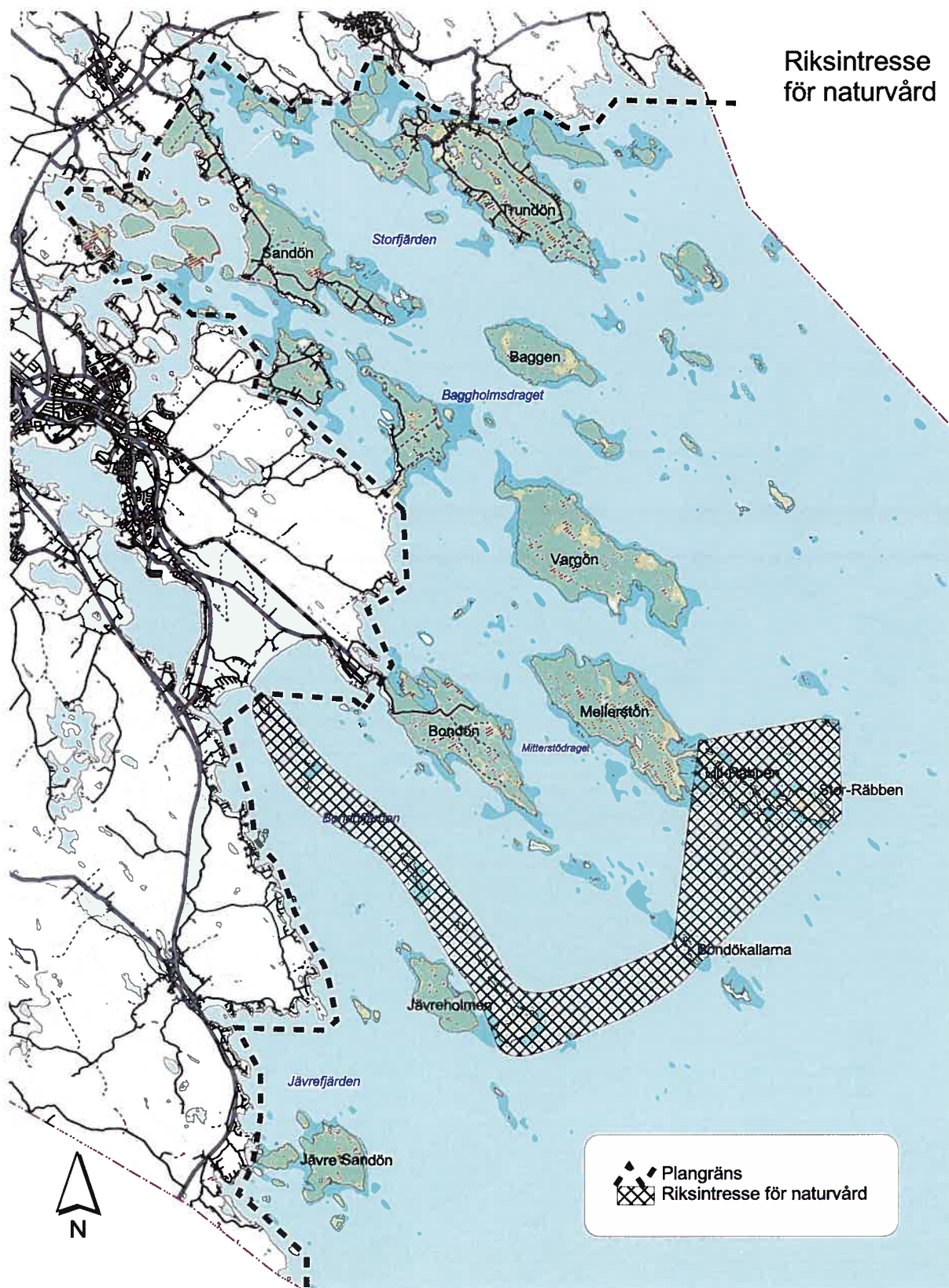
OBS!

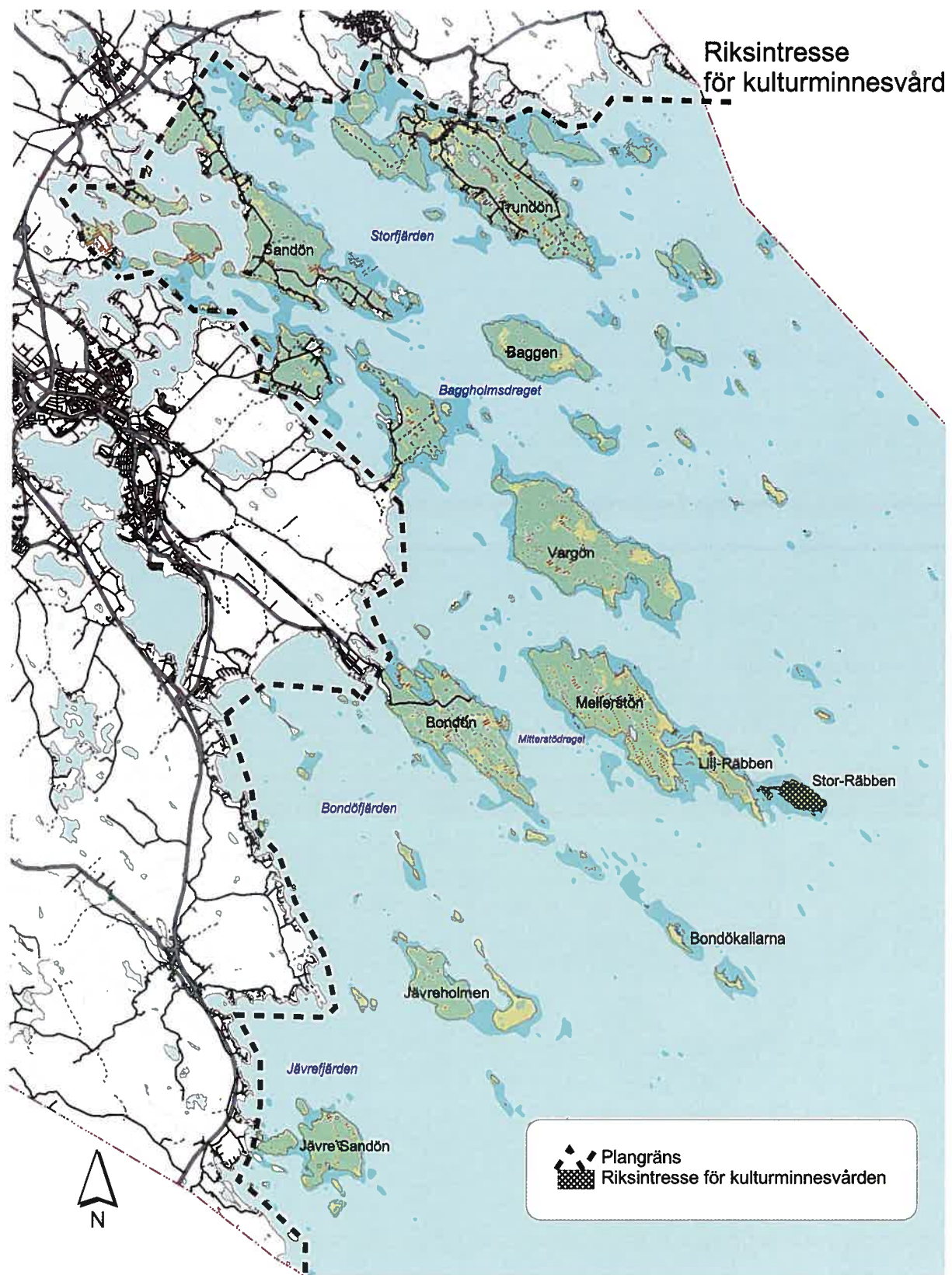
Natura 2000-områdena finns bilagda på särskild karta.

Kommunen har ej delat länsstyrelsens uppfattning om lämpligheten i avgränsningen av områdena och har därför uppvakttat såväl miljödepartementet som länsstyrelsen i frågan. Länsstyrelsen har nu hos regeringen gjort en framställan om en avgränsning som anpassats till kommunens önskemål beträffande Jävreholmens Natura 2000- område. En karta över detta nya förslag finns redovisad i planen.

Riksintresse enl. 4 kap Miljöbalken

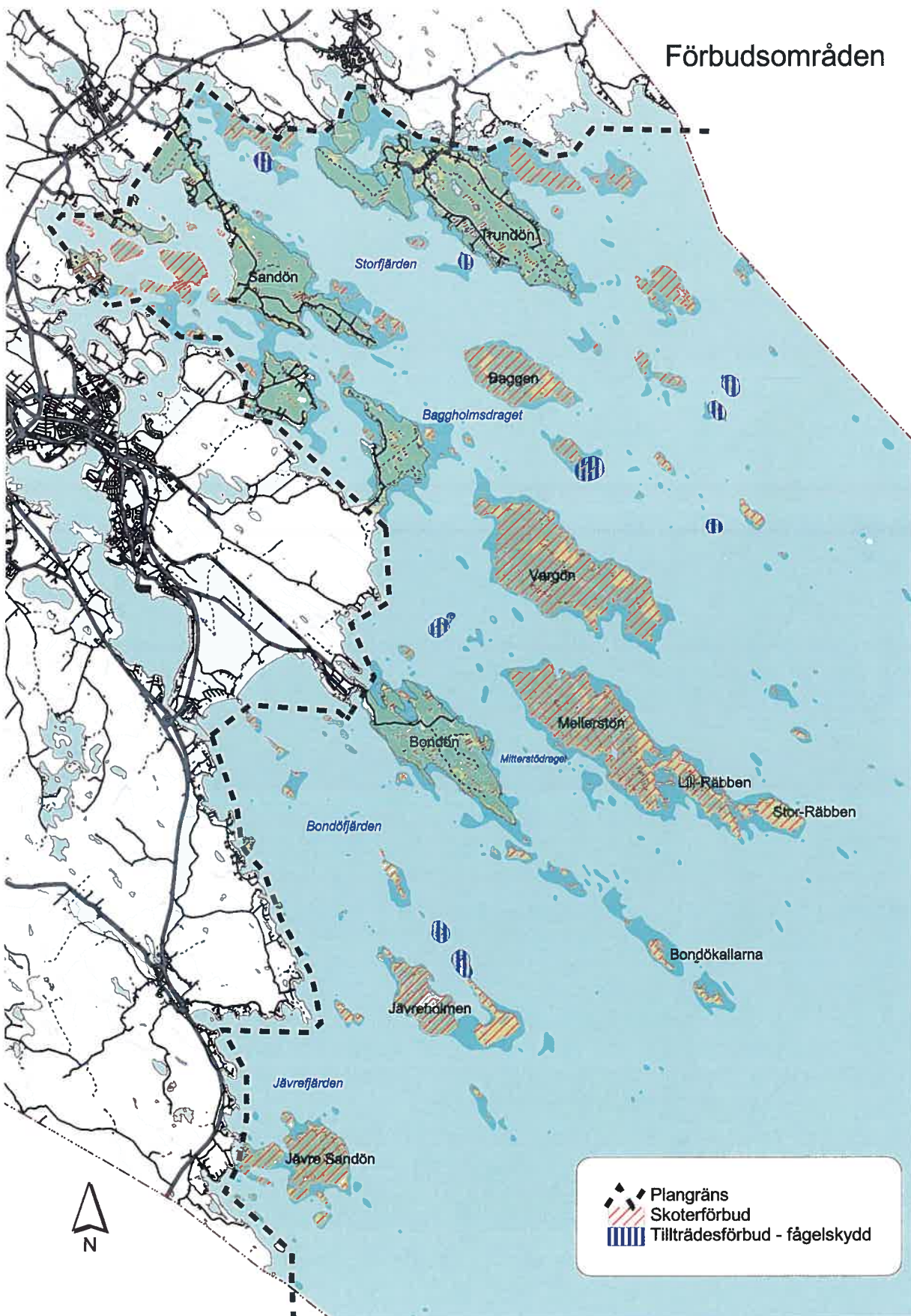

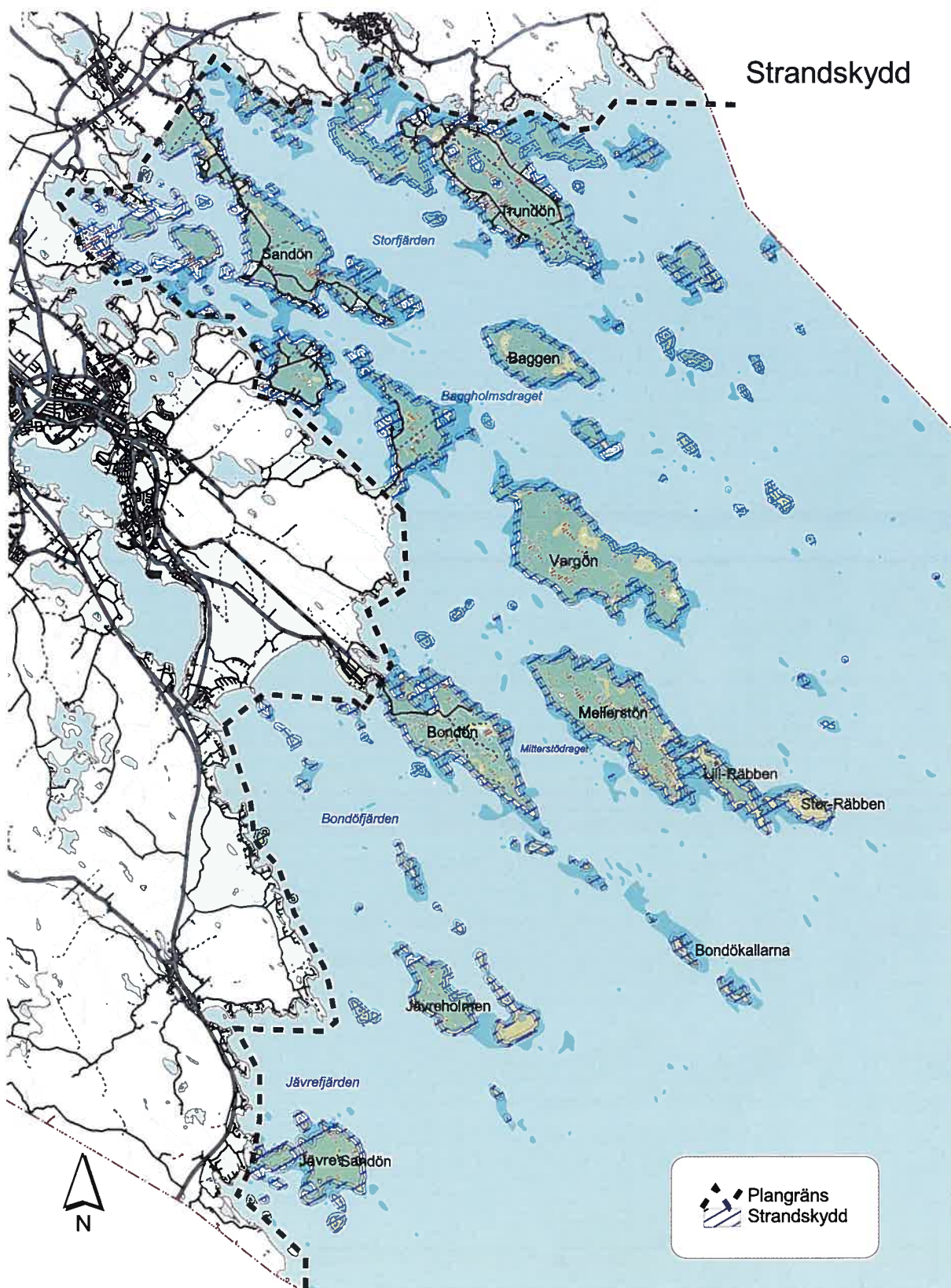

Riksintresse
för kulturminnesvård

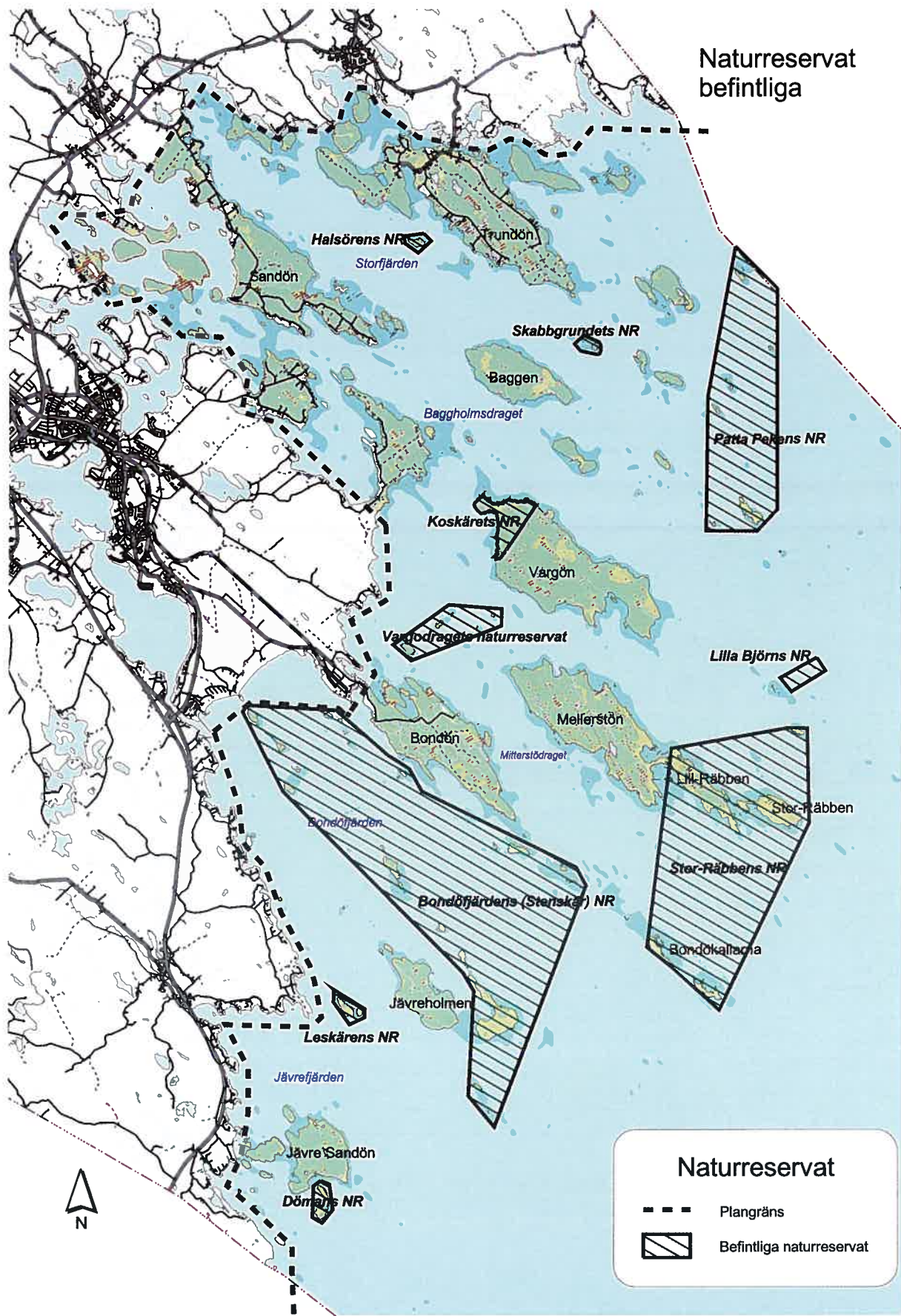
 Plangräns
 Riksintresse för kulturminnesvården

Förbudsområden

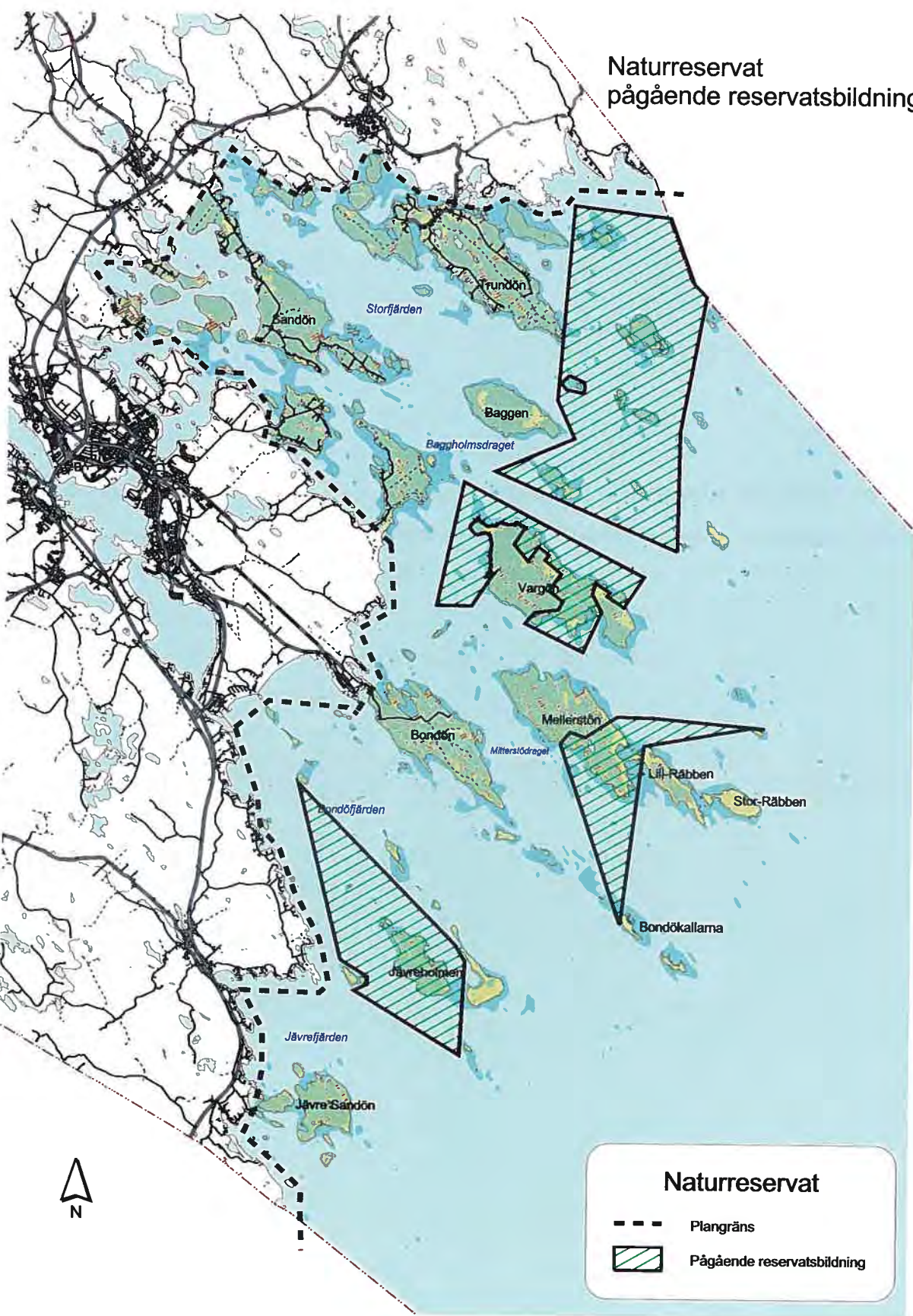

Strandskydd

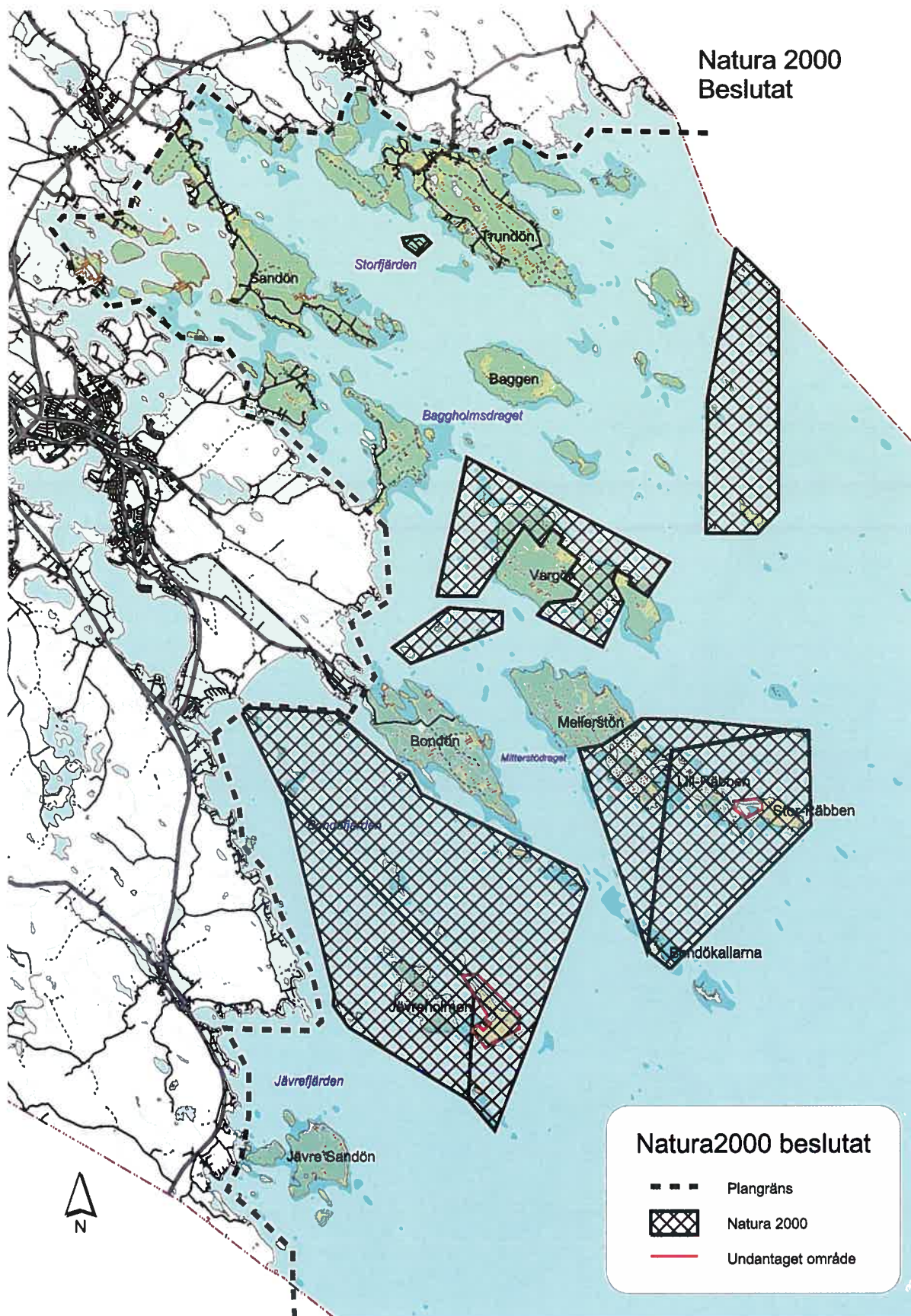

Naturreservat
pågående reservatsbildning

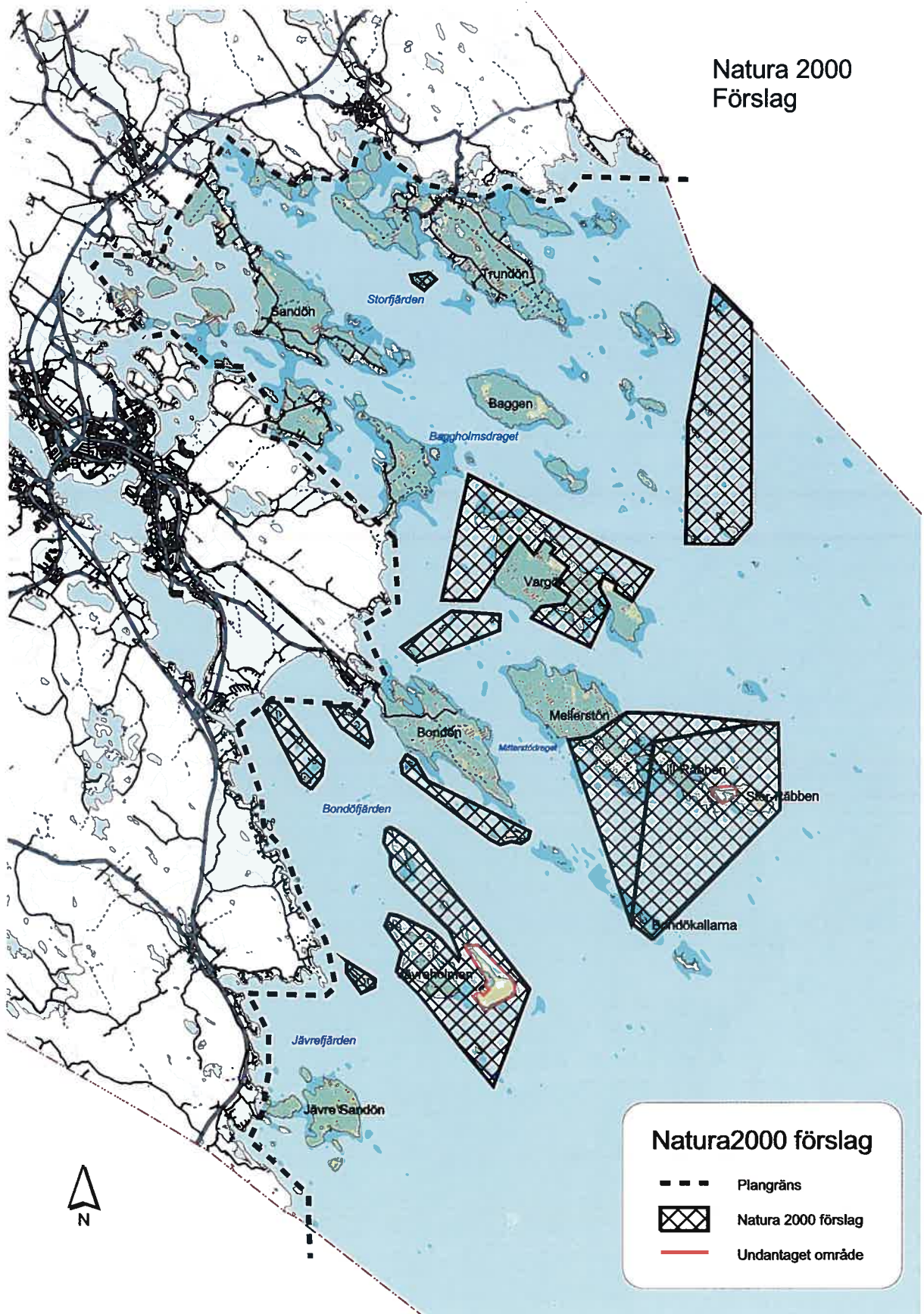

Naturreservat

- - - Plangräns
- Pågående reservatsbildning

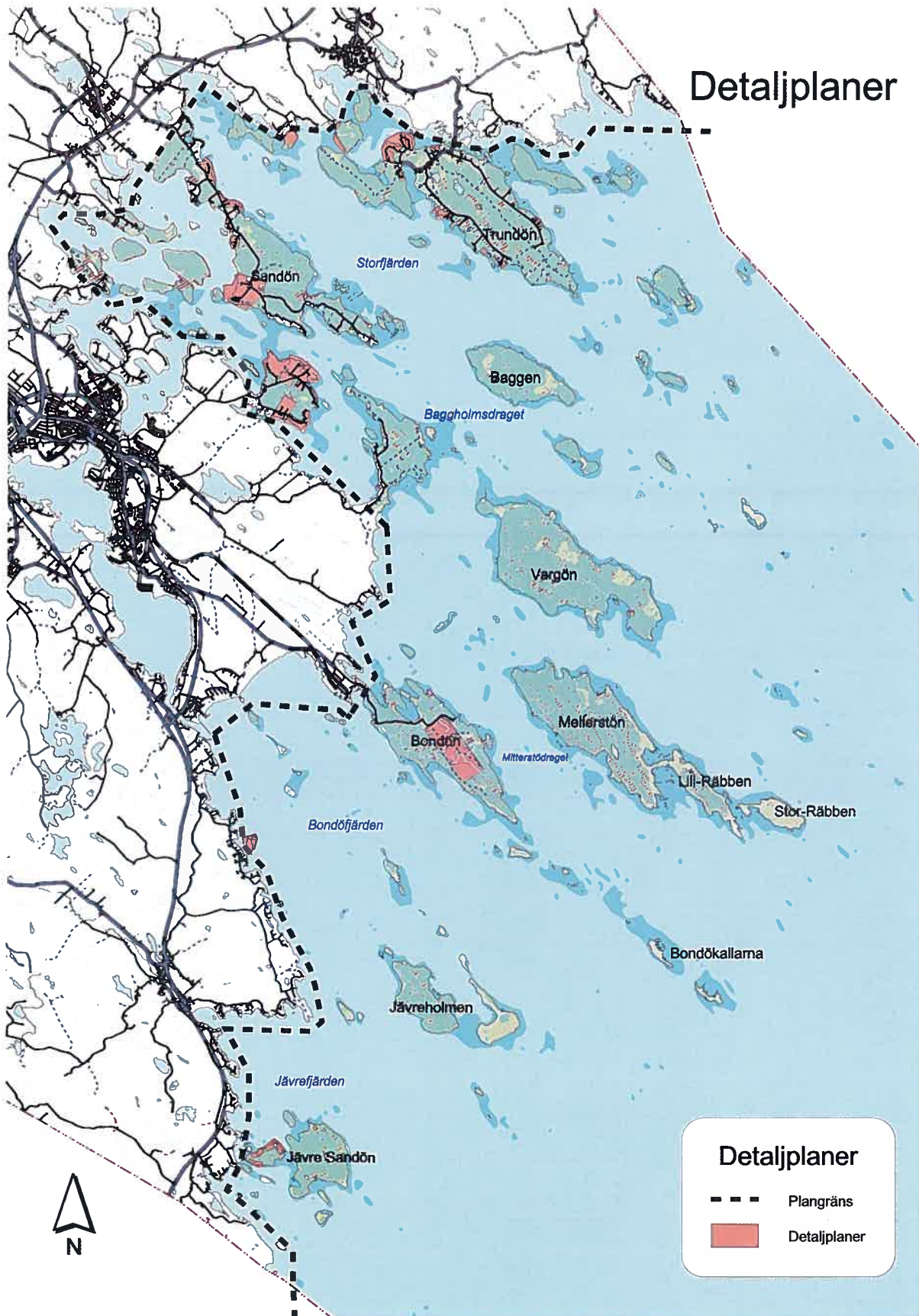
Natura 2000 Förslag

Natura2000 förslag

- Plangräns
- ▣ Natura 2000 förslag
- Undantaget område

Detaljplaner

5. SKÄRGÅRDENS NATUR

Klappersten i skärgården

Foto: Per-Anders Jonsson

Vision

Nationella miljömål - Hav i balans, samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön skall ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden skall bevaras. Kust och skärgård skall ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård bedrivs så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden skall skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Förhållningssätt

Piteås och Norrbottens skärgård är unik. Detta gäller även i ett nationellt perspektiv. Skärgården har berikats med många fina naturmiljöer och bildar i dagsläget Piteås sista vildmark. Skärgårdens värdefulla natur-, friluft- och rekreationsmiljöer utgör en tillgång. De speciella kvaliteterna är dock känsliga och kan lätt förbrukas om de inte hanteras varsamt.

Det är viktigt att vi värnar om dessa värden. Med rätt vilja och lite omtanke kan även kommande generationer av Pitebor se på skärgårdens natur som en tillgång och möjlighet till stora naturupplevelser och ökad livskvalitet.

Det är vi som lever nu som kan se till att det verkligen blir så.

Nulägesbeskrivning

Karaktäristik och förutsättningar

Havets strömningar och brusande vågor skiljer skärgårdens land från vattnet men är också det som förenar och binder samman öar och vatten i ett sammanhängande nätverk - en arkipelag.

Piteå skärgård är unik, även sett ur ett större perspektiv. Kombinationen av landhöjning, brackvattenmiljö, orördhet, grunda havsområden och långgrunda stränder ger mycket speciella förutsättningar för bl a växt- och djurliv.

Skärgården och dess öar karaktäriseras av flacka, långgrunda stränder med stora uppgrundningsområden. Skärgårdsöarna är ofta orienterade i NV-SO, vilket beror på att det var i denna riktning som inlandsisen drog sig tillbaka vid avsmältningen.

Den kraftiga landhöjningen i området gör att nytt land ständigt stiger ur havet och allt medan kusten förskjuts österut kommer nya öar upp allt längre ut i havet. Nya öar innebär jungfruligt land att kolonisera för både växter och djur.

Samma landhöjning är även anledningen till skärgårdens mångfald av naturvärden och att urskogar, ännu helt orörda av människan, påträffats i skärgården.

Undervattenstopografin präglas av en mångfald grynnor och skär, vilka med tiden kommer att bilda nya öar. Piteälven bildar i sin förlängning en djupränna som i nordöst flankeras av en sand- och grusås som på sina ställen sticker upp ovanför vattennytan och bildar öar. Sandskär, Lillhörun och Stenskär är delar av denna åsbildning.

Till de mest produktiva, men samtidigt kanske mest störningskänsliga livsmiljöerna i kustzonen, hör grunda mjukbottnar som på bakgrundskartan redovisas som **”Grundområden 0-3 m”**. Generellt håller dessa områden naturvärden och utgör viktiga förutsättningar för biologiskt liv och fiskproduktion. Konkret är dock kunskapsläget om Piteås grunda mjukbottnar beträffande växt- och djurliv, förekomst av rödlistade arter mm mycket bristfällig.

Artsammansättningen i Piteå skärgård anger att just i denna del av landet råder en viktig nord-sydgräns för flera arters utbredning.

*I skärgården finns ett antal större träd bevarade
Foto: Per-Anders Jonsson*

Ytterskärgård

De yttre delarna av skärgården karaktäriseras av låga grus- och sandrika öar som är kraftigt påverkade av havets svallningseffekter.

De större öarna är bevuxna med barrskog. Mindre öar består ofta av ursvallat material, vilket ger upphov till mager, hedartad vegetation. Där trädskikt finns, består det till största del tall och björk.

Enstaka klippöar med hållar som slutar i havet förekommer. På bland annat Jävreholmen och Bergön finns också exempel på stora hållmarkspartier. Dessa miljöer är förhållandevis vanliga i landets sydligare skärgårdar men är relativt ovanliga i Norrbottens skärgård.

Innerskärgård

De inre delarna av Piteå skärgård ligger förhållandevis skyddade från havets krafter och är i mindre grad påverkade av svallningseffekter. Moränöar dominerar och fjärdarna karaktäriseras av mjuka och ofta grunda finsedimentbottnar med hög biologisk produktion. Stränderna kantas av frodiga strandängar och mäktiga vassbälten, vilket bidrar till ett rikt fågelliv.

Naturvärden och ekologiska helhetsmiljöer

Den öriska och mångfacetterade skärgården bildar för Piteås del något som vi närmast kan likna vid vår sista vildmark. I skärgården kan man ännu beskåda orörd natur med urskogar och en mångfald av hotade och sällsynta växt- och djurarter. Att vistas i skärgården, med dess stillhet och skönhet, ger oss människor möjligheter till stora naturupplevelser och ökad livskvalitet. Stenskär, Stor-Räbben och Nörd-Mörön är bara några exempel på öar med stora värden.

Skärgårdens öar och vatten ingår i en övergripande struktur och bildar tillsammans ett sammanhängande nät - en ekologisk helhetsmiljö. Helheten har unika kvaliteter som påfallande ofta hyser höga naturvärden. Detta utgör en viktig skillnad gentemot fastlandet, där endast fragment av det ursprungliga naturlandskapet återstår.

Exempelvis kan det konstateras att inom kommunen, finns i dagsläget, egentliga urskogar, endast i skärgården.

Skärgårdsmiljöerna kännetecknas av stor variation, där kombinationen av stränder, uppgrundningsområden, opåverkade våtmarksområden samt ur-/naturskogar ger upphov till intressanta naturmosaiker. Detta resulterar i ett landskap med unika förutsättningar för stor biologisk mångfald vars motsvarighet är svår att finna i de flesta andra regioner i Sverige.

Skärgårdsområdet har stort värde för fågellivet i kustregionen. Skärgården i sin helhet samt kusten är av riksintresse för friluftslivet.

I skärgården är Stenskärs och Stor-Räbbens naturreservat klassat som riksintresse för naturvärden. Omfattande inventeringar under senare delen av 1990-talet indikerar dock sådana naturkvaliteter att vid en översyn av riksintressen för naturvärden kommer stora delar av Piteå skärgård att vara aktuell.

Därutöver finns i skärgården ett 50-tal olika naturområden med särskilda naturvärden. Aktuella områden har naturvärdeklassats utifrån riktlinjer och urvalskriterier från Naturvårdsverket. Fem värdeklasser har tillämpats enligt nedanstående:

Klass 1 - Högsta naturvärde

Klass 2 - Mycket högt naturvärde

Klass 3 - Högt naturvärde

Klass 4 - Vissa naturvärden

Klass 5 - Ej klassat

Områden med hög värdeklass kräver normalt sett mer långtgående bevarandeåtgärder än områden med lägre värde. Värdeklassade naturvårdsobjekt redovisas på [kartbilaga "Naturvärdesklassning Piteå skärgård"](#).

*Landskapet uppvisar en stor variationsrikedom, här representerad av "Höstvass"
Foto: Catrine Nyström*

Exempel på viktiga områden med särskilda naturvärden i Piteå skärgård är:

- Ögruppen Nörd-Mörön, Inre och Yttre Mörögrundet, Skabbgrundet, Malen m fl öar.
- Ögruppen Döman, Gråsjälen, Näsgrundet, Yxvättingen m fl öar.
- Stenskär m fl öar i Bondöfjärdens naturreservat
- Stor-Räbben, Lill-Räbben m fl öar i Stor-Räbbens naturreservat
- Jävreholmen
- Delar av Vargön
- Delar av Mellerstön
- Bondön (Kartviken-Bondöudden)
- Bondön (Storviksudden)
- Bertnäs fjärden-Näsudden-Slumpviken

Exploateringsgrad

Fysisk exploatering

Sett i ett längre tidsperspektiv (ca 50-100 år) har stora delar av kusten och skärgården utsatts för omfattande förändringar och exploatering genom främst bebyggelse, anläggningar för båtlivet och vägar.

Exploateringsgraden på skärgårdsöar utan landförbindelse är till skillnad mot fastlandsstränderna låg, knappt 20 %, se **kartbilaga "Exploateringsgrad havsstränder"**. Som en följd härav håller stora delar av ytter-skärgården mycket höga naturvärden.

Klart är vidare att det i första hand har varit stränder av "fastmarks-karaktär" som konsumerats för bl. a bebyggelse. Rörligt friluftsliv är också starkt knutna till denna typ av stränder och det kan konstateras att betydelsen av kvarvarande "fria stränder" stärkts.

Vårvinter i Piteå skärgård

Foto: Gerd Sävenstädt

Ökad tillgänglighet

Ökad tillgänglighet till öar med känslig natur t ex Stenskär och Stor-Räbben innebär samtidigt en ökad risk för slitage inom dessa områden. Stenskär och Stor-Räbben, delar av Jävreholmen m fl öar byggs till stor del upp av en naturtyp bestående av sanddyner med tunt vegetationstäck som inte tål alltför stort besöksstryck. På Stenskär kan man redan idag se ett ökat slitage som ett resultat av alltför besökare genom båtliv, turistbåtar mm. Till viss del kan slitageproblematiken dämpas genom kanalisering, spångning, skyltning och information. I huvudsak bör dock åtgärder som syftar till ökad tillgänglighet inriktas mot områden med naturgivna förutsättningar som tål ett ökat besöksstryck.

Skyddsstatus

Eftersom huvuddelen av naturlandskapet på fastlandet är starkt påverkat och omdanat är det viktigt att naturskyddet förläggs där det ger störst naturvårdsnytta, d v s där de egentliga naturvärdena finns. I första hand är det som tidigare nämnts skärgården som helhet med dess genuina helhetsmiljöer som hyser de högsta värdena.

Naturresevat och djur/fågelskyddsområde (tillträdesförbud under vissa tider, t ex häckningstiden) är de skyddsformer som förekommer i skärgården. Beslut om de 9 djurskyddsområdena i Piteå togs 1969 och det finns idag ett behov av att göra framförallt en översyn av främst vilka nya klippor och skär som genom landhöjningen stigit ur havet och bildar viktiga häckningsplatser.

Den skyddade landarealen i kommunen uppgår till knappt 0,7 procent - därav utgör skyddad landareal i skärgården knappt 0,2 procent (ca 509 ha) av kommunens yta. Därutöver är 11 094 ha vattenområden skyddade. För vattenområdena finns sällan några särskilda restriktioner gällande t ex jakt och fiske formulerade i reservatsbesluten.

I skärgården finns ett stort antal naturområden med höga skyddsvärden som saknar ett långsiktigt och bindande skydd.

För några av dessa områden pågår för närvarande reservatsbildning, se **"Rekommendationskarta för skärgården"**. Detta gäller Nörd-Mörön och intilliggande öar samt öarna Vargön, Mellerstön och Jävreholmen.

Vy från Baggen

Foto: Britt-Louise Nyman-Backman

Rekommendationer för mark och vattenanvändningen

För att i ett längre perspektiv bibehålla skärgårdens naturkvaliteter och värden krävs följande:

1. Områdesskydd (reservat/biotopskydd)

- Befintliga reservat samt områden där länsstyrelsen för närvarande arbetar med reservatsbildning bildar en grund och utgångspunkt för bevarandet av viktiga naturmiljöer. Dessa områden redovisas på **"Rekommendationskarta för skärgården"** som "Befintliga naturreservat" respektive "Pågående reservatsbildning". Behovet av ytterligare naturområden med långsiktigt bindande skydd (naturreservat) utreds under planens genomförandetid. Områden som kan vara aktuella för detta är främst områden i värdeklass 1 (högsta naturvärde) och 2 (mycket högt naturvärde). I de fall det rör sig om mindre områden (<5 hektar) kan biotopskydd väljas som skyddsform istället för naturreservat om det förefaller vara lämpligt.

2. Viktiga hänsynsområden

- Vid allt planerings- och beslutsarbete om användande av mark och vatten ska områden med utpekade natur- och friluftsvärden särskilt beaktas. Dessa områden redovisas på **"Rekommendationskarta för skärgården"** som "Viktiga hänsynsområden". Områdena ingår i värdeklass 1 (högsta naturvärde), 2 (mycket högt naturvärde), 3 (hög naturvärde), 4 (vissa naturvärden) och värdeklass 5 (ej klassade områden). Några av dessa områden (på bl a Bondön) har i översiktsplan för stadsbygden erhållit åtgärden "Överväg reservatsbildning". För en del hänsynsområden kommer det att krävas kompletterande utredningar. För kommunägd mark regleras markanvändningen i aktuella områden genom en särskild bevarandeplan antagen av kommunstyrelsen 1998-11-30. Vägledande principer för viktiga hänsynsområden är

- Försiktighetsprincipen
- Ekologiskt och långsiktigt hållbart nyttjande
- Tillgänglighet utan att förstöra

3. Policyn "Havsstränderna i Piteå Kommun" ska utgöra ett styrdokument vid miljö- och byggnämndens ärendehandläggning och blir på detta sätt vägledande vid frågor om exploatering av havsstränder. Se kartbilaga "Exploateringsgrad havsstränder" för redovisning av exploaterade- oexploaterade havsstränder.

4. Våtmarkerna får inte påverkas mer än marginellt och endast om mycket starka skäl föreligger. Särskilt värdefulla våtmarker (klass 1 i Länsstyrelsens Våtmarksinventering - VMI) bör bevaras för all framtid. Klass 1 områden utgörs bl.a. av våtmarker vid Revelviken, Roslandet norr om Trundön samt östra Mellerstön.

5. Områden med särskilda natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som av Länsstyrelsen har klassats som bevarandeklass 1 och 2, se "Rekommendationskarta för skärgården" hanteras i likhet med vad som gäller för "Viktiga hänsynsområden" under punkt 2 ovan.

6. Vid exploatering ges alternativa lokaliseringar som åstadkommer minsta möjliga påverkan företräde.

7. Kompletteringsinventering utförs för vissa naturtyper, t ex våtmarker, stränder, fågelöar och grunda vattenområden i skärgården.

8. Komplettering och översyn av befintliga fågelskyddsområden samt föreskrifter för ingående vattenområden inom befintliga reservat behöver göras.

9. Piteå kommun ska vara ett föredöme när det gäller skydd/brukande av värdefulla naturmiljöer på egen mark.

10. Piteå Kommun ska verka som ett föredöme med bland andra SCA och Sveaskog när det gäller naturvårdshänsyn i skogsbruket. Strävan är att skärgårdsskogsbruket i stort ska bedrivas i enlighet med riktlinjerna för miljöcertifiering (FSC). Skogsbruk bör så långt som möjligt undvikas på skärgårdsöar, i områden med höga naturvärden och/eller där strandskydd råder.

11. Utflyktsmål och rekreationsområden ska göras tillgängliga med hänsyn till känslighet, naturliga förutsättningar, läge, och utvecklingspotential.

Spridning av information, skyltning, kanalisering genom t ex spångning är andra viktiga steg i detta.

Bevarandet av områden med "urskog" för framtida generationer är en viktig åtgärd
Foto: Peder Ljungqvist

Konsekvenser

Punkt 1

Ett långsiktigt säkerställande av viktiga friluftslivsvärden och unika naturvärden uppnås genom de föreslagna åtgärderna, framförallt gäller detta om de föreslagna reservatsbildningarna kan realiseras. Åtgärderna ställer krav på att resurser för säkerställandet avsätts men ligger väl i linje med intentionerna i de nationella miljömålen. De föreslagna åtgärderna, med ett utökat skydd av mark- och vattenområdena i skärgården, kommer på sikt innebära att en ovärderlig tillgång för allmänhet och turistnäring skapas.

Punkt 2, 4, 5

Utppekande av viktiga hänsynsområden sammanfaller med intentionerna i de nationella miljömålen men kan komma i konflikt med andra föreslagna åtgärder gällande t ex ny bebyggelse och fysiska åtgärder för besöksnäringen.

Punkt 3

Möjligheter till styrning och reglering gällande lokalisering och utformning av muddringar, pirbyggen, bebyggelse mm ökar.

Punkt 6, 9, 10

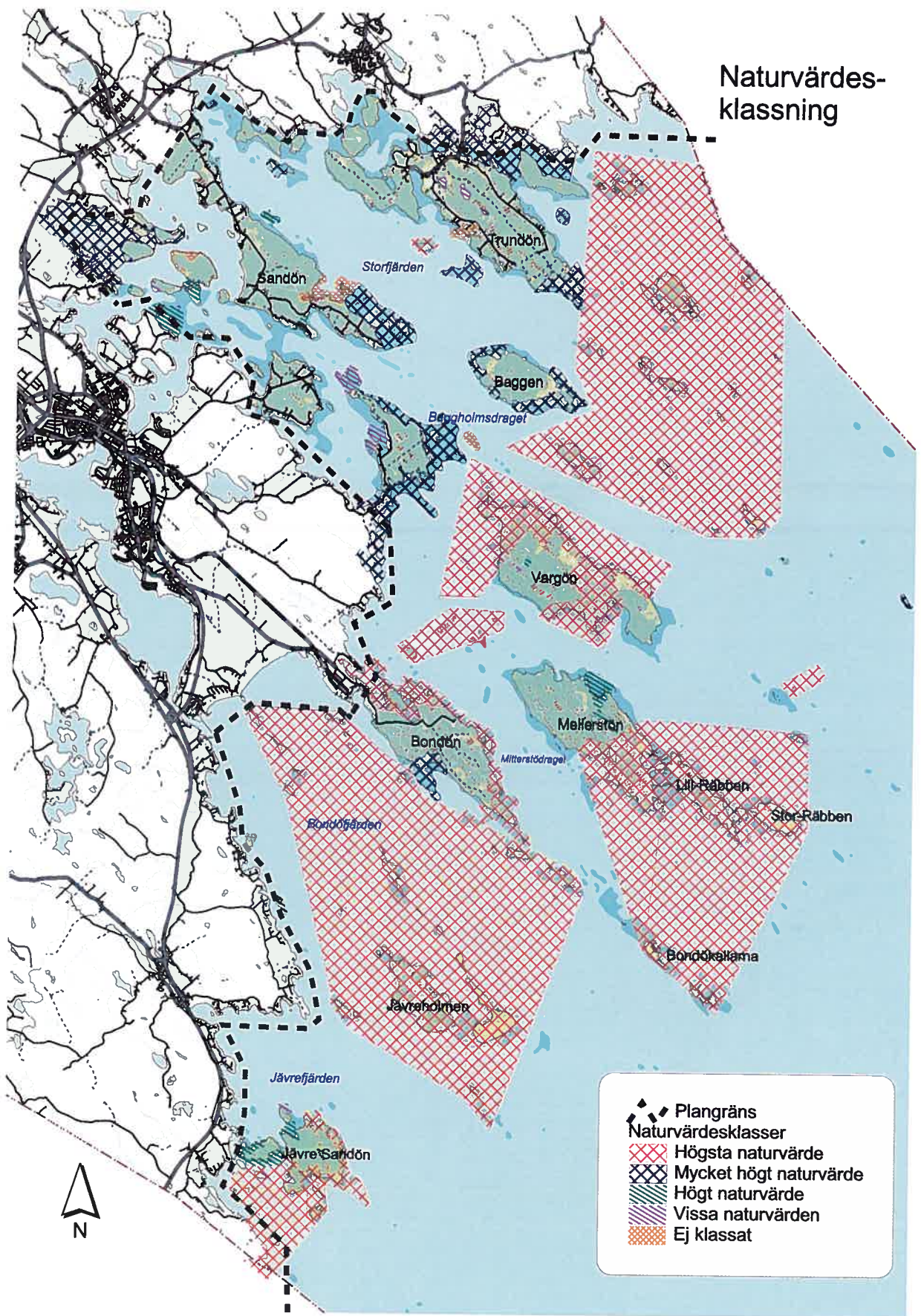
Skapar förutsättningar för ett långsiktigt hållbart nyttjande av de värden och kvaliteter som bildar attraktionskraften i Piteå skärgård.

Punkt 7, 8

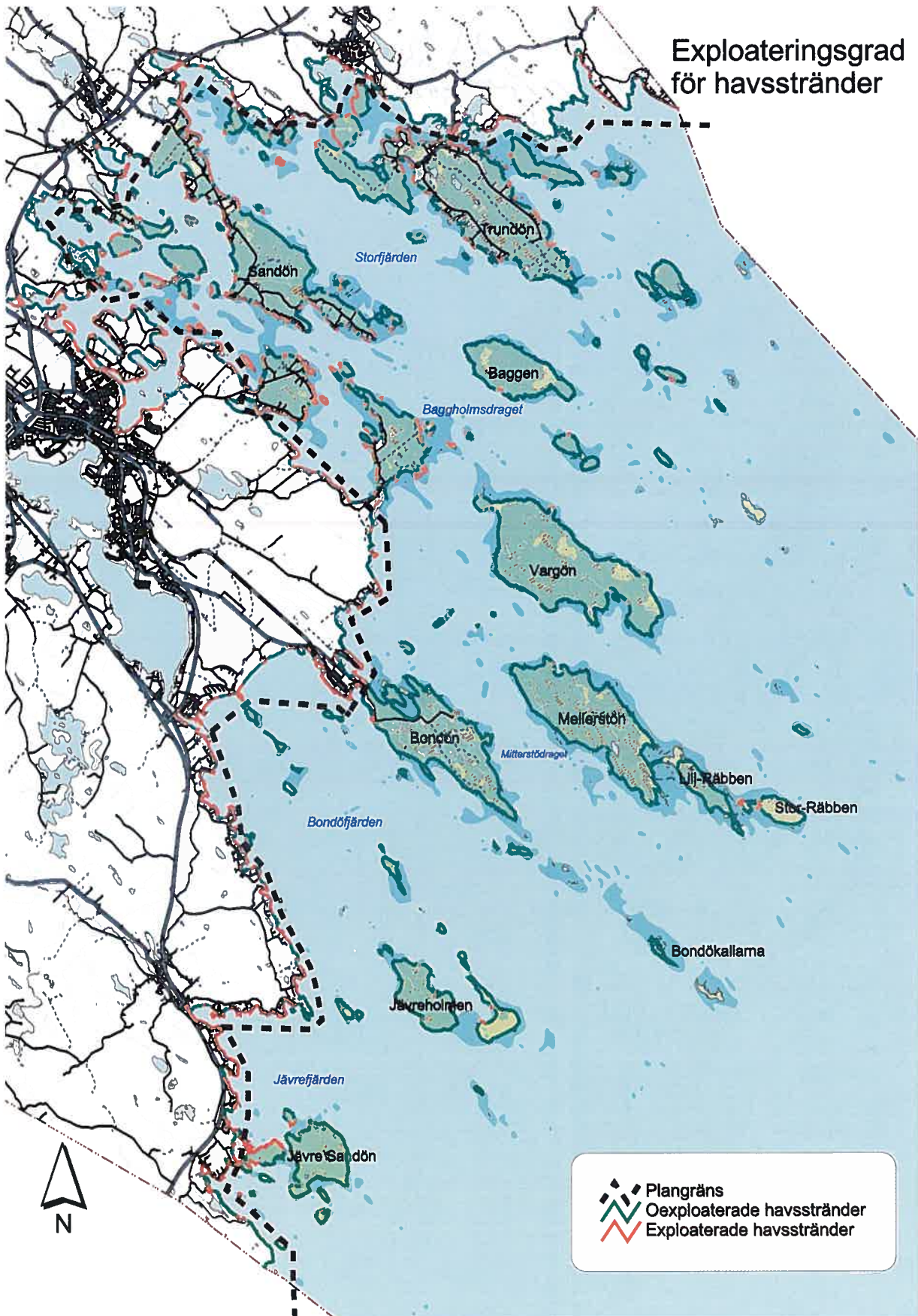
Åtgärderna ställer krav på att resurser avsätts men ligger väl i linje med intentionerna i de nationella miljömålen.

Punkt 11

För att på bästa sätt nyttja skärgården krävs ett utökat samarbete mellan natur- och kulturvård samt turistnäringen i kommunen. Framtagandet och spridning av information innebär att medvetenheten och intresset för naturvärden och naturupplevelser i området ökar. Härigenom kommer även nyttjandet av området att anpassas efter naturens förutsättningar.

Exploateringsgrad för havsstränder

6. BOENDE

Nybyggt stugområde på Vargön

Foto: Peter Roslund

Vision

Skärgårdsområdet i Piteå kommun skall erbjuda ett attraktivt och varierat utbud av bostäder oavsett det rör sig om fritidsboende eller permanentbostäder. Kommunen skall i översiktsplanen skapa möjlighet till att nya områden i strandnära lägen får bebyggas. Kostnaderna för allmänheten att äga, hyra eller nyttja en stuga i skärgården skall hållas så låga som möjligt. Utbudet av tomter och stugor skall därför ökas och tillgängligheten förbättras i området.

Kommunen skall aktivt verka för en levande landsbygd.

Nulägesbeskrivning

Allmänt

Öarna i de inre delarna av skärgården är relativt hårt exploaterade medan den yttre skärgården istort sett är oexploaterad. Den bebyggelse som finns utgörs av gammal jordbruksbebyggelse samt fritidshus. De äldre fritidshusen är i regel små byggnader. Den nyare fritidsbebyggelsen, framförallt den som har åtkomst med bilväg, har under senare år tenderat bli utförd i en storlek och standard som liknar normala småhus. På öar som har sämre tillgänglighet har dock bebyggelsen, oavsett om den är gammal eller ny, fortfarande karaktären av sport- eller fiskarstugor.

Året runt boende

Piteå Kommun saknar i stort sett äldre permanent bebyggelse i skärgården. Undantaget utgörs av Trundön, med sin gamla jordbruksbebyggelse. Enstaka äldre bebyggelse finns på Bondön och Sandön. Under 90-talet har det, generellt i kommunen, blivit allt vanligare att familjer flyttar ut och bor permanent i sina fritidshus, i vart fall under den del av livet när barnen flyttat hemifrån. I området som ingår i översiktsplanen för skärgården finns denna typ av åretruntboende i fritidshus på ett flertal platser.

På öar som saknar vägförbindelse finns inga fastigheter som utgör helårsbostäder. Antal personer som är skrivna inom området är 203. Varav Trundön har 104, Bondön 4, Nördharaholmen 8, Renön 54 och Sandön/Mjoön 33 personer.

Fritidsboende

Antalet fritidshus inom planområdet är ca 475 fastigheter. En tendens inom fritidsboendet är att standard och storlek ökar. De enklare fritidshusen finns framförallt inom områden som saknar körbar väg.

Tankar om framtiden

Den äldre bebyggelsen på öarna, som till stor del tillkom för fiskets ändamål har numera övergått till att nyttjas som fritidshus. För denna bebyggelse saknas idag styrinstrument i form av planer. Kommunen bör därför på ett mer planmässigt sätt styra utvecklingen av bebyggelsen för området, exempelvis genom att införa områdesbestämmelser för de bebyggda öarna.

I områdesbestämmelserna är det viktigt att framförallt styra byggnaders storlek och utformning för att anknyta till både den gamla fiskekulturen och de tidigare enkla fritidsboendet. För de öar som idag, genom uppgrändning eller genom broar, redan har förbindelse med fastlandet bör man kunna acceptera större byggrätter som dock bör bli reglerade antingen genom detaljplan eller områdesbestämmelser.

För Trundön gäller speciella förhållanden genom att det är en gammal jordbruksbygd med ett landskap som fortfarande hålls öppet. Det känns därför viktigt att kommunen i översiktsplanen visar sitt aktiva stöd till att byn fortsatt kan utvecklas. Ett sådant stöd kan vara att områden med fritids- och uthyrningsstugor i strandnära lägen läggs ut i planen.

För att stödja turismen och verka för en levande skärgård bör möjligheten att hyra eller äga en stuga i skärgården underlättas. För detta krävs att nya områden får tas i anspråk för bebyggelse. En bebyggelse som bör utföras som enkla små stugor för att så långt möjligt minimera kostnaderna att äga eller hyra en stuga i skärgården. De föreslagna lokaliseringarna kan medföra vissa mindre intressekonflikter gentemot skärgårdens natur- och kulturvärden. Kommunen har i avvägningen av bevarande och exploatering dock ansett att de små ingrepp som här föreslås kan tolereras för att få en levande skärgård.

Raststuga i skärgården Foto: Peter Roslund

Strandskydd

De på markanvändningskartan redovisade bebyggelseområdena berör till viss del strandskyddsområdena. Skälet är att kartans skala ej medger en exakt avgränsning mot vattnet. Således ingår även mark som i efterföljande detaljplaner kommer att få beteckningen, allmän platsmark eller grönområde.

I vissa fall är tanken den att stugområdet kommer att ges karaktären av ett fiskeläge och av estetiska skäl bör byggnaderna i dessa fall ej lokaliseras allt för långt upp på landbacken. För att kunna genomföra etableringar inom strandskyddat område krävs särskilda skäl. Där förutsättningar finns kan fritidstomter placeras inom strandskyddsområdet, i sådana fall får den exakta placeringen och utformningen prövas genom detaljplaneläggning.

Dessa får redovisas och prövas i samband med detaljplaneläggningen av respektive område.

Kultur

Nedan föreslagna rekommendationer för mark och vattenanvändningen är förlagda inom områden som under generationer nyttjas av ortens befolkning. Därför skall vid planering och genomförande av de olika projekten särskild hänsyn tas till skydd av befintliga kulturmiljöer. Fornlämningar är skyddade i lag och får ej ändras, skadas eller förstöras. Vid exploatering som kan beröra eller ligger i närheten av fornlämning skall samråd genomföras med länsstyrelsen.

Stenskär utgör ett viktigt kulturarv i skärgården

Foto: Agneta Widmark

Rekommendationer för mark och vattenanvändningen

Bebyggelse

1. En ny stugby lokaliseras till Stenbergsviken/Djupgrundsviken på Mellerstön. Exploateringsområdet innefattar såväl vatten som landområdet. Hamnen bör rustas upp och exploateringen bör innefatta ett 15-tal "fiskestugor" för enskilt ägande samt 5 st. kommunägda uthyrningsstugor. Här bör även byggas bastu, toaletter och eldstäder. Möjligheten att lokalisera ett "vandrarhem" eller en sommarkoloni till Stenbergsviken bör även utredas.
2. Den befintliga stugbyn på Baggen kompletteras med ytterligare 6 uthyrningsstugor med komplementbyggnader.
3. Bebyggelsen på Stor-Rebben kompletteras med ytterligare stugor där 2 utgör en utökning av fiskeläget och 5 blir av typen kommunägda uthyrningsstugor med komplementbyggnader.
4. Tre till fem kommunägda småstugor, för uthyrning, lokaliseras till Koskär på norra delen av Vargön.
5. Vid Tjulviken på Jävreholmen kompletteras befintlig bebyggelse med 4 till 5 små kommunägda uthyrningsstugor.
6. På Nördharaholmen, Sandön och Berkön föreslås att ett antal nya lägen får bebyggas.
7. Två utredningsområden för fritidsbebyggelse läggs ut på Nördharaholmen och Berkön. Se rekommendationskartan.
8. För att säkerställa de kulturhistoriska värdena utarbetas områdesbestämmelser för den bebyggelse i skärgården som idag ej är planlagd.
9. En förtätning alt utökning av bebyggelsen på redan exploaterade öar i inre skärgården tillåts.
10. Delar av ett område på norra sidan Trundödden som fanns utlagt i områdesplanen för Trundön utgår med hänsyn till de höga naturvärdena i området.

Motiv till föreslagen bebyggelse

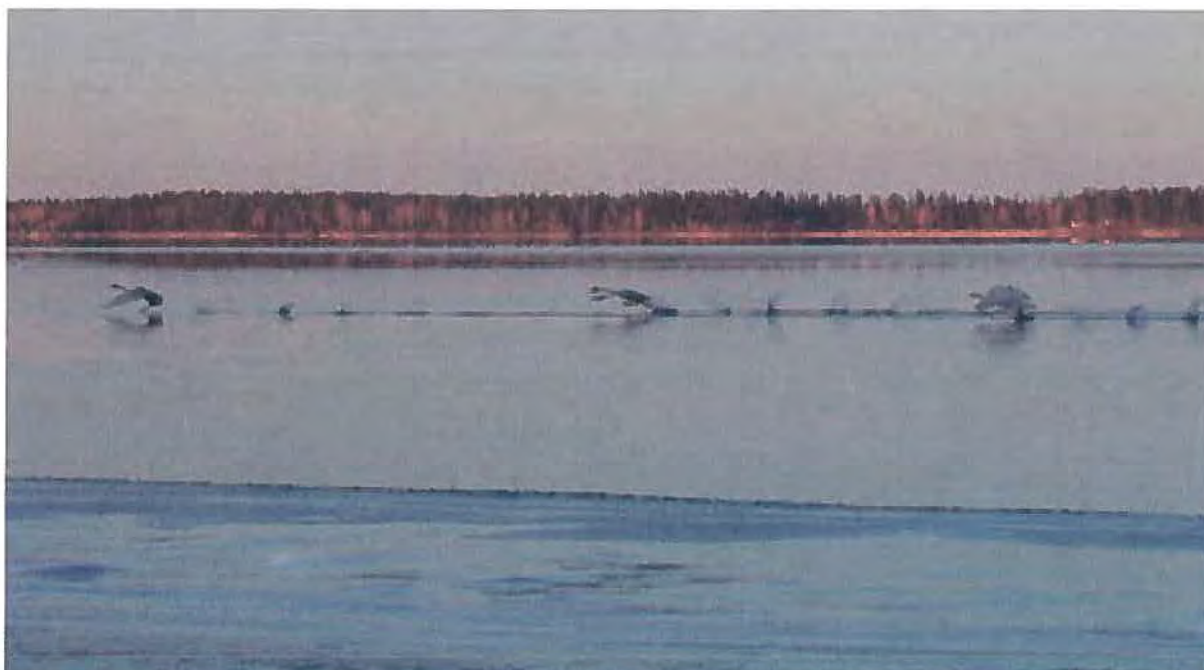
Kommunens övergripande målsättning är att få en mer levande skärgård. För att fler människor ska vistas i området krävs att området känns mer tillgängligt och säkert. Ett sätt att skapa en sån känsla är att det finns ett antal ställen som är bebyggda och bebodda. Piteås skärgård, som utgör en del av "Låga kusten" är grund och med få naturliga landstigningsplatser. De lägen som valts för ny bebyggelse har därför blivit sådana platser som redan idag har viss bebyggelse men även av det skälet att kommunen ej velat ta nya platser i anspråk.

Det har framförts farhågor om att den föreslagna bebyggelse skulle innebära att allmänheten utestängs och konflikter skapas mot naturvärden. Kommunen tror att föreslagna exploateringar, även om de är i en blygsam skala, kommer att bidra till en ökad besöksfrekvens i området. Den ökade besöksfrekvensen kommer inte att medföra ett ökat slitage på natur- och kulturvärdena i området utan i stället skapa en ökad förståelse, kunskap och vilja att bevara, skydda och vårda dessa värden.

Ett exempel som kommunen särskilt velat ta fram och förbättra möjligheten att besöka är Koskär på Vargön. Här föreslås att området kompletteras med 3 – 5 småstugor för uthyrning. Den föreslagna platsen, som känns viktig att tillgängliggöra, ligger i ett Natura 2000-område med mycket höga naturvärden.

I planen har förtätningar av befintlig bebyggelse i den inre skärgården föreslagits för att få en mer levande skärgård utan att behöva ta nya orörda områden i anspråk.

De i översiktsplanen föreslagna rekommendationerna har föregåtts genom prövning av olika alternativa lösningar och lokaliseringar.

Svanar

Foto: Stina Lidström

Konsekvenser

Natur

Genom en ökad närvaro i området ökar också kunskapen och förståelsen för naturvärdena.

Kultur

Vissa, i översiktsplanen föreslagna områden för bebyggelse berör fornlämningar. Vid framtida detaljplaneläggning skall hänsyn tas till detta då fornlämningarna är skyddade enligt lag och ej får påverkas. Föreslagna etableringar på Berkön och Nördharaholmen innebär att hitintills orörda markområden till viss del tas i anspråk varför särskilda krav kommer att ställas på bebyggelsens placering.

Byggnadsutformningen kommer att i efterföljande detaljplanering styras så att den anpassas till områdets karaktär.

Genom en ökad närvaro i området ökar också kunskapen och förståelsen för kulturvärdena.

Rörligt friluftsliv

De rekommendationer som gjorts, bedöms öka tillgängligheten till området. En viktig faktor kommer att vara möjligheten till övernattnig. Blandningen av privata- och uthyrningsstugor på öarna kommer att göra det lättare för ett rörligt friluftsliv och vara viktig för att skapa en levande skärgård.

De förslag som finns i översiktsplanen innebär att kommunen bättre kan styra utvecklingen av området när det gäller både var och hur det byggs. De rekommendationer som görs i planen kommer att vara ett stöd för områdets ekonomiska och sociala utveckling, bland annat genom att utvecklingen av turism underlättas. Det är av största vikt att de nya områdena på öarna utformas och kompletteras med anläggningar som stimulerar till ett rörligt friluftsliv och gör det lättare för en tillfällig besökare.

På markanvändningskartan finns ett område på Mellerstön redovisat. Området är större än vad som krävs för stugområdet. Området är stort med anledning av att det ska kunna innehålla en stugby med både privata- och uthyrningsstugor, en bastu, anläggningar för det rörliga friluftslivet samt möjligheten att i framtiden utveckla sommaraktiviteter som en sommarkoloni eller liknande.

Meningen är att man ska kunna avskilja de olika delarna och då vi inte vet exakt hur det kommer att se ut har kommunen valt att avsätta ett större område.

Fritidsboende

Genom planen tillkommer ett antal nya lägen för fritidshus, de flesta åtkomliga med bil från fastlandet och ett mindre antal på öarna.

De nya stugorna kommer att bidra till en mer levande skärgård.

Skadeförebyggande åtgärder

Då antalet besökande väntas öka i området kan detta innebära ett ökat markslitage intill stugområdena varför vissa skyddsåtgärder kan bli nödvändiga. Åtgärderna får regleras i den framtida detaljplanläggning.

De föreslagna uthyrningsstugorna på Koskär ligger inom ett naturreservat. Här kommer att krävas vissa skadeförebyggande åtgärder samt en förbättrad skyltning om vad som är tillåtet vid vistelse i området.

Åtgärdernas utformning och omfattning skall ske i samråd med länsstyrelsen.

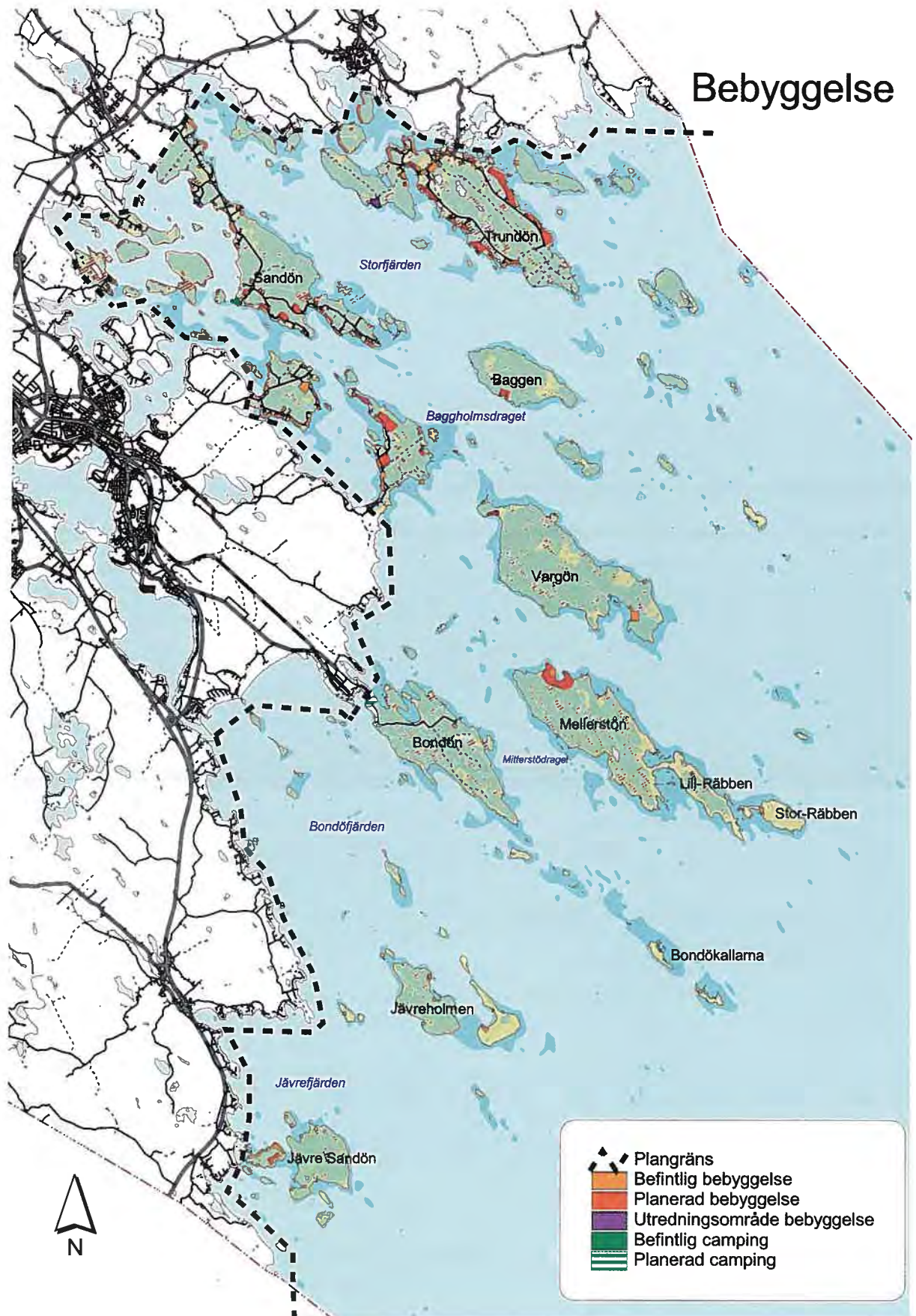
Detsamma gäller för stugetableringarna på Rebben, Jävreholmen och Baggen.

Strandparti på Stenskär

Foto: Agneta Widmark

Bebyggelse

7. SJÖFART, HAMNAR, ANLÄGGNINGAR, VERKSAMHETER

Svinöra sommaren 2003

Foto: Eva Nyström

Vision

Piteå skall erbjuda ett bra företagsklimat för små och stora turistentreprenörer.

Verksamheter knutna till skärgården skall i framtiden bli en allt viktigare del av turistnäringen.

Havets resurser, vare sig det rör sig om energi, fiske, rekreations-, eller skönhetsvärden skall tas tillvara på ett bättre sätt än idag.

Kommunen skall genom administrativa och fysiska åtgärder tillgängliggöra området för allmänheten.

Nulägesbeskrivning

Farleder

I Piteå skärgård finns allmän farled in till Haraholmens handelshamn och som är mycket viktig för Piteå. Det finns även en allmän farled inomskärs mot Luleå. I övrigt finns farleder för fritidsbåtar in mot Piteå, dels via Pitsundet, Yttre- och Inre fjärden samt via Rävahavet och Nördfjärden.

Hamnar

Handelssjöfarten

I Piteå Kommun finns en hamnanläggning vid Haraholmen. Hamnen och dess verksamhet finns beskriven i översiktsplanen för stadsbygden. Vid SCA:s Pappersbruk finns en hamn som nyttjas för att lossa pråmar lastade med virke.

Turisttrafiken

Hamnar som kan och till vissa delar nyttjas för turisttrafiken finns idag vid Södra stadsfjärden, Stenskar och Pite Havsbad.

Hamnar för fritidsbåtar

Hamnanläggningar för fritidsbåtar finns vid

- Sandholmen i Jävre, här finns Piteå SS klubbstuga med brygga.
- Jävre småbåtshamn, här finns tillgång till bränsle, vatten affär och turistinformation. Beslut har tagits om att rusta upp turistanläggningen.
- Stenskar, här finns brygga, torrtoa, sopavlämning, eldstäder, vedförråd samt vindskydd.
- Renöra, här finns Piteå dykarklubbs anläggning.
- Stor-Räbben, här finns en allmän brygga och tillgång till eldstad, vedförråd samt torrtoa.
- Haraholmens småbåtshamn tillika bas för Piteå segelsällskap.
- På Vargön finns småbåtshamnar vid Per-Stålviken samt vid Koskäret. Vid Koskäret finns raststuga, torrtoa, eldstäder samt stuga för övernattnig.
- Stenbergs viken på Mellerstön, skyddad hamn med bra djupförhållanden.
- Vid Själahällan på Baggen finns en allmän brygga och vindskydd.
- Vid Pite Havsbad finns en gästhamn intill Havsbadets stora anläggning. Här finns tillgång till dusch, wc, kiosk m.m.
- Svinöra, här finns Piteå båtklubbs anläggning.
- Svartnäsudden på Pitholm, privat hamn.
- Kolgården
- Rosvik
- Svartnäs
- Långviken
- Norra Stadsfjärden, småbåtshamn centralt i staden med möjlighet att tanka färskvatten och bränsle samt torrtoa.
- Södra Stadsfjärden, gästhamn i mindre god standard, mitt i staden.
- Renöhamn, större hamn med bra djupförhållanden.
- Trundön, Hjältviken, mindre hamnanläggning med bra djupförhållanden.

Campinganläggningar

På Borgarudden finns en anläggning med stugor och campingplatser.

Tankar om framtiden

I Piteå skärgård finns de allmänna farlederna in till Haraholmens handelshamn som är mycket viktig för Piteå. Ett större område vid Bondöfjärden har lagts ut som Natura-2000 område. Efter förhandlingar mellan kommunen och länsstyrelsen har nu länsstyrelsen ansökt hos regeringen om en förändring av området.

Piteå Kommun har idag ej någon skärgårdsturismen att tala om. Skärgården utgör alltså en resurs som nu står i stort sett helt outnyttjad. Turismen är en personalintensiv näringsgren med snabb tillväxt. Med den bakgrunden känns det viktigt att i den pågående revideringen av översiktsplanen föreslå åtgärder som kan skapa bättre förutsättningar för turist- och besöksnäringen. Det kan vara åtgärder som att förbättra och tillskapa nya farleder och hamnar, förbättra möjligheterna för rörligt friluftsliv och stödja nyetableringar inom turistnäringen.

En samordning av marknadsundersökningar och marknadsföring av skärgården bör göras med närliggande kustkommuner.

De som idag nyttjar skärgården mest är, båtägarna och de som har sommarstugor vid kusten och ute på öarna. Båtfolket utgörs av de som bor i kommunen och ett stort antal båtar framförallt från närliggande kommuner. Från båtklubbarna har framförts ett antal önskemål om förbättringar, både små och stora. Det rör sig om allt från förbättringar i hamnanläggningarna till att lägga bojar ute vid vissa öar eller borra öglor i klippor. Helt klart är dock att kommunen måste vidta ett antal åtgärder för att underlätta nyttjandet av skärgården.

Våra öar som exempelvis Bondön sträcker sig långt ut i havet och utgör barriärer för den som vill åka båt mellan norra och södra skärgården. Därför krävs relativt stora båtar för att ta sig runt öarna. Åtgärder bör därför vidtas för att förbättra tillgängligheten mellan de olika delarna av vår skärgård.

Ett av miljömålen som riksdagen antagit är att förnyelsebara resurser skall nyttjas på ett bättre sätt och därför föreslås att ett antal områden avsätts för vindkraftsparker.

Vad skall Piteå göra för att öka tillgängligheten?

För att medborgarna skall kunna ta del av och nyttja kust och skärgård så måste vi satsa på utveckling av angränsningar, sjöleder och kommunikationer. Det är viktigt att alla skall få möjlighet att kunna komma ut till sjöss. Det har visat sig att investeringar i goda värden alltid lönar sig i långa loppet.

En ide på hur Piteå kan öka tillgängligheten finns redovisad i bilaga 1, de föreslagna båtturen finns även redovisade på markanvändningskartan.

Förslag till nya farleder för småbåtstrafik finns redovisad på markanvändningskartan.

Miljö

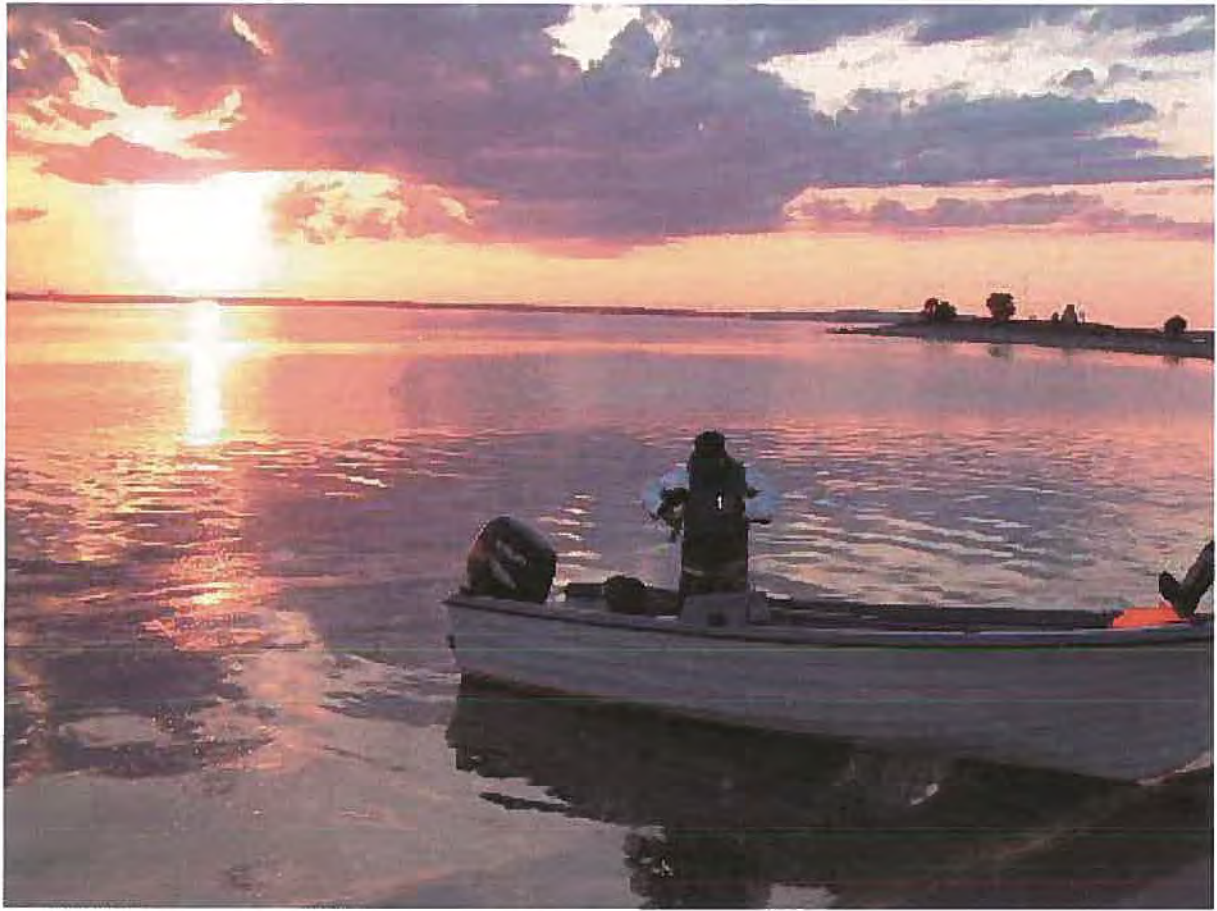
De åtgärder och förslag till anläggningar som finns angivna i rekommendationer för mark och vattenanvändningen kommer i flertalet fall att kräva tillstånd enligt miljöbalken. Det är därför av största vikt att hänsyn tas så att minsta möjliga miljöpåverkan erhålls vid detaljutformningen.

Kultur

Nedan föreslagna rekommendationer för mark och vattenanvändningen är förlagda inom områden som under generationer nyttjats av ortens befolkning. Därför skall vid planering och genomförande av de olika aktiviteterna särskild hänsyn tas till skydd av befintliga kulturmiljöer. Fornlämningar är skyddade i lag och får ej ändras, skadas eller förstöras. Vid exploatering som berör eller ligger i närheten av fornlämning skall samråd genomföras med länsstyrelsen.

*Under sommaren 2003 har viss turbåtstrafik kommit igång, här ses turbåten vid Baggen
Foto: Britt-Louise Nyman-Backman*

Afton vid havet

Foto: Ulf Holmberg

Rekommendationer för mark och vattenanvändningen

Turbåtar

1. Åtgärder vidtas för att en båtlinje kan startas till yttre skärgården. Se under "Övrigt", samt markanvändningskartan.
2. Åtgärder vidtas för att starta en båtlinje inomskärs. Se under "Övrigt".

Hamnar för fritidsbåtar och turbåtar

1. Gästhamnen i Södra Stadsfjärden byggs ut och ges en hög standard.
2. Hamnen i Norra Stadsfjärden rustas och ges en hög standard.
3. Renöhamn rustas och ges en högre standard än den har i dag. Här krävs även muddring.
4. Hamnen vid Stenskar byggs ut för turbåtstrafik och ges en bra standard. Här behövs även nya bryggor för fritidsbåtar. Turbåtstrafik och fritidsbåtarna separeras.
5. I Stenbergsviken på Mellerstön byggs hamnen ut och ges en bra standard.

6. Hamnen och farleden vid Stor-Rebbens fiskeläge muddras och iordningställs så att större turbåtar kan angöra hamnen.
7. Bryggorna/hamnarna vid Koskär på Vargön och på Baggen, förbättras.
8. Svinöra. Befintlig pir förlängs och kompletteras med angöringsplats för turbåtar, piren handikappanpassas.
9. En ny båthamn byggs i anslutning till den planerade kanalen genom Bondön vid Sikören.
10. Hamnen och farleden i Jävre förbättras.
11. Nördmörön. Angöringsplatsen på öns n. v sida kompletteras med stenkistor alt. flytbrygga med landgång.
12. Angöringsplatser ordnas vid Inre Mörögrund, Kluntarna, Mosesviken, Tjulviken på Jävreholmen, Yxvättingen, Stor-Sandskär, Tallskär, Leskär och Renöra.
13. Ett reservområde för en ny hamn läggs ut vid Åkerbärsudden. Se rekommendationskartan.

*En kanal genom Bondön anses som ett av de viktigaste förslagen i översiktsplanen.
Perspektiv: Patrik Jansson*

Anläggningar

1. En kanal byggs genom norra delen av Bondön vid Sikören, härigenom förkortas sträckan betydligt mellan den norra och södra delen av skärgården. Åtgärden bidrar även till en ökad sjösäkerhet för de mindre båtarna. Hit lokaliseras även en husvagnscamping.
2. En farled mellan Trundön och fastlandet muddras.
3. Möjligheten att bygga en kanal genom Sandön vid Sandöklubben tas med i planen. Idag har åtgärden en låg prioritet beroende på att kostnaderna för åtgärden bedöms bli höga i förhållande till de vinster man får av kanalen. Sträckan mellan Håkansöfjärden och Storfjärden kommer dock att förkortas betydligt och sjösäkerheten förbättras. Se rekommendationskartan.
4. Området intill Stenbergsviken på Mellerstön, utvecklas för turism. Här kan uthyrningsstugor byggas, försök kan göras med sommarkoloni eller vandrarhem.
5. Vissa anläggningsåtgärder kan bli aktuella för att stödja besöksnäringen på Stenskär.
6. Utredningsområden för vindkraft föreslås vid Klockgrundet och Tärnans grund. Se rekommendationskartan.

7. Samordnad marknadsföring av skärgården med övriga kustkommuner och entreprenörer i regionen.

8. Vandrings- och skoterleder anläggs på de större öarna som Vargön, Mellerstön, Lill-Rebben och Baggen.

Kompletterande utredningar och åtgärder

Ett antal önskemål om utredningar och åtgärder har framförts som skulle underlätta för båtlivet och främja turismen i övrigt i kommunen. Vissa förslag ligger fysiskt utanför det område som omfattas av översiktsplanens område. Önskemålen finns redovisade under "Övrigt".

Konsekvenser

Föreslagna åtgärder innebär en ökad tillgänglighet i området för en bredare allmänhet och kostnaderna för det rörliga friluftslivet kan hållas på en rimlig nivå.

Genom den ökade tillgängligheten kan intresset och medvetandet om vår natur och vårt kulturarv förbättras.

Säkerheten kommer att öka för besökarna. Förutsättningarna för besöksnäringen att nyttja skärgården blir klart bättre.

Då antalet besökande väntas öka finns risk för ökat markslitage och andra störningar på naturen. Därför kommer det att krävas att skyddsåtgärder vidtas i form av att besökarna kanaliseras till vissa bestämda platser genom exempelvis spångning. Det kommer även att ställa större krav på information till besökarna och i framtiden kan det bli aktuellt med guide turer till vissa platser.

För att stödja en framtida turbåtstrafik i skärgården kommer det att krävas vissa åtgärder. Den linje som i första hand torde bli aktuell är mellan centrala Piteå och Stenskär. Här kommer det att krävas att det byggs två separata bryggor/kajer för att separera småbåtstrafiken från turbåten. Det kommer även att krävas förbättringar på land i form av skyltning, spångning, förbättring av den sanitära standarden samt sophantering.

För den övriga redovisade linjesträckningen kan det i framtiden krävas muddring på en del passager och in till vissa hamnar även om det på övriga sträckor kommer att bli fråga om något mindre båtar. Hamnanläggningarna med inlopp, där turbåtar skall angöra, måste förbättras.

Den föreslagna kanalen vid Bondön innebär ett relativt stort ingrepp i naturen och ligger delvis inom ett område med höga naturvärden, varför en vägning mellan nyttan av kanalen och den skada som kan orsakas på omgivningen skall göras.

De skador som kan uppkomma är dels från själva anläggandet av kanalen, dels framtida muddringar som måste göras på grund av landhöjningen och viss igenväxning.

Åtgärden kommer att kräva tillstånd enligt miljöbalken.

Den nytta som kanalen ger för båtlivet i kommunen är mycket stor med tanke på att sjövägen mellan norra och södra skärgården

förkortas markant och ger möjlighet för de mindre båtarna att på ett säkert sätt ta sig mellan norra och södra delen. Det krävs idag en ganska stor båt för att runda Degersten.

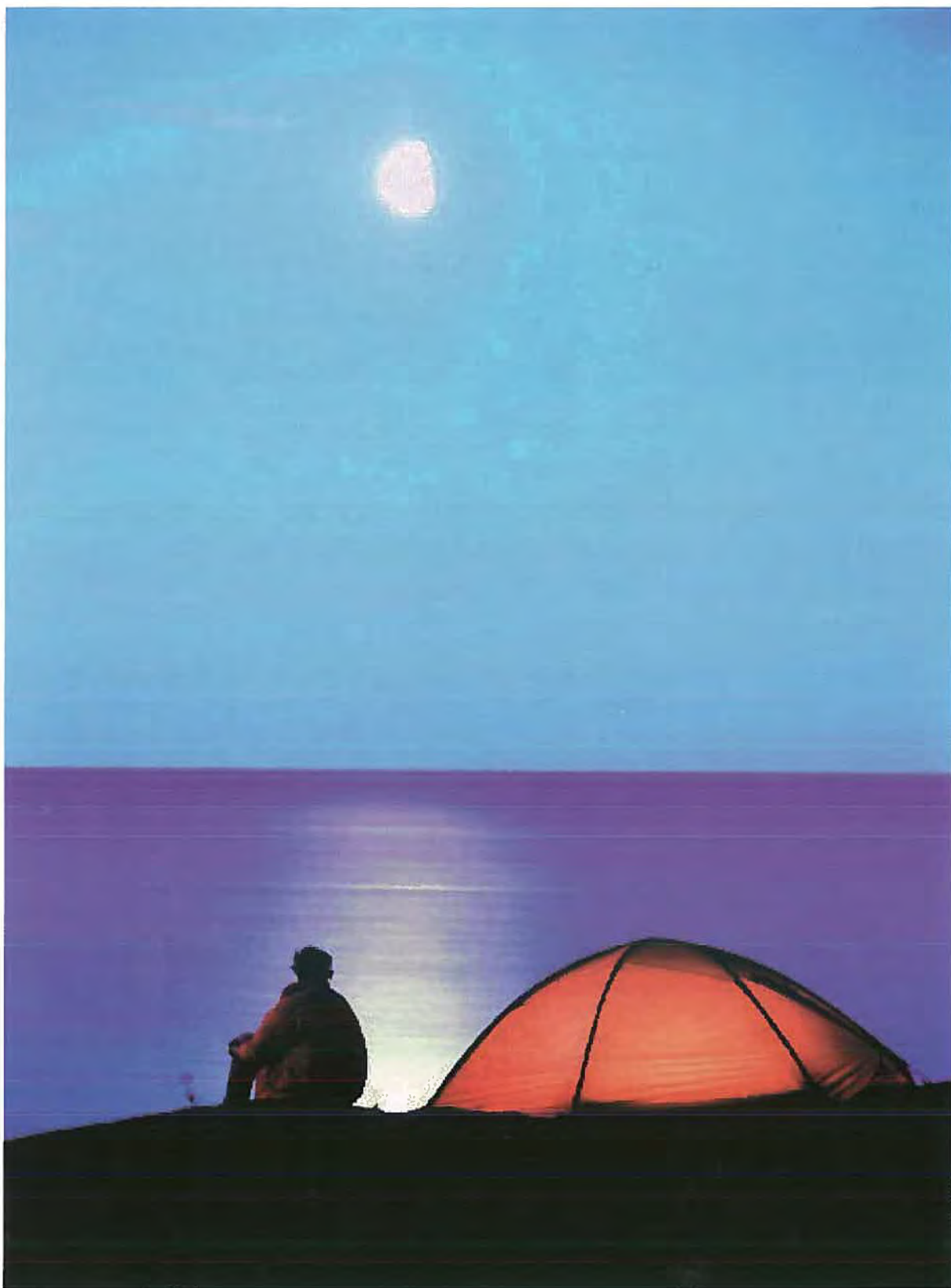
Genom den föreslagna kanalen ökas säkerhet och framkomlighet både för mindre båtar och större båtar i samhällets tjänst som polis, sjöräddning, räddningstjänsten etc.

Kommunen bedömer att den totala samhällsnyttan överstiger den skada som eventuellt åsamkas naturvärdena i området genom att en kanal byggs vid Sikören. Den föreslagna båtsportleden mellan Trundön och fastlandet kan nyttjas av ett stort antal fritidsbåtar. Kommunen bedömer med erfarenhet från andra liknande projekt att nyttan av leden är större än eventuell skada för naturen i området. Projektet kommer att kräva prövning enligt miljöbalken.

Föreslagna angöringsplatser på eller vid öarna i skärgården har stor nytta för rörligt friluftsliv samtidigt som det innebär ytterst små ingrepp i naturen. Detsamma gäller anordningar som toaletter, eldstäder, vindskydd och liknande då krav kommer att ställas på anpassning till natur- och kulturvärdena på respektive plats. Vid all muddring gäller att hänsyn även skall tas för att skydda kulturlämningar i vatten, exempelvis vrak. Till planen skall biläggas en karta över kända vrakplatser.

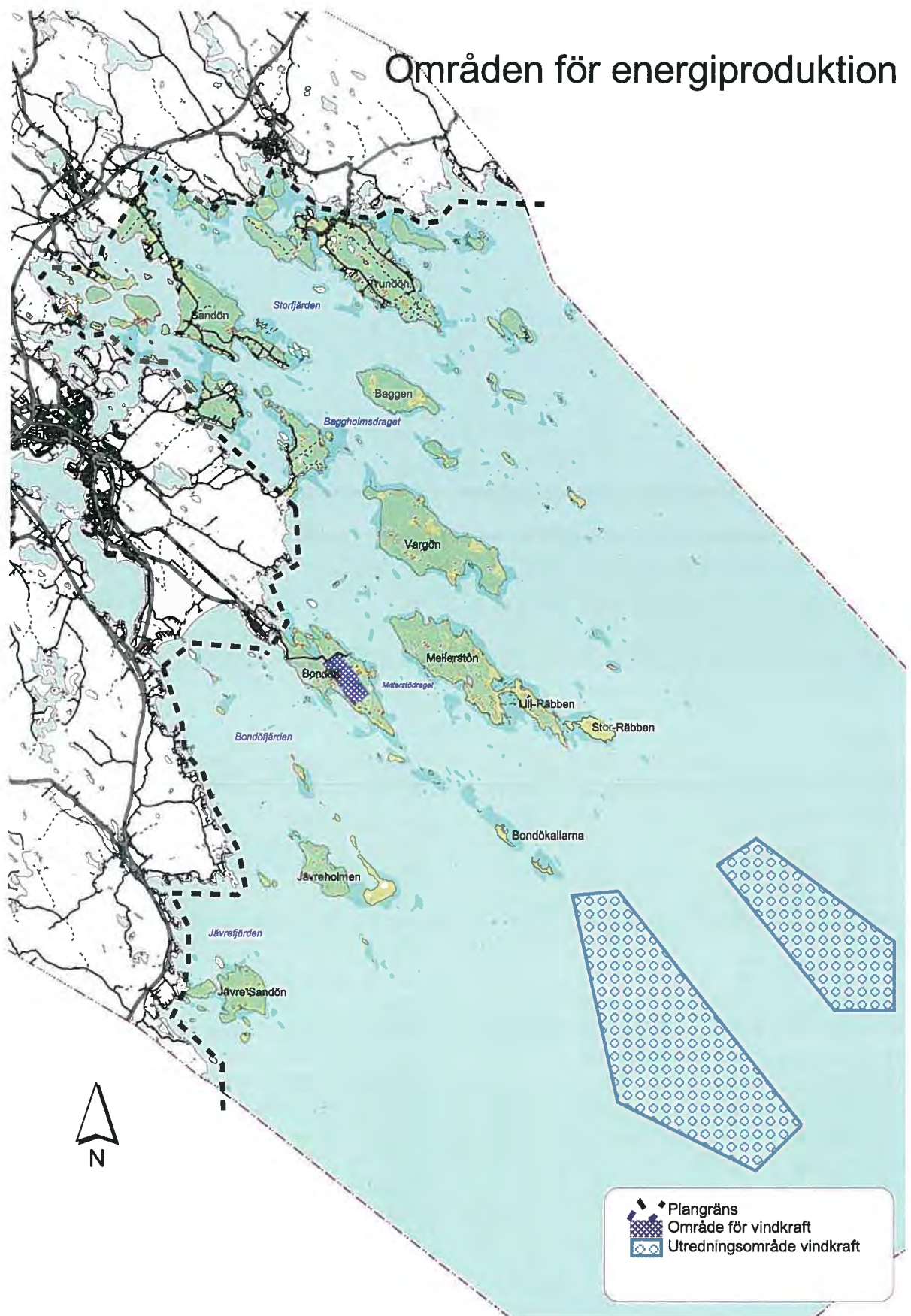
De föreslagna utredningsområdena för vindkraft kan skapa förutsättningar för en satsning på vindkraft i linje med en långsiktigt hållbar utveckling. Utredningar över naturvärden av betydelse för biologisk produktion saknas inom de aktuella områdena.

Föreslagna skoter- och vandringsleder på Vargön och Mellerstön följer de av länsstyrelsen godkända sträckningarna. På Mellerstön kan behov finnas att ändra sträckningen med hänsyn till fågel och djurliv. Ytterligare utredning skall genomföras för Baggen och Lill-Rebben innan slutlig sträckning bestäms. Spångning genomförs på känsliga ställen för att minimera risken för slitage. De i översiktsplanen föreslagna rekommendationerna har föregåtts genom prövning av olika alternativa lösningar och lokaliseringar.

Så många som möjligt av våra medborgare bör ges möjlighet att vistas vid havet. Foto: Christer Berg

Områden för energiproduktion

8. KULTUR

Exempel på äldre fiskeläge, Svarthällan på Stor-rebben

Vision

Vi ska lyfta fram vår kulturmiljö som en viktig resurs för dagens och kommande generationer. Kulturmiljön är en del av vårt kulturarv som ger oss den nödvändiga bakgrunden till dagens och morgondagens utveckling och förståelsen för sambandet med tidigare epoker. Kommande generationer ska också ha rätt till en synlig historia.

Nuläge

Miljömål: Levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö.
Riksintressen: Piteå skärgård är från Bondöfjärden och norrut i sin helhet ett riksintresse för sina höga natur- och kulturvärden. Stor-Rebben är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården.

Kulturmiljön i Piteå skärgård är intimt förknippad med fiske och säljakt. De havsanknutna näringarna har alltid haft stor betydelse för livet i skärgården. Jordbruket har spelat en mindre roll i skärgårdshistorien men har hela tiden funnits där.

Det förhistoriska skärgårdslandskapet sträcker sig på grund av landhöjningen från den nuvarande havsnivån och upp till högsta kustlinjen på ungefär 200 m.ö.h. De forntida lämningarna i form av bo- och gravplatser, rösen och labyrinter är därför spridda över mycket stora områden. Vi kommer bara att behandla de skärgårdsmiljöer och lämningar som finns inom översikts planeområdet.

Fiskeanknuten kulturmiljö

De äldsta lämningarna i dagens skärgård är tomtningar och rösen som härstammar från ca. 400 e.Kr. De återfinns bl.a. på Trundön, Stor-Rebben och Jävreholmen. Basen för fisket har varit de olika fiskelägena runt om i skärgården. Deras funktion var rent säsongsbetonad. De har fungerat som en övernattningsplats då man fiskade i de närliggande vattnen. Här kunde man ta hand om och bereda fångsten innan den fraktades in till fastlandet för försäljning. Fiskeredskapen kunde hängas upp på tork i gistgårdar och det fanns förvaringsutrymmen för både redskap och fångst i bodarna.

Runt de gamla lägena hittar vi idag lämningar i form av stenlabyrinter, kompassrosor, tomtningar, gistgårdar, husgrunder och byggnader.

Fram till 1600-talet låg bosättningarna utspridda i små enheter. Det är först senare som de större fiskelägen växte upp i takt med att fisket blivit en viktig exportnäring för Piteå. Det var då fiskelägen som Stor-Rebben, Kapplandsudden och Stenskär växte fram. Stor-Rebben var ett tag Norrbottens största fiskeläge. När båtmotorn under 1900-talet gjorde det möjligt att färdas från fångstplats till hemmahamn på en och samma dag minskade fiskelägena i betydelse. En del svårtillgängliga fiskelägen klarade inte av denna omvandling utan övergavs och förföll som exempelvis Kluntarna. Medan Stor-Rebben och Stenskär överlevde omvandlingen och är i dag av stort pedagogiskt värde för vår kulturhistoria. Runt om i skärgården finns det rester och lämningar från ett tjugotal olika fiskelägen plus ett antal enstaka fiskestugor.

Hoten mot det fiskeanknutna kulturarvet är många. De rester som finns kvar i form av de gamla fiskelägena och dess byggnader har idag omvandlats till fritidsboställen.

Storrebbens fiskeläge hör till de bäst bevarade i Norrbotten Foto: Roland Andersson

I samband med det har i en del fall, den ursprungliga bebyggelsen förfallit eller förvanskats genom okunniga eller oförsiktiga renoveringar. Sjöbodar har omvandlats till fritidsbostäder. Dessa tendenser syns tydligt i de mer lättillgängliga fiskelägena som de på Mjoön. Andra mer svårtillgängliga lägen har klarat sig bra. Skärgårdens kulturlandskap måste få utvecklas men inte på bekostnad av det som generationer före oss har byggt upp.

Sjöfartsanknuten kulturmiljö

Piteå skärgård är och har varit mycket svårseglad med stora mängder sten och grundområden. Därför har man sedan lång tid tillbaka märkt ut farleder med enslinjer och rösen på land.

På Stor-Rebben och Bondökallen finns dessutom två stora träbåkar som använts för sjöfarten. De uppfördes i mitten av 1800-talet men har idag tappat sin funktion. Båken på Stor-Rebben är i dåligt skick och kommer på sikt att förfalla om inga åtgärder vidtas. Båken på Bondökallen är nyligen upprustad. Många av enslinjerna är också i dåligt skick. När det gäller forn- och kulturlämningar under vattnet i form av skeppsvrak och liknande finns det inga studier gjorda men man kan anta att det finns en hel del vrak vid de gamla farlederna in mot fastlandet. Till planen skall biläggas en karta där kända vrakplatser finns redovisade. Sådana platser är skyddade en lagen om kulturminnen.

Båken på Rebben ett bevarandevärt kulturarv Foto: Roland Andersson

Jordbruksanknuten kulturmiljö

Jordbruk bedrivs idag enbart på Trundön. Men det har funnits fåbodars på Mellerstön, Vargön och Långöra. Långöra var den sista fåbod som brukades. Det var i slutet på 1950-talet. Idag finns bara rester kvar av den verksamheten. Jordbrukslandskapet på Trundön är mycket bevarandevärt för dess höga natur- och kulturvärden. Här förekommer än idag ett småskaligt jordbruk varvat med fiske. Bebyggelsen utgörs av ett flertal äldre enkel- och parstugor blandat med norrbottensgårdar.

Landskapet är mångformigt och påverkat av bete och ängsbruk med enbuskmarker och lövängar. Vid några ängar finns dessutom stengårdsgårdar. Trundön representerar ett äldre kustnära jordbrukslandskap som fortfarande är i bruk. Länsstyrelsen har klassat området som klass 1 område, vilket är den högsta bevarandeklassen.

Fornlämningar

Fornlämningar finns redovisade på den ekonomiska kartan samt i Länsstyrelsens fornlämningsregister. Det torde röra sig om ett 150-tal kända fornlämningar. Den fornminnesinventering som finns för Piteå skärgård har sina rötter i ett riksdagsbeslut från 1937. Se J-O Westerbergs artikel i Piteåbygdens Fornminnesförenings årsbok 1991. De flesta fornlämningarna har anknytning till jakt och fiske och består i rester efter hamnar, fiskelägen, säljägarläger och sjömärken. Men här finns också lämningar av senare tiders verksamhet knutna till skogsbruken i form av kolbottnar och tjärdalar. För att få en heltäckande bild krävs här kompletterande inventeringar.

Tankar om framtiden

För att vi ska kunna lämna över våra kulturmiljöer till nästa generations kommuninvånare, i oförändrat eller bättre skick än när vi tog över dessa ska vi förhindra att den karaktäristiska kulturmiljön förfaller eller förvanskas. Vi måste därför identifiera och skydda de miljöer som de senaste generationerna har skapat och som kan väntas bli betydelsefulla i framtiden.

Att bevara och utveckla de miljöer som är karaktäristiska för skärgården är viktigt för vår identitet och självkänedom så att dess historiska dimensioner blir tydliga. De byggnader som finns i landskapet är viktiga för förståelsen av liv och arbete genom tiderna. Fiskelägena var en nödvändig del av fiskesamhället. Försvinner dessa miljöer försvinner också en del av den historiska förståelsen. För att sprida kunskap och kännedom om vår historia ska vi kunna nyttja dessa resurser för turism och friluftsliv men på ett sådant sätt som främjar en hållbar utveckling.

Stenskär med sitt fiskeläge är en av skärgårdens vakraste platser

Rekommendationer för mark och vattenanvändningen

Vi har inte många ursprungliga och välbevarade kulturmiljöer kvar från jordbruket samt fiske- och sjöfartstiden. Därför är det hög tid att sätta in åtgärder för att bevara de få som finns kvar och att samtidigt tillåta en utveckling.

1. Ta fram ett planerings- och beslutsunderlag för att identifiera och inventera alla skyddsvärda miljöer och byggnader.
2. Skärgårdens kulturmiljö bör inbegripas i det kulturmiljöprogram som tas fram för Piteå kommun.
3. Skydda värdefulla områden genom att detaljplanelägga eller införa områdesbestämmelser.
4. Inom områden med särskilda natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet, som av Länsstyrelsen har klassats som bevarandeklass 1, bör särskilda hänsyn tas när sådana områden blir föremål för planering eller exploatering.
5. Ta fram informationsmaterial om kulturmiljöerna i skärgården som kan nyttjas av brukare, skolor och besökare av skärgårdsområdet.
6. Initiativ tas till kompletterande inventeringar av fornlämningar i skärgårdsmiljön.

Konsekvenser

Genom de föreslagna åtgärderna kan kulturmiljön få det skydd som erfordras för att säkerställa att vi kan överlämna ett värdefullt kulturarv till kommande generationer. Det kommer även att gagna en växande turistnäring och ge ett värdefullt tillskott för utkomstmöjligheterna i kommunen.

9. AREELLA NÄRINGAR

Fritidsfisket är en av de största fritidssysselsättningarna i Sverige

Foto: Catrine Nyström

Vision

Piteå kust och skärgård ska erbjuda ett givande fiske, både för yrkes- och sportfiskare, med livskraftiga bestånd av naturligt förekommande fiskarter.

Sportfisketurismen ökar och ger arbetstillfällen under åtminstone sommarhalvåret.

Fisk fångad i skärgården har halter av nu kända och kommande miljögifter som understiger rekommenderade gränsvärden.

Skogsbruket i skärgården bedrivs med utgångspunkt och hänsyn utifrån förekommande natur- och friluftsvärden samt med särskilt beaktande av möjligheter till utveckling av besöksnäring.

Befintliga jordbruk är idag av mindre ekonomisk betydelse men har ett stort estetiskt och kulturellt värde. Jordbruket bör stödjas så det även långsiktigt är lönsamt med jordbruksdrift i skärgårdsområdet.

Vid konflikter i samband med andra exploateringsintressen ges jordbruket företräde.

Mark- och vattenanvändningen i skärgårdsområdet skall anpassas så att rennäringen även långsiktigt kan nyttja området för vinterbete.

Nulägesbeskrivning

Fiske

Allmänna förutsättningar

Fiskebestånden inom Piteå Kommuns skärgårdsområden och kustmynnande vattendrag kännetecknas av arter som är anpassade att leva i brackvatten. De stationära fiskarterna dominerar faunan och utgörs av strömming, abborre, gädda, kustlekande sik, harr, hornsimpa, gers, lake, mörtfiskar m. fl. Till vandringsfiskar räknas lax, sik och i viss mån öring och siklöja. Dessa arter gör längre näringsvandringar och fiskas därför i större utsträckning i andra regioner.

Kunskapsläget om fiskbeståndens status är relativt bra vad gäller lax, öring och siklöja, medan kunskapen om övriga arter är sämre. Förvaltningen av lax- och havsöringsbestånden baseras på nuvarande beståndsstorlekar. Utifrån detta har regleringar av fisket efter lax, öring och harr genomförts sedan ett 10-tal år. Resursövervakningen av de stationära fiskbestånden sker genom Fiskeriverkets försorg på uppdrag av Naturvårdsverket.

I Storfjärden finns storskallesik (*Coregonus peled*) som härstammar från inplanteringar i Finland. Man vet inte om denna fiskart reproducerar sig i området.

Sikløjans situation är i dagsläget mer positiv än i slutet av 1990-talet. Beståndet har ökat samtidigt som fisketrycket har minskat under senare år. Siklöjan har stora variationer mellan svaga och starka årsklasser varför normala beståndsstorlekar är svåra att uppskatta. De senaste trettio åren har dock en stadig minskning skett. Under 2003 har dock fångsten varit riklig.

Laxen har i många av våra naturlaxälvar uppnått det mål som satts upp av Fiskeriverket att före 2010 ha uppnått minst 50% av älvarnas kända reproduktionsförmåga. En fortsatt restriktiv hållning av det totala uttaget med en fördelning på 50% mellan kust och hav för det kommersiella fisket ger förutsättningar för en stärkning av bestånden och bra förutsättning fiskenäringen.

Den vilda öringen är den art som idag har den största hotbilden inom regionen. Uppvandringen av havsöring i Piteälven är mycket låg.

I vissa kustområden förekommer dock öringen relativt rikligt, vilket kan tillskrivas kompensationsutsättning i de utbyggda älvarna.

Störningar på fiskbestånden

Föroreningsbilden för skärgården är komplex. Avloppsvatten från industrier och hushåll, läckage från jordbruks- och skogsmark, dagvatten m.m. tillför området mer eller mindre förorenat vatten. Halterna av undersökta och kända miljögifter har sjunkit sedan 1970-talet. Flera kemiska ämnen har fått en omfattande spridning i miljön. Vissa av dem är svårnedbrytbara och sprids lätt och anrikas i djur och vilket gör att de kommer att finnas kvar länge i miljön. Exempel på sådana ämnen är DDT, PCB och dioxiner. Dessa är vanligt förekommande miljögifter som även finns i en del livsmedel.

Med anledning av nyligen satta gränsvärden för dioxiner pågår undersökningar om belastningen av miljögifter på fiskbestånden inom Bottenviken.

Användning och utsläpp av organiska miljöföroreningar har i de flesta fall kraftigt begränsats under de senaste decennierna. Det har lett till att halterna i miljön och livsmedel sjunker. Bromerade flamskyddsmedel och deras nedbrytningsprodukter är ytterligare en grupp av organiska miljöföroreningar. Halterna av dessa tycks dock fortfarande öka i miljön.

Hoten mot enskilda fiskbestånd beror främst på störningar till följd av vattenverksamhet (bl. a. vattenkraftregleringar).

För det stationära beståndet vid kusten av abborre och gädda har vägnätet en stor betydelse genom att felaktigt utförda vägtrummor hindrar lekvandringar.

Hamnar, marinor, farledsmuddringar och liknande kan i vissa fall försämra lek- och uppväxtområdenas kvalitet och omfattning. Dessa åtgärder går ej att undvika helt men deras negativa påverkan kan minskas genom rätt utförande och bra lokalisering.

Löjfske

Foto: Sten Olsson

Fiskenäringen

Yrkesfiskets nyttjande av Piteå skärgård baseras främst på lax, sik, siklöja och strömming men även abborre, gädda och lake. I förhållande till andra skärgårdskommuner är antalet aktiva fiskare i Piteå skärgård få. Förutsättningarna för fiske är dock goda då bl.a. norra skärgården kan nyttiggöra kompensationsutsatt lax och öring från Luleå älv. Dessutom hyser skärgården goda fiskeområden för strömming. Viss nyetablering bedöms som möjlig i området, som är klassat som riksintressant för yrkesfisket.

Inom kommunen finns inga garnade laxfällor. En strukturförändring i bruket av redskap med inriktning på levandefångande redskap är viktig ifall fettfeneklippning kommer till användning som förvaltningsmodell för lax i det framtida kustnära fisket med fasta redskap.

Vid fisket i Östersjön efter lax med drivgarn begränsar minimåtten på maskorna fångsten av smålax. Allt fiske sker dock på uppväxande lax och blandbestånden av vild och odlad lax har påverkat vildlaxen negativt.

Fiskeriverket har ambitionen att stärka det kustnära yrkesfisket inom ramen för den kvot som fastställts för lax och då främst inriktat mot odlade laxstammar. Nu gällande nationellt mål fördelar kvoten 50% för norra ostkusten och 50% i östersjöfisket. Detta har inte kunnat infriats utan ligger för närvarande på fördelningen 30% kust och 70% hav.

Kommunens målsättning är att framförallt stärka fisket i kommunens åar och älvar på bekostnad av fisket efter lax och öring ute till havs och i skärgården.

Siklöjsbeståndet följs årligen och dess utveckling är känd vilket medfört att åtgärder vidtagits för att främja ett långsiktigt fiske. Detta har skett genom att antalet utövare har minskats och fisket har minskats på frivillig väg inom kåren. För tillfället diskuteras ytterligare neddragningar i antalet tillstånd från 50 till 40.

Fisket kan indelas i tre huvudgrupper:

1. Fiske med fasta redskap under våren och sommaren. Tidigare var detta fiske betydligt större och har halverats senaste 20-årsperioden.
2. Garnfiske bedrivs främst efter strömming och sik och i viss mån gädda under vinter och vår.
3. Trålfisket efter siklöja. Det är det särklassigt viktigaste fisket som sker i området både vad gäller volym och ekonomi. Trålfisket är inte lika ortsbundet som det fasta fisket utan fiskarna opererar över hela kustområdet som är upplåtet.

Piteå skärgård är av riksintresse för yrkesfisket vilket medför att hänsyn måste tas till detta vid planerat nyttjande. På Bondöfjärden får trålningsfiske ej ske.

Sportfiske

Piteås kust och skärgård har goda möjligheter till ett attraktivt sportfiske tack vare en vacker natur och goda möjligheter att fånga stora exemplar av flera populära fiskarter. Utveckling av sportfiskebaserad turism i skärgården skulle öka möjligheterna till uthyrning av övernattningsplatser, båtar m.m. samt ge inkomster till lokala fiskeguider. Sportfisket efter lax i Piteälven är beroende av att många laxar vandrar tillbaka till älven. Mängden lax som återvänder till älven skulle kunna öka om laxfisket efter smålax i Östersjön stoppas och kustfisket hålls på en fortsatt låg nivå.

Allmänhetens fiske

Genom förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (SFS 1994:1716) infördes en begränsning för den som fiskar med rörliga redskap och handredskap i vatten där fisket är fritt. Enligt förordningen får högst 6 redskap per fiskande och tillfälle användas. Nätens sammanlagda längd får inte överskrida 180 m.

Fisket är en källa till rekreation och bidrar till trevnad och tillgång till färsk fisk i hushållet. Husbehovsfisket har efter 1994 troligen minskat men är fortfarande av betydande omfattning.

Jakt

Jakt bedrivs på de större öarna och utgör en viktig fritidssysselsättning för många.

Skogsbruk

Skogsbruk bedrivs på samtliga av de större öarna. Under senare år har stora skogsavverkningar skett. I många skogsområden finns höga värden för naturvård, friluftsliv och kulturmiljövärden. Skogsbruk på öarna påverkar inte enbart de avverkade områdena utan även intilliggande stränder, strandskogar och våtmarker.

Skogsbruk i skärgården innebär ofta en konflikt genom att förhållandevis stora arealer skogsmark i skärgården är särskilt värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Skogsbruket på den kommunägda marken är miljöcertifierat (FSC) vilket innebär att minst 5 % av den produktiva skogsmarksarealen skall lämnas för naturvårdsändamål. Piteå Kommun är tillsammans med bland andra SCA och Sveaskog miljöcertifierade och kan verka som föredöme för andra när det gäller naturvårdshänsyn. Strävan är att skärgårdsskogsbruket i stort ska bedrivas i enlighet med riktlinjerna för miljöcertifiering (FSC). Skogsbruket är av stor ekonomisk betydelse för kommunen.

Att, för skogsbruk, kunna ta i anspråk de nya markområden som tillskapas genom uppgründningen bedöms i viss mån bli försvårade i framtiden. Kommunen bedömer därför att det kan finnas vissa problem för det framtida skogsbrukets utvecklingsmöjligheter i skärgårdsområdet.

Jordbruk

Traditionellt har jordbruket tagit nya marker i anspråk allt eftersom de uppstått genom landhöjningen. Härigenom har det hela tiden skapats nya gårdar och byar. Denna möjlighet upphör nu. Dels på grund av det nya synsätt som successivt vuxit fram att skydd och bevarande värderas högre än nyttjande. Härigenom bryts nu en flera tusen år gammal tradition.

Men anledningen är inte endast av ekologiska skäl utan att det även är svårt att bedriva ett kustnära jordbruk av ekonomiska skäl, då markerna i regel är små och orationella. Aktivt jordbruk, i Piteå skärgård, finns idag endast på Trundön. Ett aktivt och välfungerande jordbruk är en förutsättning för att kunna bibehålla det öppna landskap som fortfarande finns på vissa platser i skärgårdsområdet. För att kunna bibehålla jordbruket torde långsiktigt krävas någon form av insatser från samhällets sida.

Rennäring

Skärgården berörs i sin helhet av rennäringens intressen och omfattas av samebyarna Västra Kikkejaur, Östra Kikkejaur och Ståkke. Länsstyrelsen har gjort en redovisning som visar hur samebyarna använder marken inom kommunen vid sin renskötselutövning m m. Tabellen nedan är ett sammanfattande utdrag ur denna redovisning för skärgården.

Renskötselns markanvändning, Piteå skärgård

Sameby	Årstidsland	Strategiska platser och funktioner i renskötselarbetet	Renens viktiga områden i beteslandet
Västra Kikkejaure Bergön, Jävre-Sandön m fl	Vinterland	Årstidsbundet betesland	
Östra Kikkejaure Jävreholmen, Stenskär, Bondön, Mellerstön, Lill- och Stor Råbben, Nörd-Haraholmen, Renön m fl	Vinterland	Årstidsbundet betesland Klubben, Huvan, Lill-Sandskäret, Tallskäret utfordringssväng	Jävreholmen, Mellerstön, Lill- och Stor Råbben bra betesområden
Ståkke, Berkön, Långörarna, Granön, Sandön-Mjoön, Vargön m fl	Vinterland	Årstidsbundet betesland	Berkön och Vargön trivselland

Rennäringens intresseområden redovisas på särskild kartbilaga.

Vattennyttjande

Vattenbruk

Idag finns vattenbruk i Bursfjärden utanför Jävrebodarna. Odlingen är den största i Norrbotten. Planen föreslår ej några nya lägen för fiskodling. Framtida förfrågningar om anläggande av nya fiskodlingar får prövas från fall till fall.

Utsläpp

Utsläpp från industri (Kappa Kraftliner) sker i Vargödraget. Utsläpp från SCA:s Pappersbruk i Munksund sker till Piteälven.

Övriga utsläpp som kan påverka den marina miljön kommer från de kommunala reningsverken samt eventuell bräddning från Haraholmens oljedepå.

Rekommendationer för mark och vattenanvändningen

1. Förutsättningarna för sportfiskets utveckling i skärgården bör utredas och åtgärder vidtas så att sportfisket blir en väsentlig del av turistnäringen i kommunen.
2. Kartlägga skärgårdens lek- och uppväxtområden för fisk.
3. Vid byggande i vatten eller vid annat vattennyttjande skall särskild hänsyn tas till fiskarnas lek- och uppväxtområden.
4. Genom överenskommelser söka begränsa fisket under lekperioderna vid några viktiga lekområden.
5. Begränsa organisk belastning, utsläpp av miljögifter och övergödning av havet.
6. Ordna båtramper i anslutning till vattenområden som är isfria långt in på hösten.
7. Bildandet av nya vandringshinder undviks i havsvikar och kustmynnande vattendrag, för att säkerställa en god fiskrekrytering. I samarbete med våghållarna ta bort gamla vandringshinder.
8. Nya naturreservatsbildningar får ske endast med gott beslutsunderlag och med stor restriktivitet.
9. Skogsbruket bedrivs enligt FSC:s normer.

Konsekvenser

1. Sportfisket kommer att få en ökad betydelse för turismens utveckling i kommunen.
- 2-6. Förbättrade förutsättningar för ett ökat fiskbestånd. Förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart yrkes- och fritidsfiske förbättras. Fisket, speciellt sportfisket, kan bedrivas under en längre tidsperiod i området. Förutsättningarna för sportfisketurism förbättras.
7. Nya potentiella vandringshinder som berör vattendrag, havsvikar etc. konstrueras så att deras negativa effekter minskar. Gamla vägtrummor, vägbankar m.m. åtgärdas vid arbeten i anslutning till dem.
8. Förutsättningarna för skogsbruket förbättras.
9. Nyttjandet av skogen som en av våra förnybara råvaror sker på ett sätt som uppfyller kraven på ett ekologiskt hållbart samhälle.

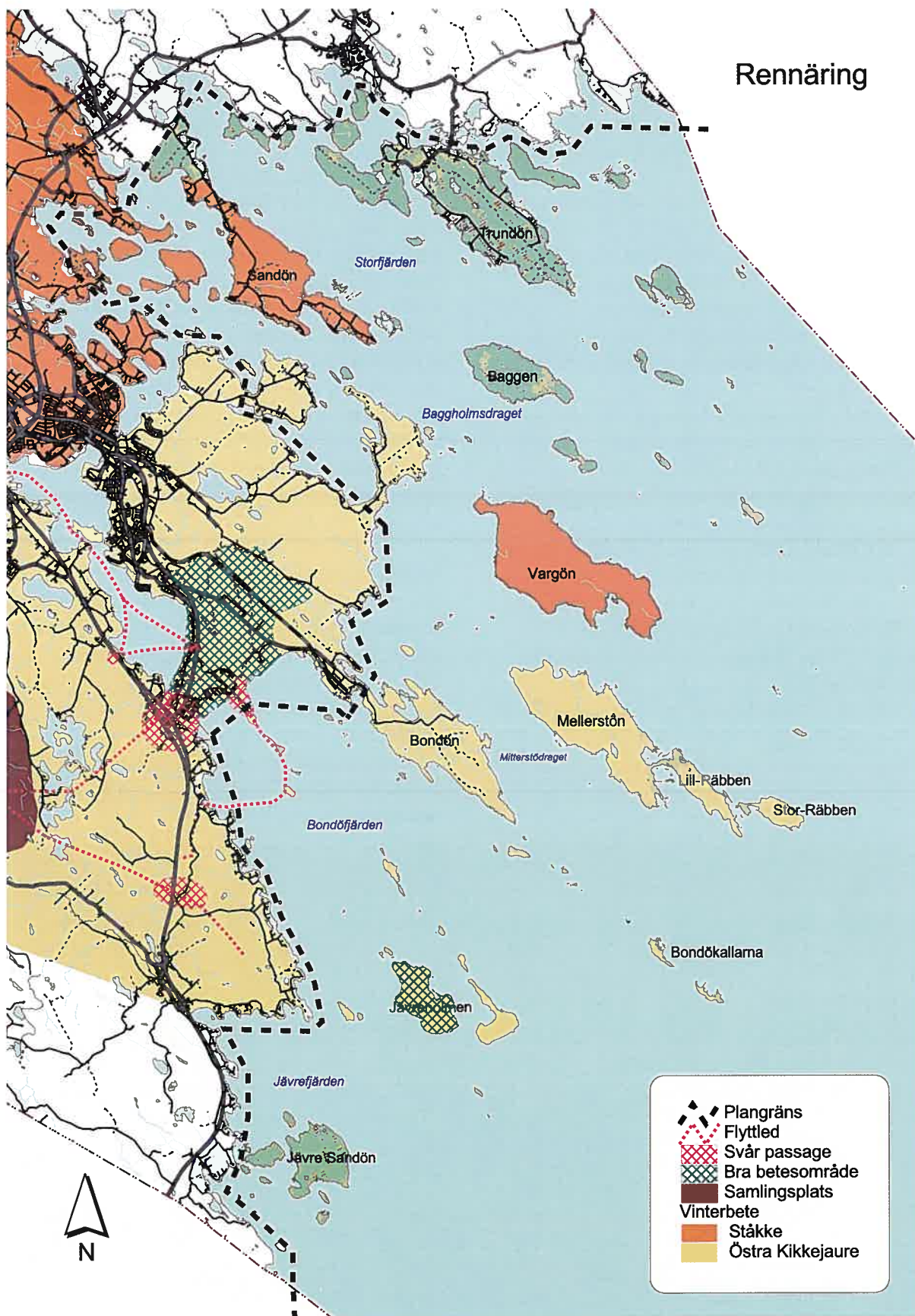
Åtgärdsförslagen kan, om de genomförs helt eller delvis, förbättra fiskbeståndens rekrytering och skapa förutsättningar för ett attraktivt sportfiske för lokalbefolkning och turister. Åtgärdsförslagen kommer även att förbättra de långsiktiga förutsättningarna för yrkesfiskets överlevnad.

Mark och vattenområdet i skärgården nyttjas på ett sätt som bidrar till att det långsiktigt hållbara samhället kan bli verklighet.

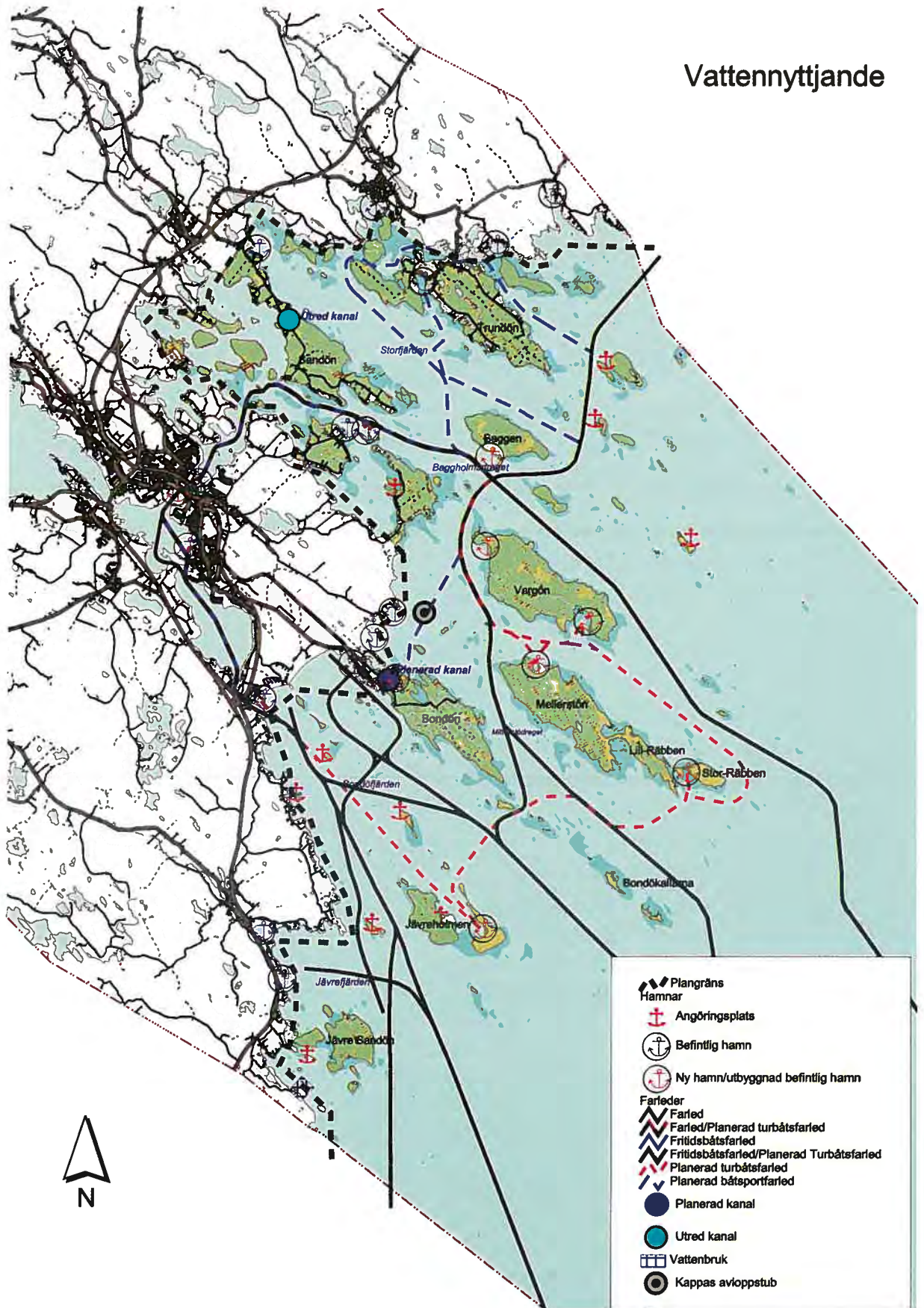

Skärgården är full av smultronställen

Foto: Lillevi Lindmark

Vattnenytjande

10. ANSVARSFÖRDELNING

Bakgrund

Arbetet med Piteå skärgård har hittills varit fördelat på ett flertal förvaltningar, vilket fått till följd att ingen har känt ett övergripande ansvar vare sig för drift och underhåll eller utvecklingsfrågor. Varje förvaltning/nämnd har skött det som fallit inom respektive ansvarsområde. Satsade medel har därför ej alltid gett den förväntade effekten.

Detta kan märkas inte minst genom att det inte finns någon egentlig plan för skärgårdens utveckling. I de senaste årens VEP har både tekniska kontoret, numera fastighetskontoret samt kultur- och fritidsnämnden erhållit medel för skärgårdsarbetet. Oklarheten om vem som ska göra vad har dock alltid funnits där. Dessutom har tillväxtenheten medel för utveckling av vissa turistfrågor bl.a. skärgårdstrafiken.

Kommunledningen har lämnat i uppdragit till fastighetsförvaltningen och kultur-och fritid att utreda och presentera ett förslag till ansvarsfördelning för skärgårdsarbetet. De båda förvaltningarna har därför utarbetat ett gemensamt förslag som går ut på att en har det övergripande ansvaret men samverkar med övriga kommunala instanser. Det övergripande ansvaret innebär inte att man därför ska utföra alla åtgärder. Det finns redan många kunniga och erfarna operatörer i skärgården som kan få uppdrag att utföra olika planerade åtgärder.

Det förslag som presenteras ger kultur- och fritidsnämnden det övergripande ansvaret. Det innebär att alla ekonomiska resurser samlas till kultur- och fritidsnämnden som i sin tur upphandlar utförande från andra instanser eller utför arbete i egen regi. Alla äskanden i VEP etc skall också passera kultur- och fritidsnämnden, både vad avser drift som investeringar. Ett seriöst samråd ska dock ske varje år med de som är verksamma i skärgårdsarbetet innan förslag till VEP läggs. Uppdrag inklusive pengar läggs med fördel ut årsvis från kultur- och fritid så att man på det sättet undviker kostsamma och tidskrävande interndebiteringar.

ANSVARSFÖRDELNING

OBJEKT	ANSVAR
All mark på öarna som tillhör kommunen <i>(inkl jaktfrågor, vassröjning)</i>	Mark och skog
Kommunens anläggningar på öarna <i>(Ex.vis grillplatser, sopstationer, toaletter, värmestugor, bastu även de uthyrningsstugor som kommer)</i>	Kultur och Fritid <i>(beställare)</i> Mark och skog <i>(utförare)</i>
Investeringar/reinvesteringar	Kultur och Fritid <i>(beställare)</i> Mark och skog <i>(utförare)</i>
Kommunens hamnar på fastlandet	Kultur och Fritid
Utprickning av farleder som tillhör kommunen	Kultur och Fritid <i>(beställare och utförare)</i> Pitehamn <i>(ev utförare)</i> Sjöfartsverket <i>(ev utförare)</i>
Ensmärken som tillhör kommunen	Kultur och Fritid <i>(beställare och utförare)</i> Pitehamn <i>(ev utförare)</i>
Muddring	Kultur och Fritid <i>(beställare)</i> I samråd med gatukontoret
Turisttrafik	Kultur och Fritid <i>I samarbete med Inköp och tillväxtenheten</i>
Turismfrågor <i>(ex.vis marknadsföring, information, säljkampanjer, kontakter med turistentreprenörer mm.)</i>	Tillväxtenheten
Information/marknadsföring <i>(gentemot kommuninnevånarna)</i>	Kultur och Fritid
Kontakt båtklubbar, fritidsbåtar	Kultur och Fritid
Näringslivsfrågor <i>(företagsetableringar etc)</i>	Tillväxtenheten
Fritidsfiske	Kultur Fritid, Skogsförvaltaren på Mark och skog, handläggare
Yrkesfiske	Mark och skog
Översiktlig planering	Kommunledningskontoret
Naturvårdsfrågor	Miljö och bygg
Detaljplaner, bygglov	Miljö och bygg

II. MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

Allmänt

I Plan- och bygglagen anges att mellankommunala frågor skall vägas in i översiktsplanen. I vår målsättning med översiktsplanarbetet har vi också angett bättre regional samverkan. Nödvändigheten av att kommuner samarbetar blir allt tydligare och viktigare i framtiden. Med en översiktsplan där de viktigaste frågorna för kommunens utveckling lyfts fram är det lättare att identifiera samarbetsfrågor och samarbetspartners. I dagsläget sker en hel del samarbete och ambitionen bör vara att utveckla det redan påbörjade samarbetet. Nedan redovisas en del av de samarbetsprojekt som bedrivits.

Bottenviksågen

Bottenviksågen, Bothnian Arc, är ett paraplyprojekt för gränsöverskridande samarbete mellan Sverige och Finland längs Bottenviken. Bottenviksågen består av kommunerna Piteå, Luleå, Boden, Kalix och Haparanda i Sverige samt i Finland av regionkommunerna Kemi-Torneå, Ijo, Uleåborg, Lakeus, Brahestad samt Ylivieska. Projektet pågick från juni 1998 till juni 2001.

Regionen är EU:s nordligaste koncentration av industri och kvalificerad know-how. Projektet skall bidra till att skapa en gemensam vision om regionens framtid och en utvecklingsstrategi som förstärker såväl samhällsliv som näringsliv.

Viktiga mål för projektet är att identifiera regionens möjligheter, skapa nätverk för ett livskraftigt och långsiktigt regional samarbete samt att göra Bothnian Arc till ett kvalificerat begrepp inom den europeiska unionen.

Bothnian Arc fokuserar på regionens utvecklingsfrågor i tre delprojekt: Vision, strategi och nätverk, Kommunikationssystem samt Turism och miljö.

Projektet finansieras med lika delar av Sverige och Finland samt av EU-programmet InterReg II C. I projektet medverkar en rad viktiga samarbetspartners.

För översikts- och utvecklingsplan skärgården är det framförallt utvecklingen av turismen i området som kan bli föremål för samordning.

Aktuella frågor som diskuterats är båttrafik längs kuststräckan mellan Skellefteå på svenska sidan och Uleåborg i Finland. Dessutom föreslås separata båtturer inomskärs vid respektive stad längs kuststräckan. Även samordning av marknadsföringsåtgärder kan bli aktuell.

12. MILJÖ- OCH RISKFAKTORER

Miljö- och riskfaktorer inom planområdet.

Utsläpp

Kappa - pappersbruk har sitt utsläpp av avloppsvatten i Vargödraget via en 14 km lång ledning från fabriken. Avloppsvattnet kommer från olika delprocesser i fabriken och släpps ut i ledningen efter olika reningsprocedurer. Kontinuerliga prover tas på avloppsvattnet och ifall inte reningen fungerar stoppas/begränsas produktionsprocessen. Under begränsad tid kan emellertid "sämre" renat avloppsvatten släppas ut i havet. Detta bedöms dock inte medföra några direkta olägenheter.

Farleder

Över Bondöfjärden går *farleder till och från Haraholmens hamn* belägen strax utanför planområdet. Fartyg som fraktar gods av miljöfarlig karaktär (petroleumprodukter, kemikalier etc.) kan vid eventuella haverier medföra skador på skärgårdsmiljön. Konsekvensernas omfattning vid ett haveri går ej att närmare bedöma. Risken för haverier bedöms liten då man har skilda farleder för tillfart respektive frånfart av hamnen. Dessutom är farlederna förhållandevis breda och har fulla djup.

Miljö- och riskfaktorer i anslutning till planområdet.

Hamnar

- *Haraholmens hamn* med oljedepå och lagring av gasol.

De risker som finns är läckage vid lagring eller lossning/lastning av oljeprodukter och gasol med åtföljande brand- och explosionsrisker samt förorening i vatten. Vissa cisterner där miljöfarliga varor förvaras har bassänger för uppfångning av utläckande vätskor.

För olje- och gasoldepån finns för dagvatten ett särskilt reningsverk med en oljeavskiljare och ett ultrafilter. Utsläpp från detta sker i Kartviken.

Industrier och andra verksamheter

- *SCA – pappersbruk.*

Utsläpp sker av avloppsvatten i Pite älven/ Yttrefjärden. Avloppsvattnet renas och kontrolleras på liknande sätt som beskrivits för Kappa – pappersbruk.

SCA har också en hamn vid fabriken där man förutom vedråvaror även tar in kemikalier. Eventuella haverier vid transporter av kemikalier och lossning av dessa kan vara en viss riskfaktor.

- *Avloppsreningsverk*

Utsläpp sker från kommunala avloppsreningsverk i Rosvik (Bastufjärden), Norrfjärden (Alterälven), Bertnäs (Bertnäs-fjärden), Sandholmen (Pite älven/ Yttrefjärden), Jävre (Jävrefjärden) och Jävrebodarna (Bredviken).

Prover tas kontinuerligt på de avloppsvatten som släpps ut. Vid haverier i reningen kan sämre renat avloppsvatten släppas ut. Detta förhållande inträffar sällan och varar som regel under begränsad tid varför risk för bestående påverkan på vattenmiljön är liten.

ÖVRIGT

Utveckling av skärgårdstrafiken, ide till ökad tillgänglighet

Piteå by the sea

Att vara kuststad och skärgårdsstad ger ett mervärde. Säljs det tomter, sommarstugor eller hus så anges alltid närheten till havet som ett mervärde. I städernas beskrivning får kust och skärgårdsinslagen en allt mer framträdande position. I en marknadsföringsfilm som berättade om Irlands och Dublins snabba utveckling så beskrev merparten av innehållet havets egenskaper, fördelar och dess positiva påverkan på utvecklingen.

Göteborg är ett annat bra exempel på en stad som i alla lägen framställer sig som staden vid havet. I nästan all beskrivning som rör Göteborg och dess näringsliv finns havet, kusten och skärgården med.

Varför är det så bra med kusten?

Människor har alltid attraherats av den havsnära miljön. Närheten till havet har oftast varit en förutsättning för en orts tillväxtpotentialer. Städer har byggts upp och handel, industrier och hantverk har lokaliserats till våra kustregioner. Havets möjligheter som kommunikationsmedel och dess positiva påverkan på människan har gjort att en stor del av samhällsutvecklingen skett i sjönära miljöer. Detta gäller såväl näringslivet som den privata delen av livet.

Vad skall Piteå göra för att bättre nyttja sitt läge vid kusten?

För att medborgarna skall kunna ta del av och nyttja kust och skärgård så måste vi satsa på utveckling av angöringar, sjöleder och kommunikationer. Det är viktigt att alla skall få möjlighet att kunna komma ut till sjöss. Det har visat sig att investeringar i goda värden alltid lönar sig i långa loppet.

En ide, om utökad tillgänglighet för fler.

Piteås läge kan verkligen beskrivas som sjönära. Vi har vatten runt oss nästan var vi än befinner oss. Idag är möjligheterna för gemene man relativt små att komma ut i vår vackra arkipelag.

På grund av stadens läge så ställs det speciella krav på den infrastruktur som behövs för att knyta ihop skärgården så att den blir åtkomlig. Båtarna som skall trafikera skärgården måste vara klassade för havstrafik och samtidigt vara grundgående.

Vidare så krävs det fler angöringspunkter för att kunna knyta ihop vår vidsträckt skärgård. Idén är baserad på att två typer av "turbåtar" skall trafikera Piteå.

Den stora båten

Den stora båten skulle gå mellan södra sidan "Västra Kajen" och norra sidan "Kurir Kajen". På dessa två ändpunkter måste det iordningställas:

fasta angöringsplatser som kan vara fast natthamn,
toaletter,
väntkur typ buss,
anslagstavlor för turbeskrivning, tider mm
möjlighet till bunkring vatten, olja, mat mm

Den stora ruten skulle gå från Södra sidan till den Norra tur och retur med följande hållplatser: Furunäset, Pite Havsbud, Stenskar, Stor-Räbben, Vargön och Svinöra/Renöhamn (Se turlista)
På dessa platser måste det finnas speciella angöringar som är avpassade för det fartyg som kommer att trafikera ruten. Angöringarna måste vara lätt att komma in till och avsedda endast för turbåten. Även på dessa angöringar skall det finnas informationstavlor som ger information om när och hur turbåten anländer.

Så här skulle en turlista för den stora båten kunna se ut!

Morgontur, på morgonturen serveras lunch

Kajplats	Tid
Södra Hamn, V:a Kajen	09:00
Furunäset	09:15
Pite Havsbad	10:00
Stenskär	10:45
Stor-Räbben	11:30
Vargön/Mellerstön	12:30
Svinöra/Renöhamn	13:30
Norra Hamn Kurirkajen	14:30

Kvällstur, på kvällsturen serveras middag

Kajplats	Tid
Norra Hamn, Kurirkajen	16:00
Svinöra/Renöhamn	17:00
Vargön/Mellerstön	18:00
Stor-Räbben	19:00
Stenskär	19:45
Pite Havsbad	20:30
Furunäset	21:15
Södra Hamn, V:a Kajen	21:30

Den lilla båten

För att kunna knyta ihop hamnarna, älvskärgården, den inre Norra Skärgården och byarna runt Svensbyfjärden skulle det behövas en inomskärsbåt. Den skulle ha till uppgift att sköta trafiken runt staden. Den båten skulle kunna vara av "Paddantyp" och ha mått som gjorde att den även skulle klara av kanaltrafik. Pitepaddans turer kan varieras från tid till annan. EX.

Tur 1

Kurirkajen-Västra kajen-Bölbyns garveri t o r.

Tur 2

Kurirkajen-Västra kajen-Furunäset- Yttefjärden-Pitsund- Pite Havsbad t o r

Tur 3

Kurirkajen- Fårön runt- Västra kajen

Samnyttja

Med dessa två turbåtar skulle Piteå kunna få en bra täckning i skärgården. Den lilla båtens turlista skulle också kunna fungera som skyttel till den stora. Den stora båten skulle också kunna fungera som varubuss ut till skärgårdsöarna. Genom en beställningsrutin skulle man kunna beställa varor ut till sin skärgårdsö. Om man t ex innan kl 18.00 dagen innan SMSade in en beställning så skulle man kunna få ut färska matvaror kl 11.00 dagen därpå till sin skärgårdsstuga ute på Räbben. Andra tjänster som sophämtning, tidningsbud skulle kunna samnyttjas.

Önskade utredningar och åtgärder

Ett antal önskemål om utredningar eller åtgärder har framförts till kommunen i samband med de samråd som genomförts. Dessa har av olika anledningar ej kunnat tas med i förslaget till översiktsplan.

De inlämnade förslagen och önskemålen bör överlämnas till, den förvaltning som skall svara för det fortsatta arbetet med skärgårdsfrågorna, för vidare handläggning.

Inlämnade förslag:

Förslag till lämpliga leder för paddling utreds och karteras.

Förslag till led för långfärdsskridsko mellan Piteå och Luleå utreds och karteras.

Behovet av ankoringsplatser, mindre bryggor, eldstäder, toaletter och sophantering utredes och åtgärdas.

Intressanta platser för dykning lokaliseras och redovisas.

Möjligheten att anordna sälsafari utreds.

Områden med svaga isar redovisas. (Finns på skoterkartan)

Torn för fågelskådning byggs på strategiska platser.

Pitsund(Stadsbygden) gamla färjstället rustas. (angöringsplats)

P-bojar, permanenta ankringsbojar på strategiska platser ex. Jävreholmen, Storviken på Bondön, Bondökallarna, Per-Stålviken, Bergskär, Norra sidan av Rebben, Laxskär, Huvan, Lill-Sandskär med flera.

Upprustning av stugorna på Bredskatan på Vargön och Tjulviken på Jävreholmen för uthyrning.

Bygg grillplats, vedhus och torrass på Storsandskär, alternativt på Huvan.

Fingermanholmens och Tingsholmens nyttjande utreds.

Per-Stålviken på Vargön muddras.

Båken på Rebben bör räddas.

Arbeta för att stoppa laxfisket i centrala Östersjön för att få ökad tillbakavandring av vildlax till våra kuster och älvar.

Ta fram en skärgårdsguide. Liknande den i Luleå.

Hamnen vid Hjältviken kompletteras med torrass och utökad parkering.

Återställ signalfågeln vid armarna i Högsböle.

Ny bro till Trundön

Bygg utkikstorn på Sandöberget
Turbåtslinje mellan Piteå – Rosvik

En ny stuga på Kluntarna

En båtträff varje sommar på Rebben och en turbåt som hämtar upp folk vid olika hamnar.

En kanottävling Pitholm runt.

Högspänningsledningen vid Norra hamn höjs.

En ny sjömätning, kompletteringar och omläggningar av farleder utföres. Samordnas med Luleå kommun.

Upprustning av småbåtshamnen vid Haraholmen.

Piteå Kommun
Miljö- och byggkontoret

För ytterligare information kontakta Per Lidström, Miljö- och byggkontoret
Tel. 0911-96000, e-post: per.lidstrom@mbk.pitea.se
Se även www.pitea.se